

**DİASPORALARIN ANAVATAN ZİYARETLERİ:
ALMANYA TÜRK FEDERASYON
TÜRKİYE KÜLTÜR GEZİSİ 2013
ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

**Emrullah TÖREN
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2014**

**DİASPORALARIN ANAVATAN ZİYARETLERİ:
ALMANYA TÜRK FEDERASYON TÜRKİYE KÜLTÜR GEZİSİ 2013
ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

Emrullah TÖREN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Nazmi KOZAK**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran, 2014**

Bu Tez Çalışması, BAP Komisyonunca kabul edilen 1303E045 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Emrullah TÖREN'in, "Diasporaların Anavatan Ziyaretleri: Almanya Türk Federasyon Türkiye Kültür Gezisi 2013 Üzerine Bir Alan Araştırması" başlıklı tezi 12 Haziran 2014 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Turizm İşletmeciliği** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Nazmi KOZAK

Üye : Yard.Doç.Dr.Mustafa ALTINOĞLU

Üye : Yard.Doç.Dr.Çağrı Hale ÖZEL

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü

DİASPORALARIN ANAVATAN ZİYARETLERİ: ALMANYA TÜRK FEDERASYON TÜRKİYE KÜLTÜR GEZİSİ 2013 ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Emrullah TÖREN

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2014

Danışman: Prof. Dr. Nazmi KOZAK

İnsanoğlu var olduğundan beri çeşitli nedenlerle hareket halinde olmuş, münferit olarak ya da topluca bir yerden bir yere geçici veya sürekli olmak üzere göç etmiştir. Türklerin son 50 yıllık süreçteki göçlerine genel olarak bakıldığında ise en yoğun Türk göçünün olduğu kıta olan Avrupa’da günümüzde yaşayan yaklaşık beş milyonluk bir Türk Diasporası ortaya çıkmaktadır. Avrupa’da bulunan Türk varlığının çok büyük bir çoğunluğunu, yaklaşık üç milyonluk bir kitle ile Almanya barındırmaktadır. Yaşanan bu göçler sonucunda oluşan diaspora toplumlarının anavatanlarına gerçekleştirdikleri ziyaretler ise diaspora turizmi konusu kapsamında incelenmektedir. Bu araştırmayla, anavatanından göç ederek yaşadıkları yerlerde diaspora toplumu haline gelen insanların anavatanlarına yapmış oldukları kültürel turlardan beklentileri ve bu gezilerin onlar üzerinde bıraktığı sosyo-kültürel etkiler saptanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, Almanya Türk Federasyon’un düzenlediği “*Türkiye Kültür Gezisi 2013*” üzerinde bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı dokuz gün süren geziye bizzat katılarak gözlemde bulunmuş, amaçlı örneklemenin maksimum çeşitlilik tekniği ile belirlenen 28 kişiye birer veri toplama günlüğü dağıtmış ve her gün için ne hissettiklerini yazmalarını istemiş, ardından ise geziden sonra Almanya’ya giderek, dokuz şehirdeki toplam 28 katılımcı ile görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşme esnasında söylenenler, söylendiği haliyle ve diyalog sırası değiştirilmeden yazıya dökülmüştür. Elde edilen veriler anlamlı bölümlere ayırmak için ilk önce kodlanmıştır. Bunun için bir kod cetveli oluşturulmuştur. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan kısımlar araştırmacı tarafından isimlendirilmiştir. Farklı bölümlerde yer alan ve anlam bakımından ilişkili olan veriler, bir araya getirilip ilişkilendirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler incelenip yapılan kodlama ve ardından kategorilere ayırma işlemi sonucunda ortaya dokuz ana tema ve bu

ana temalar altında 22 alt tema ortaya çıkmıştır. Bu tür kültürel gezilerin, Türk Diasporası mensuplarının Türk kültürüne ve Türkiye'ye olan bağlarının güçlenmesine katkı sağladığı, Türklük aidiyetlerinin ve milliyetçilik duygularının artmasına etki ettiği, atalarına hayranlık oluşturduğu, Türk tarihine ve kültürüne merak uyandırdığı, bu çalışmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Diaspora turizmi, turizm sosyolojisi, Almanya Türkleri, göçler, Almanya Türk Federasyon Türkiye kültür gezisi.

Abstract

HOMELAND VISITS OF DIASPORAS: A FIELD STUDY ON GERMANY TURKISH FEDERATION TURKEY CULTURE TRIP 2013

Emrullah TÖREN

Department of Tourism Management

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, June 2014

Adviser: Prof. Dr. Nazmi KOZAK

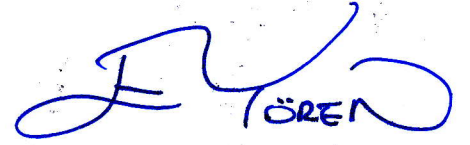
People have been on the move for different reasons since the dawn of man, individually or together they have migrated or immigrated. When the migration of Turks over the last fifty years is examined, there is a 5-million Turkish diaspora in Europe, the continent where the majority of Turks immigrated. Germany houses roughly 3 millions of Turkish presence in Europe. The visits that these diasporas, coming into existence because of these immigrations, make to their homelands are investigated within the scope of diaspora tourism. With this study it was aimed to determine the expectations of the people who become a diaspora in the countries they live as a result of their immigration from their homelands of the culture tours to their homelands and the socio-cultural effects of these tours on them. Therefore, a field study was conducted over the “Turkey Culture Trip 2013”, which was held by Germany Turkish Federation. The researcher participated the tour, made observations for nine days, handed out a data-gathering diary to 28 people who were chosen according to the maximum variation technique of purposive sampling and these 28 people were asked to write what they felt for the each day of the trip. After the trip, the researcher went to Germany and made interviews with 28 participants in nine different cities of Germany. Everything said during the interviews was transcribed as it was and without changing the dialogue order. The obtained data was first coded with a code list to create meaningful sections. The sections constituting a meaningful whole were named by the researcher. The data which was meaningfully related to each other was brought together and associated. After this coding process, nine main themes and twenty-two sub themes under these main themes were created. That such trips contributed to strengthening of the bonds between the people of Turkish Diaspora, Turkish Culture and Turkey; that these trips affected to increase their nationalistic sentiment and

belonging to Turkishness; that these trips aroused curiosity of Turkish history and culture and that these trips made them admire their ancestors were among the results of this study.

Keywords: Diaspora tourism, tourism sociology, Turks in Germany, immigrations, Germany Turkish Federation Turkey culture trip.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Emrullah TÖREN

Önsöz

Araştırmanın planlanıp yürütülmesine katkı sağlayan ve tüm süreç boyunca desteğini esirgemeyen, sabır eden, bana inanan tez danışmanım Prof. Dr. Nazmi KOZAK'a, yüksek lisans ders aşamasında diaspora turizmi konusunun çalışılması gereken yeni bir alan olduğu konusunda beni yönlendiren Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK'a, soruların hazırlanması aşamasında uzman görüşlerine başvurarak zamanlarını aldığım Prof. Dr. Jafar JAFFARI, Prof. Dr. Erik COHEN, Prof. Dr. Muammer TUNA, Dr. Çağıl Hale ÖZEL, Dr. Fuat GÜLLÜPINAR, Dr. Temmuz GÖNÇ, Dr. Mehmet ÖZDEMİR ve Gülay KAYACAN'a, alan araştırmasını yürüttüğüm geziye gözlem amacıyla katılmama izin veren, gezi boyunca desteklerini esirgemeyen, veri toplama amacıyla Almanya gittiğimde tüm görüşmelerin koordinasyonunu sağlayan ve mahcup edici derecede bir misafirperverlik örneği gösteren Almanya Türk Federasyon (ATF) Genel Başkanı Şentürk DOĞRUYOL, Genel Başkan Yardımcısı Erdoğan AKTAŞ ve Genel Sekreter Fatih OĞUZ'a, ilk görüşmeyi yaptığım Berlin'den son görüşmeyi yaptığım Frankfurt'a kadar gittiğim her yerde desteklerini esirgemeyen ATF'ye bağlı Berlin, Bielefeld, Dortmund, Mönchengladbach, Remscheid, Rheinhausen, Düren, Mainz ve Frankfurt teşkilatlarının başkan ve yöneticilerine, temaların oluşmasında uzman görüşlerine başvurduğum ve bana zaman ayıran Dr. Mustafa ALTUNOĞLU, Arş. Gör. Meryem MEMİŞ ve Hande TÜRKOĞLU'na, süreç boyunca motive olmama yardımcı olan Enstitü Müdürümüz Prof. Dr. B. Zafer ERDOĞAN ve Prof. Dr. Metin KOZAK'a, desteklerini esirgemeyen Arş. Gör. Emre ATİK, Arş. Gör. Ezgi ATİK, Arş. Gör. Onur ÇAKIR, Arş. Gör. Musa TÖMEN ve Arş. Gör. Bahadır AYAS'a, her zaman olduğu gibi bu araştırma boyunca da maddi manevi yanımda olan babam Hasan, annem Zeliha, kardeşlerim Nazife, Demet ve Hale TÖREN'e, bu çalışmanın başlangıcından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte vermiş oldukları destek, katkı ve göstermiş oldukları sabırdan ötürü teşekkür eder, saygılar sunarım.

Özgeçmiş

Emrullah TÖREN

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans	2010	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Konaklama İşletmeciliği Bölümü
Lise	2004	Şahinbey Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

Kişisel Bilgiler

Doğum yılı/ yeri: 11.06.1986/Elbistan Cinsiyet: Erkek Yabancı dil: İngilizce

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı	ii
Öz	iii
Abstract	v
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi	vii
Önsöz	viii
Özgeçmiş	ix
Tablolar ve Şekiller Listesi	xiii
Kısaltmalar Listesi	xiv
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırma Soruları	3
1.5. Araştırmanın Düzeni	4
1.6. Araştırmanın Yöntemi	5
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
2. Teorik Altyapı	7
2.1. Göçler	7
2.1.1. Göç kavramı	7
2.1.2. Göçlerin nedenleri	8
2.1.3. Dünyada göç hareketleri	9
2.1.4. Göçlerin ortaya çıkardığı etkiler	12

2.2.	Yurt Dışına Türk Göçü	15
2.2.1.	Asya ve Orta Doğu Ülkeleri'ne Türk göçü	15
2.2.2.	Afrika Kıtası'na Türk göçü	16
2.2.3.	Avustralya Kıtası'na Türk göçü	17
2.2.4.	Amerika Kıtası'na Türk göçü	18
2.2.5.	Avrupa Kıtası'na Türk göçü	19
2.2.6.	Almanya'ya Türk göçü	24
2.3.	Diaspora Turizmi	32
2.3.1.	Diaspora kavramı	32
2.3.2.	Diaspora turizmi kavramı	34
2.3.3.	Dünyadan diaspora turizmi örnekleri	35
2.4.	Almanya Türk Federasyon ve Türkiye Kültür Gezileri	38
2.4.1.	Almanya Türk Federasyon (ATF)	38
2.4.2.	Almanya Türk Federasyon Türkiye kültür gezileri	40
2.4.3.	Almanya Türk Federasyon Türkiye Kültür Gezisi 2013	40
3.	Yöntem	44
3.1.	Araştırmanın Modeli	44
3.2.	Araştırmanın Alanı ve Katılımcıları	45
3.3.	Verilerin Toplanması	45
3.4.	Verilerin Çözümü ve Analizi	49
3.5.	Araştırmanın İnanırlılığı	51
4.	Bulgular ve Yorum	53
4.1.	Giriş	53
4.2.	Katılımcıların Kişisel Bilgileri	53
4.3.	Kültür Algıları	55
4.4.	Türkiye ve Almanya Yaşam Algıları	58
4.5.	Ziyaret Kararında Etkili Olan Etmenler	62
4.6.	Gezi Tipi Tercihleri	65
4.7.	Gezi Öncesi Hazırlık Durumları	67
4.8.	Tekrar Gezmek İsteğinin Altında Yatan Sosyo-Psikolojik Sebepler	70

4.9. Aynı Geziyi Çevreye Tavsiye Etme ve Anıları Anlatma Durumları	73
4.10. Gezinin Etkileri	77
4.11. Türkiye’de Görmek İstedikleri Yerlere Ait Algıları ve Beklentileri	82
5. Sonuç	87
Ekler	92
Kaynakça	101

Tablolar Listesi

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Asya ve Orta Doğu Ülkeleri'ndeki Türk Vatandaşlarım	16
Tablo 2: Afrika'daki Türk Vatandaşları	17
Tablo 3: Avustralya'daki Türk Vatandaşları.....	17
Tablo 4: Amerika'daki Türk Vatandaşları	19
Tablo 5: Avrupa'daki Türk Vatandaşları	23
Tablo 6: Görüşme Yapılan Katılımcılar, Görüşme Yeri, Tarihi ve Süreleri	48
Tablo 7: Geçerlik ve Güvenirlik Konusunda Nicel ve Nitel Araştırmada Kabul Gören Kavramların Karşılaştırılması	51
Tablo 8: Katılımcıların Demografik Verileri	54
Tablo 9: Katılımcıların Türkiye'den Göç Detayları	55
Tablo 10: Kültür Algıları	56
Tablo 11: Türkiye ve Almanya Yaşam Algıları	59
Tablo 12: Ziyaret Kararında Etkili Olan Etmenler	62
Tablo 13: Gezi Tipi Tercihleri	65
Tablo 14: Gezi Öncesi Hazırlık Durumları	68
Tablo 15: Tekrar Gezmek İsteğinin Altında Yatan Sosyo-Psikolojik Sebepler	70
Tablo 16: Aynı Geziyi Çevreye Tavsiye Etme ve Anıları Anlatma Durumları	73
Tablo 17: Gezinin Etkileri	78
Tablo 18: Türkiye'de Görmek İstedikleri Yerlere Ait Algıları ve Beklentileri	83

Şekiller Listesi

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Almanya Türk Federasyon Türkiye Kültür Gezisi Güzergâhı	41

Kısaltmalar

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ATF: Almanya Türk Federasyon

BA: Bundesanstalt für Arbeit

İİBK: Türk, İş ve İşçi Bulma Kurumu

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

VFR: Visiting Friends and Relatives

1. Giriş

1.1. Araştırmanın Amacı

Almanya'ya göç etmiş olan Türkiye Cumhuriyeti kökenli vatandaşlar, kendi kültürlerini yerinde görüp tanımları amacıyla çocuklarını Çanakkale, Bursa, Bilecik, Ankara ve İstanbul şehirlerini kapsayan ve dokuz gün süren “*Türkiye Kültür Gezisi*”ne göndermektedirler. Bu araştırmayla, Almanya Türk Federasyon tarafından düzenlenen Türkiye Kültür Gezilerinin Almanya’da yaşamakta olan ve bu gezilere katılan Türkiye Cumhuriyeti kökenli vatandaşlarımız üzerinde bıraktığı sosyo-kültürel etkilerin saptanması hedeflenmektedir. Dünya genelinde uzun yıllardır inceleniyor olmakla birlikte, Türkiye’de de son yıllarda, turizmin ekonomik getirisinin yanında insanları sosyal yönlerden de etkileyen bir hareket olduğu konusu araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Bu sebeple, Almanya Türk Federasyonun organize ettiği geziler kapsamında Almanya’dan Türkiye’ye gelenler üzerinde bir alan çalışması yapılması planlanmıştır. Derinlemesine görüşme ve araştırmacının geziye katılarak yapacağı yerinde gözlem ile veri elde edilmesi planlanan bu araştırma ile temel olarak şunlar amaçlanmıştır:

- Almanya Türk Federasyon’un düzenlediği “*Türkiye Kültür Gezisi 2013*”ün katılımcılarının;
 - Türk ve Alman kültürü hakkındaki algılarının ortaya konması,
 - Türkiye ve Almanya’da yaşam konusundaki algılarının saptanması,
 - Gezi öncesi hazırlık durumları ve bunun sebebinin neler olduğu,
 - Aynı geziyi tekrar gezmek isteyenlerin bu düşüncelerinin altında yatan sebepler,
 - Katılımcıların aynı geziyi çevrelerine tavsiye etme nedenleri,
 - Gezi tipi tercihlerinin altında yatan sebepler,
 - Ziyaret kararlarında etkili olan etmenler,
 - Gezinin katılımcıların Türk kültürüne bakış açılarında yaratacağı olası değişiklikler ve
 - Gezinin sosyo-kültürel yönden etkilerinin ortaya çıkarılması.

1.2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Bu araştırmanın konusu; kültürel amaçlı gezilere katılan insanlar üzerinde turizm hareketlerinin bıraktığı sosyo-kültürel etkileri inceleyen araştırmalar bağlamında ön plana çıkan konu olan, turizmin sosyo-kültürel etkileridir. Araştırmanın kapsamını ise 28 Mart 2013 günü başlayan ve 5 Nisan 2013 günü sona eren, toplam dokuz gün süren ve Çanakkale, Bursa, Bilecik, Ankara ve İstanbul şehirlerini içeren, Almanya Türk Federasyon'un düzenlediği "*Türkiye Kültür Gezisi 2013*"ün katılımcıları olan 90 kişi oluşturmaktadır. Almanya Türk Federasyonunun organize ettiği bu kültür gezisinin katılımcılarına Federasyon aracılığıyla gezi esnasında ve sonrasında ulaşmanın Almanya'dan Türkiye'ye bireysel olarak seyahat eden Türk vatandaşlarına ulaşmaktan daha kolay olması, bu organize gezilerin araştırma kapsamına alınmasında etkili olmuştur. Araştırma kapsamında, araştırmacının söz konusu geziye bizzat katılarak gözlemde bulunması ve katılımcılar ile gezi sonrasında yüz yüze derinlemesine görüşme yapması planlanmıştır. Araştırmacının geziye bizzat katılarak yerinde gözlem yapma sebebi, görüşme sırasında elde edilemeyecek bulgulara gözlem tekniği ile ulaşmaktır. Araştırma kapsamında incelenen gezinin Almanya'daki Türkler'in anavatanlarına düzenledikleri kültürel bir gezi olması, bu çalışmanın amacı olan turizm hareketlerinin insanlar üzerinde bıraktığı sosyo-kültürel etkilerin saptanması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, Türkçe alan yazında turizm konusunda genel olarak işletme disiplinleri kapsamında çalışmaların gerçekleştirilmesi ve bu çalışmanın turizmin sosyo-kültürel etkileri konusunda alan yazına katkıda bulunacak olmasıdır. Türkçe alan yazında, anavatanlarından göç eden toplulukların anavatanlarına yönelik turizm hareketlerinin bu insanlar üzerinde bıraktığı sosyo-kültürel etkilerini inceleyen araştırmaların çok fazla olmaması ve uluslararası alan yazında diaspora turizmi olarak adlandırılan bu tür bir çalışmanın Türkçe alan yazında ilk kez hazırlanıyor olmasının, bu araştırmayı önemli kıldığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın, kültür turizmi merkezlerinin karar alıcıları ve seyahat acentalarının turist çekme çalışması yaparken, gerçekleştirildiğinde bu araştırmanın bulgularını göz önünde bulundurarak tur paketleri veya tanıtım çalışmaları yapmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma sonucunda elde edilecek sonuçlardan yola çıkılarak, kültür turları düzenleyen sivil toplum kuruluşlarının katılımcı taleplerini göz önünde bulundurarak turlarına yeni şehirler ekleyebilecekleri, dolayısıyla ulusal ekonomiye daha fazla katma değer sağlayacakları ve hedef kitlelerindeki memnuniyet oranını yükseltecekleri düşünülmektedir. Elde edilecek olan bulguların ve varılacak olan sonuçların, göç etmiş insanların anavatan ziyaretleri üzerine yapılmış olan çalışmalar alanına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.4. Araştırma Soruları

Bu araştırmada, aşağıdaki temel sorulara yanıt aranmıştır:

- Göç etmiş olan insanlar, neden anavatanlarına düzenlenen kültürel gezilere katılmaktadırlar?
- Göç eden toplumlar anavatanlarına yapmış oldukları ziyaretler sonrasında, ne gibi değişiklikler hissetmektedirler?
- Bu tür kültürel geziler, Türkiye’den göç etmiş olan Türkler’in kültürlerine olan aidiyetlerinde ne gibi değişikliklere yol açmaktadır?
- Katılımcılar, gezi öncesi ziyaret edecekleri yerler ile ilgili bir ön hazırlık yapmakta mıdır? Yapıyorlarsa neden böyle bir hazırlık ihtiyacı duymaktadırlar?
- Almanya’ya göç etmiş olan Türkler’in anavatanlarını ziyaretlerinde en çok kimlerin veya nelerin etkisi vardır?
- Sivil toplum kuruluşlarının organize turları, turizm hareketlerinin gelişmesinde ne derecede etkilidir? Bu tür organizasyonlar olmasa tur katılımcıları bireysel olarak aynı yerleri ziyaret etmeyi düşünmekte midirler?
- Anavatana yönelik kültürel turlarda sosyal, tarihi, turistik veya kültürel mekânlardan hangileri önceliklidir?
- İnsanlar, gezdikleri yerleri yaşadıkları yere döndüklerinde çevreleriyle paylaşıyorlar mı? Paylaşıyorlarsa bunun altında yatan nedenler nedir?

- Ziyaret edilen yerlerden, gezilip görüldüğü halde tekrar görülmek istenen yerleri bir kez daha ziyaret etmenin altında yatan nedenler nedir?
- Göç etmiş toplumlar, kendilerini yaşadıkları yerde mi daha rahat hissetmektedirler, yoksa anavatanlarında mı? Bunun altında yatan sebepler nelerdir?
- Bu kültürel gezi, göç etmiş olan insanların anavatana ve yaşadıkları kültüre bakış açılarında ve köklerine olan aidiyet duygusunda değişikliklere yol açmakta mıdır?

1.5. Araştırmanın Düzeni

Çalışmanın ilk bölümünde, araştırmanın amacı, konusu, önemi, düzeni, kısaca yöntemi, sınırlılıkları ve araştırma sorularına değinilmiştir. Bu araştırmaya neden ihtiyaç duyulduğu, alanyazında hangi boşluğu dolduracağı, nasıl bir kurgu yapıldığı konuları bu bölümde açıklanmıştır.

İkinci bölümde ise teorik olarak şekillendiği altyapı üzerinde durulmuştur. Bu bölümde göçlerden başlayan ve anavatana kültürel ziyarete kadar devam eden süreç, aşama aşama detaylandırılmıştır. Göçler, nedenleri, etkileri, göç kuramları ve uluslararası göç hareketleri bu bölümde incelenmiştir. Göçler sonucunda diaspora toplumlarının oluşması, diaspora ve diaspora turizmi kavramları ile dünyadan diaspora turizmi örnekleri yine bu bölümde yer almıştır. Bölümün devamında yurtdışına Türk göçü süreci işlenmiştir. Tüm kıtalardaki Türk vatandaşları sayısı verilip bu kıtalara Türk göçünün ne zaman başladığına değinildikten sonra, en çok Türk göçmenin bulunduğu Avrupa'ya Türk göçü detaylı olarak incelenmiştir. Avrupa'ya Türk göçünün ilk dönemlerinden günümüze nasıl bir gelişim gösterdiğine bu bölümde yer verilmiş ve Türk vatandaşının en çok bulunduğu ülkelere göçün ne zaman ve nasıl başladığı konularına değinilmiştir. Avrupa içinde Türk göçmenin en çok bulunduğu Almanya'ya Türk göçü süreci, 1950'li yıllardan günümüze kadar detaylı bir şekilde bu bölümde yer verilmiş olup, dönem dönem yaşanan önemli gelişmeler ve sayılarla Almanya'da Türk varlığı bu bölümde ele alınmıştır. Daha sonra alan araştırmasının kapsamına alınan Almanya Türk Federasyon hakkında bilgi verilmiş, Federasyon'un düzenlediği Türkiye Kültür Gezisi'nin kısa tarihçesi ile alan araştırmasının yapıldığı 'Türkiye Kültür gezisi 2013'ün gezi güzergâhı detaylı olarak ve şekilde bu bölümde açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, araştırmada seçilen yöntem, neden bu yöntemin seçildiği, katılımcıların nasıl bir yöntemle belirlendiği, verilerin nasıl toplandığı, inanırlığın sağlanması amacıyla hangi ölçütlere uyulduğu ve verilerin analizinde nasıl bir yol izlendiği detaylı olarak anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan kodlamaların ışığında ortaya çıkan ifadeler, ortak ifadeler, bu ifadelerin altında toplandığı temalar (kategori) ve alt temalar bu bölümde ortaya konmuştur. Temaların yanı sıra, katılımcıların ifadelerinden de bire bir alıntılar yapmak suretiyle, bulgular desteklenmiştir.

Beşinci bölümde, yapılan araştırma ve araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi ile ortaya çıkan bulguların ışığında ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar bu bölümde yorumlanıp çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1.6. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma deseninin kullanıldığı bu araştırmada, veri toplama tekniği olarak tam katılımlı gözlem, gözlemci olarak katılım, mekanik gözlem, veri toplama günlüğü ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Alanını Almanya Türk Federasyonunun düzenlediği, 28 Mart 2013 Perşembe günü başlayıp 5 Nisan 2013 Cuma günü sona eren “*Türkiye Kültür Gezisi 2013*” adlı turun katılımcısı olan 90 kişinin oluşturduğu bu araştırmada diğer tekniklerle toplanan verilerin dışında en çok verinin elde edildiği görüşmeler, amaçlı örneklem çeşitlerinden maksimum çeşitlilik ile belirlenen 28 katılımcı ile Almanya’da yapılan derinlemesine görüşmeler ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler nitel veri analizinde kullanılan içerik analizi ile kodlanıp kategorize edilip yorumlanmıştır. Yöntem ile ilgili detaylı bilgi, Bölüm 3’te verilmiştir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Nitel araştırmalarda genelleme gibi bir durum söz konusu olmasa da bu araştırmanın kimi sınırlılıkları bulunmaktadır:

- Bu araştırmada, veriler Almanya Türk Federasyon'un mensupları arasından toplanmıştır. Dolayısıyla, diğer sivil toplum kuruluşlarının mensuplarının Türkiye ziyaretleri sonrası etkilenme durumları, farklı siyasi görüşe sahip sivil toplum kuruluşlarının mensupları arasında bir karşılaştırma yapma yanı eksik kalmış ve bu konuda bir sınırlılık olmuştur,
- Araştırmanın konusu ile ilgili olan diaspora turizminin 2000'li yıllarda çalışılmaya başlanılan bir konu olması, uluslararası alanyazında sınırlı sayıda çalışma olması, Türkçe alan yazında ise diaspora turizmi konusunda hiçbir çalışmaya rastlanılmamış olması, teorik kısım yazılırken sınırlılığa sebep olmuştur,
- Görüşme yapılan gezi katılımcılarından elde edilen verilerin geçerlilikleri, sürekli değişebilme özelliğinden dolayı, yalnızca görüşmelerin ve gözlemin yapıldığı zaman dilimi ile sınırlıdır.

2. Teorik Altyapı

2.1. Göçler

2.1.1. Göç kavramı

İnsanoğlu var olduğundan beri çeşitli nedenlerle hareket halinde olmuş, münferit olarak ya da topluca bir yerden bir yere geçici veya sürekli olmak üzere göç etmiştir (Akyüz, 2008: 45). İnsanlık tarihi kadar uzun olan göç hareketleri (Abadan Unat, 2006: 1), ekonomik, sosyal veya siyasal sebeplerden dolayı insanların yer değiştirmesidir (Balcıoğlu, 2007: 15). Sosyolojik açıdan baktığımızda ise göç, insan veya grubun çeşitli faktörler nedeniyle zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen, eylemin bitmesinden sonra da etkileri devam eden bir süreçler bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Çakır, 2011: 131).

Ekonomik gelişmenin de dinamiği olan ve Endüstri Devrimi ile sermayenin ihtiyaç duyduğu işgücüne bu sayede ulaştığı bir nüfus hareketi olan göç, bir kültürden başka bir kültüre yerleşmektir ve çok yönlü bir olgu olarak insanlar üzerinde birçok etki bırakmaktadır. Göç, geleneksel kültürle yeni ortam arasında bir köprü görevi yapar ve kültürün yapı taşlarını yerinden oynatır, bunların sonucunda yeni değerler ortaya koyar (Balcıoğlu, 2007: 58). Köprü görevi gören göçler, göçmenlerin gittikleri toplumu da birçok yönden etkilemiştir.

Göç, toplumsal gelişimin motoru haline gelmiş ve her dönemde yerleşik toplumları şekillendirmiştir. Sanayileşmiş ülkelerin hepsi gelişmeleri için göçe ihtiyaç duymuşlardır. Göç alımı bu ülkelerin belli bir hızda büyümeleri, demografik dengelerini kurabilmeleri ve gelişimlerini devam ettirmeleri için zorunlu bir unsur haline gelmiştir (Tekin, 2007: 44). Göç olgusu, artık öyle bir hal almıştır ki ortaya göç endüstrisi olarak adlandırılan bir endüstri çıkmıştır. Bu terim, seyahat acentaları, işçi toplayıcıları, aracılar, çevirmenler, ev acentaları, göç yasaları konusunda danışmanlık yapan avukatlar ve göçmenleri sınırlardan gizli olarak geçiren taşımacılara kadar, yaşamlarını göç organizasyonundan kazanan pek çok insanı kapsamaktadır (Uslu ve Cassina, 1999). Dolayısıyla, göç olgusu birçok yeni iş alanının ortaya çıkmasına, birçok sektörün gelişmesine ve birçok insanın

da istihdamına katkı sunmuştur. Göçler, değişik açılardan sınıflamalara tabi tutulmaktadır:

- Amacı açısından; ekonomik göç ve ekonomik olmayan göç,
- Göçü tetikleyen etmenler açısından; gönüllü göç ve gönülsüz göç,
- Süresi açısından; geçici göç ve sürekli göç,
- Son yerleşim yeri açısından; transit göç ve yerleşik göç,
- Yasal statü açısından; yasal (legal) göç ve kaçak (illegal) göç,
- Göç edenin özelliği açısından; vasıflı (beyin) göçü ve vasıfsız göçü akla ilk gelen belli başlı kategorilerdir (Güllüpcinar, 2012: 57).

Güllüpcinar'ın altı ana sınıfa ayırdığı göç türlerinden süresi bir yıldan fazla olan göçler, yani sürekli göçler ise üç türe ayrılmaktadır (Kılıçaslan, 2006: 13):

- Beyin göçü: Genel olarak mühendis ve doktorların ülkelerinden göç etmelerini kapsayan bu göç türü, yüksek düzeyde eğitim görmüş ve ülkesinin teknolojik sahasında yetişmiş insanların göç hareketlerini ifade etmektedir.
- Siyasi göç: Savaşlar, etnik veya dini çatışmalar veya siyasi baskılar sonucunda oluşan göçlerdir. Bu tür bir göç hareketinde bulunanların amacı, en kısa zamanda güvenilir bir yere gitmektir.
- İktisadi göç: Kişilerin daha iyi ekonomik ve sosyal koşullara erişmek, daha iyi bir iş bulmak, daha yüksek bir yaşam standardı elde etmek amacıyla içerisinde bulundukları göç türüdür.

2.1.2. Göçlerin nedenleri

Göçlerin en önemli nedenleri; az gelişmiş yerlerdeki insanların yaşamlarını idame ettirmek, gelir elde etmek, hayat standartlarını arttırmak için daha iyi hayat şartları aramak ve kimi zaman da başka ülke veya şehirlerin cazibesine kapılarak bulundukları yerlerden ayrılmalarıdır. Göçün seçiciliğinde hem göçün kaynaklandığı yerin, hem de göç edilen yerin niteliğinin etkili olduğu çeşitli araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte göç etme kararı verilirken farklı göç türleri tarif edilmiştir. Bunlardan bireysel akıcı göçler; eğitim, iş kurma, daha iyi bir iş bulma amacı ile yapılmaktadır. Ayrıca toplumsal, siyasal ya da ekonomik zorluklar sebebiyle kitlesel göçler olmaktadır.

Bunların ardından, üyesi olduğu grubun etkisiyle de zincirleme göç meydana gelmektedir. (Balcıoğlu, 2007: 55). Bireyselden başlayıp zincirleme ile devam eden göç sürecinde, insanlar daha iyi imkânlar için yaşam standartları ve istihdam olanakları daha yüksek ülkelere göç etmeye başlamışlardır.

İşçiler, iş alanlarının kendi ülkelerinden daha bol ve daha yüksek ücret veren ülkelere göç etme eğiliminde olmuşlardır. Neoklasik bakış açısına göre ise, göçlerin temelinde ülkeler arası ücret, gelir ve refah eşitsizliği yatmaktadır (Arango, 2004: 18). İnsanlar, hem kendileri hem aileleri için hep daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için sürekli göç hareketleri içerisinde bulunmuşlardır. Başlarda ekonomik sebeplerle başlayan ve kıta içinde yayılan göç sonraları siyasal, kültürel ve ailevi sebeplerle ivme kazanmıştır. Akdeniz ülkelerinden Batı Avrupa ülkelerine yapılan öçler, özellikle de Türkiye’den yapılan göç hareketleri bu son gruba dâhil olmaktadır (Kılıçaslan, 2006: 10). İnsanlar çağımızda çok farklı amaçlarla göç etmekle birlikte, temel olarak göç etme nedenleri beş ana başlık üzerinde toplanabilmektedir (Balcıoğlu, 2007: 82):

- Yeni bir yaşam bulmak amacıyla göç,
- İş göçü,
- Zorunlu göç,
- Turistik göç,
- Tersine göç.

2.1.3. Dünyada göç hareketleri

Göçler, insanlığın varlığından bu yana olmakla birlikte, 15-19. yüzyıllar arası ve son 50 yıl büyük hareketlilikler göstermiştir. 19. yüzyılda bazı Avrupa ülkelerinden Kuzey Amerika’ya doğru büyük göçler yaşanmıştır. Aynı yüzyılın sonlarında Avrupa’nın az gelişmiş yerlerinden gelişmiş yerlerine, 1870’lerden itibaren de Sanayi Devrimi’nin etkisiyle Batı Avrupa ülkelerine çok sayıda göç hareketi olmuştur (Şahin, 2001: 58). Dünya nüfusunun bir milyar civarında olduğu 1800’lü yıllardan başlayarak 19. yüzyıl sonlarına kadar milyonlarca Avrupalı ekonomik fırsat, dini ve politik özgürlük arayışı ile Kuzey ve Güney Amerika kıtasına göç etmişlerdir (Martin ve Widgren, 2002: 4-5). Sanayileşme ile birlikte köklü değişikliklere yol açan, 19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa’nın

da dışına taşan ve Okyanus aşırı ülkelere kadar uzanan bu göç hareketleri, Amerika'nın doğup büyümesine sebebiyet vermiştir (Balcıoğlu, 2007: 69). Son yüzyıllık dönemdeki uluslararası göçü dört dönemde değerlendirmek mümkündür (Wimmer ve Schiller, 2002; İçduygu, 2010):

1870-1918 dönemi: Ulus devlet anlayışının yükselişte olduğu bu yıllarda, ilk iş gücü göçlerinin olduğu, göçlere nadiren kısıtlamaların uygulandığı, sonlarına doğru ise göçmenlerin yavaş yavaş ulusal tehdit olarak algılanmaya başladığı bir dönem olmuştur.

1919-1945 dönemi: Göçmenlerin sınırları aşan serbest dolaşımının kısıtlandığı, etnik kıyım hareketlerinin arttığı, yeni uluslaşan devletlerin ortaya çıktığı, sınır kontrollerinin arttığı ve göçmenlerin asimile edilmesi gerektiği fikrinin ortaya çıktığı, göçün ve göçmenlerin ulus devlet için tehdit olarak görüldüğü bir dönem olmuştur.

1946-1989 dönemi: Soğuk Savaş yılları olarak bilinen bu dönemde, ulus devlet, devlet sınırları ve milliyet kavramları, temel ilkeler haline gelmiştir. Asimilasyon politikaları yerini, bütünleşme hatta çok kültürlülük politikalarına bırakmıştır. Bu dönemde, göç edenlerin geçici yerleşimleri kalıcı yerleşmelere dönüşmüş ve göç alan ülkeler, çok kültürlü toplumsal yapılara bürünmüştür.

1989 sonrası dönem: Küreselleşmenin de etkisini hızlı gösterdiği bu dönemde, çok kültürlü toplumsal yapılar artmış, göç ve sığınma hareketlerinin yoğunluğu belirginleşmiş, göç karşıtlığı ve kısıtlayıcı uygulamalar gibi yeni eğilimler ortaya çıkmıştır.

Uluslararası göç, genellikle fakir ülkelere daha zengin ülkelere, zengin ülkeler arasında da koşulları daha iyi olan ülkelere doğru zenginlik hiyerarşisi izlemektedir (Yıldırım, 2009). Dünyanın en zengin ülkelerinden olan Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD, dünya göçmenlerinin yaklaşık üçte birine ve Kuzey'deki göçmenlerin üçte ikisine sahiptir (Martin ve Widgren, 1996'dan aktaran Faist, 2003: 28). Dünya'da en fazla göçmen bulunduran ülkelerin başında ABD (35 milyon) gelmekte olup, ardından Rusya Federasyonu (13 milyon) ve onun ardından da Almanya (7,5 milyon) gelmektedir (Gençler, 2005: 174).

Dünya genelinde göç hareketlerinin büyük kısmını ekonomik amaçlı göçler oluşturmaktadır. 1960 yılında dünya genelinde göç hareketi içerisinde bulunan insan sayısı 75 milyon iken, bu sayı 2005’de 195 milyona ulaşmıştır (Deniz, 2011). İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasından iki yıl sonra, yani 1942 yılında 21 milyon insan yerinden edilmiş ve Avrupa’nın çeşitli yerlerine dağılmışlardır. Asya’daki savaşlar yüzünden ise yaklaşık 60 milyon insan yerinden edilmiştir (Çelebi, 2011). ABD’de ise 1913-1970 yılları arasında ABD dışında bir yerde doğmuş olup göç edenler toplam nüfus içerisinde % 4,8’i bulurken bu rakam 2000 yılında toplam nüfusun % 10’unu (28,4 milyon kişi) bulmuştur. ABD’ye göç edenlerin büyük çoğunluğunu Filipinler, Çin, Güney Kore, Vietnam ve Hindistanlı göçmenler oluşturmuştur. ABD’nin günümüzdeki toplam nüfusunun dörtte birini etnik azınlıklar oluşturmaktadır (Castles ve Miller, 2008). En çok göç veren ülkelere bakıldığında ise, göç hareketlerinin öncüleri arasında ilk sırada Çin, ikinci sırada Hindistan, üçüncü sırada İsrail ve dördüncü sırada Türkiye gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nin 50 yıllık göç tarihi sürecinde, başka ülkelere giden vatandaşının sayısı 6,5 milyonu geçmiştir (Şahin, 2010).

Dünyanın en çok göç veren ülkesi olan Çin’in 2000’li yılların başında, ülke sınırları dışında yaşayan 60 milyon vatandaşı bulunmaktadır (Scheyvens, 2007). Dünyanın en çok göç veren ikinci ülkesi olan Hindistan’ın ise 100’ü aşkın ülkede aşağı yukarı 20 milyon vatandaşı yaşamaktadır (Bandyopadhyay, 2008). En çok göç veren ülkelere bir diğeri olan Jamaika ise, 637.000’i ABD’ye, 123.500’ü Kanada’ya ve 150.000’i İngiltere’ye olmak üzere yaklaşık bir milyon göç vermiştir (Mortley, 2011). Bir diğer örnek ise, 1899 yılında 26 Okinawalı’nın Hawaii’ye göçüyle başlayan, Pasifik Savaşı ile biraz daha büyüyen ve günümüzde yaklaşık 360.000’i bulan Okinawalı göçüdür. (Petrucci ve Miyahira, 2009). 1916-1924 arasında yaşanan sekiz yıllık işgal sırasında başlayan ve zamanla hızla büyüyen göç süreci sonucunda, Dominik Cumhuriyeti’nden ABD’ye 1.548.372 Dominikli göç etmiştir (Hume, 2011). Ekonomik sıkıntılar, iç karışıklıklar ve savaşlar, yüzyıllardır uluslararası göç hareketlerinin artarak devam etmesine sebep olmuştur.

Göç hareketlerinde önemli yer tutan gruplardan biri de, sığınmacılardır. Soğuk Savaş’ın sürmekte olduğu ve küreselleşme rüzgârlarının henüz esmeye başlamadığı 1974 yılında bütün dünyadaki sığınmacı sayısı 2,4 milyon iken bu sayı, 1984’te 10,5 milyona, 1996’da

da 27,4 milyona ulaşmıştır (Danış, 2004). 21'inci yüzyılın başı itibariyle ise, dünya nüfusunun % 2,5'ini göçmenlerin ve mültecilerin oluşturduğu tahmin edilmektedir. Bir başka deyişle, yeryüzündeki her 38 kişiden biri göçmen ya da mülteci konumunda bulunmaktadır (Akman, 2007: 29). Bu rakamlar, uluslararası göç hareketlerinin ve göçmenlerin, göç alan ülkeler açısından üzerinde önemle durulması gereken bir durum haline gelmesini sağlamıştır.

Yabancı bir ülkeye ilk kez giden göçmenler, yardım alabilecekleri bir ilişkiler ağı olmadığından dolayı, yüksek meblağdaki masrafları göze almak zorundadırlar. Ancak, onları izleyen her yeni göçmen, soydaşlık ve dostluk esasına dayanarak destek görebileceği için göç masrafları azalmaktadır. Böylece göç hareketi sınırsız bir şekilde sürdürülmektedir (Abadan Unat, 2006). İlk göçmenlerin gittikleri yerlerde ağı oluşturmaları, onları takip edenlerin gidilen yere daha kolay uyum sağlamasını, dolayısıyla göçün artarak devam etmesini sağlamaktadır.

2000'li yılların başına gelindiğinde, dünya nüfusunun % 3'ünün doğduğu ülkenin dışında yaşaması sebebiyle (Akman, 2007: 38) göçler ve göç sonrası oluşan diasporalar öyle önemli bir hal almıştır ki birçok ülkenin siyasetçileri, Meksika, Dominik Cumhuriyeti ve Haiti'nin siyasetçilerinin ulusal seçimlerden önce Los Angeles ve New York City'de yaptığı gibi ülkesi dışında vatandaşlarının çok olduğu yerlerde de kampanyalar düzenlemektedirler (Faist, 2003: 30). Göçler sonucunda, hem göç eden toplumlar hem de göç alan toplumlar, bu olgudan ekonomik, kültürel ve kimi zamanda siyasal olarak etkilenmişlerdir.

2.1.4. Göçlerin ortaya çıkardığı etkiler

Göçler, insanların yer değiştirmesiyle ortaya homojen toplumlar çıkarmış ve sınırları ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda, yerel kültürlere çok kültürlü bir gündelik yaşam getirmiştir (Morawska, 2011: 1). Göç eden kişi, doğal olarak yeni bir kültürle yaşamaya başlamıştır. Bunun yanında, birçok göçmen eski kültüre ait olmaktan da vaz geçmemiştir. Bundan dolayı birçok göçmen, iki kültürü de benimseyerek kendi ana kültürünü bilincinden çıkarmadan ikinci bir kültür içinde yaşayarak “bikültürel” bir yapıya bürünmüştür. Göçler, kültürün yapı taşlarını yerinden oynatmış ve yeni değerler ortaya

koymuştur (Balcıoğlu, 2007: 58). Göçler, insanların önceki bağlarını zorlamış, koparmış, değiştirmiş, kimi zaman da güçlendirmiştir (Faist, 2003: 42).

Glerle birlikte zaman zaman hayal kırıklıkları da yaşanmaktadır. Bazen yeni problemler ortaya çıkmakta ve kültürel uyumsuzluk oluşmaktadır. Bunlar var olan ekonomik sorunlarla da birleşince, yeni bir insan tipi doğmaya başlamıştır. Göçler sonucunda, altyapısı ve modern kente ait yapıları olan ağdaş kentler yerine, nüfusu hızla büyüyen ama çarpık, mutsuz ve stresli insanların koşuştuğu insan kalabalıkları meydana gelmektedir (Balcıoğlu, 2007: 19). Melvin Seeman (1975), gn oluşturduğu problemleri “Yabancılaşma Kuramı” ile beş ayrı boyuta ayırmıştır:

- Güçsüzlük: Kişi istediklerini başaramayacağı korkusuna kapılır,
- Anlamsızlık: Birey, neye inanacağı konusunda karar veremez,
- Kuralsızlık: Kişinin gittiği toplumdaki yasak ve kurallara uyum gösterememesinden kaynaklanan bir duygudur,
- Tecrit olgusu: Toplum tarafından özellikle yüksek değer verilen şeylere kendisinin düşük değer atfetmesinden doğan sonuçtur,
- Kendinden uzaklaşma,

Gen kesim, çoğu zaman gittiği yerin kültürüne adapte olamazken, geldiği yerin kültürünü de bırakamamıştır. Gittiği yerin kültürü ile karşı karşıya olduğu için ortaya bir “kültür yabancılaşması” çıkmıştır. Böylece ara bir sosyo-kültürel yapı doğmuştur (Balcıoğlu, 2007: 20). Zaman içinde yeni çevreleri ile kültürel etkileşime girdiklerinden bu kişilerde sorgulanması gereken bir aidiyet sorunu da ortaya çıkmaktadır (İlgin ve Hacıhasanoğlu, 2006: 60). Bu aidiyet sorunu, anavatanındaki kültürüne bağlı yaşamaya çalışanlar ile gittikleri yerin kültürü yaşam tarzı üzerinde daha baskın olanlar arasında karşılaştırma yapıldığında, farklılıklar göstermiştir.

Göçmenler, kendilerine ait birçok değerı bırakıp gittikleri yerlerin değerlerini benimsemek zorunda kalabilmektedirler. Özellikle, gittikleri yerin gelenek, görenek, güncel tarih, kültür tarihi, dinsel inanışlar eğitim sistemi, gruplar arası dinamikler gibi farklı değerleri ile i içe yaşamak zorunda olduklarından, kimi zaman iki kültür arasında kalabilmektedirler. Alt kültürler, göç edilen yerdeki egemen kültürle uyumsuzluk gösterirse milli yapıda çözülmeler veya kültürel yozlaşma meydana gelebilmektedir. Bu

durumda, alt kültürler, hâkim kültür özelliklerinden ayrı olarak yeni kimlikler kazanmaktadır. Bu sebeple göçler, kimi zaman kökleri koparabilmekte, geleneksel sınırları ortadan kaldırabilmekte ve toplumsal ilişkileri değiştirebilmektedir (Balcıoğlu, 2007: 84). Göçler, ekonomik etkileri açısından incelendiğinde, hem göç alan hem de göç veren ülke açısından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Göçün ekonomik etkisini iş gücü ithal eden ve iş gücü ihraç eden ülkeler bakımından ayrı ayrı ele alındığında, göç veren ülke üzerindeki etkisi işsiz iş gücü baskısının tüketim malları ve hizmetleri üzerindeki talebin büyük ölçüde düşmesi ve yurt dışındaki iş gücünün ana vatana transfer edeceği dövizlerle ödemeler dengesinde bir ferahlığın görülmesidir. Hükümetler, yurt dışına işgücünün gönderilmesini işsizliğe bir çözüm yolu olarak görmektedirler. Göçün, göç alan ülkedeki etkileri ise şöyle özetlenebilir: Göç alan ülke, hiçbir yatırım yapmadan, maliyetine katlanmadan, ekonomisinin gereksinim duyduğu iş gücünü elde etmektedir. Hedef ülke, kaynak ülkenin yetiştirdiği iş gücünü hazır olarak bulmaktadır. Bu ülkeler, işçi alırken seçim yapma olanağına sahip olduklarından dolayı sağlıklı işçileri de elde etmektedirler. Ayrıca işçiler, hastalık, kaza, yaşlılık gibi nedenlerle bu üretkenlikleri düştüğünde geri gönderilebilmektedir (Kılıçaslan, 2006: 15). Her iki taraftan da bakıldığında, göç alan ülkeler de göç veren ülkeler de göçmenleri ekonomilerini daha iyi hale getirmek için bir fırsat olarak görmüşlerdir.

Göçün müspet etkilerinden birisi ise, değişim ve gelişmedir. Tabiidir ki, gelişim ve değişim sancılı olmaktadır. Bunun için zaman, insan ve emek harcanması gerekmektedir. Kimi zaman, gelişim için iki veya üç nesil harcanmaktadır. Bu harcanmanın sonucunda, gelecek kuşaklar mutluluk ve huzur kazanabilmektedir (Balcıoğlu, 2007: 31). Göçler, birtakım toplumsal gelişim ve sorunların oluşmasına da yol açmaktadır. Tekin (2007: 45), bu durumu iki başlık altında açıklamaktadır:

- *Toplumsal gelişimin sonucu olarak göç:* Toplamlar göçmen alarak kendi üyelerinin toplumda konumlanışını daha iyi bir noktaya çıkarmaktadırlar. Ucuz işgücü olarak getirilen göçmenler toplumun alt kesimini oluşturmaktadırlar. Kendi üyeleri ise bir üst yaşam biçimine geçmek için olanakları daha kolay kullanır hale gelmektedirler.

- *Toplumsal sorunların oluşmasında bir etken olarak göç:* Her toplumda var olan paylaşım sorununun bir devamı olarak göçe bağlı olarak da sorunlar ortaya çıkmaktadır. Toplumsal zenginliğin artışı bir etken olan göç, bu zenginliğin paylaşımında bir karşıtlık ortamı yaratmaktadır. Mevcut üretilen değerlerin paylaşımında bir bölgeye yeni gelenler ile eskiler arasında mevcut imkânlarla ulaşım ve bunların kullanımında farklılıklar olmaktadır. Bu aynı zamanda toplumsal zenginliğin dağıtımını da etkilemektedir.

Uluslararası göç olgusuna kuramsal açıdan bakıldığında, göç olgusunun gelişim aşamalarına paralel olarak çeşitli göç kuramları da geliştirilmiştir. Bunlardan, göç gönderen ülkelerin ekonomik rahatlık sağlayacağını savunan modernleşme ve gelişme kuramı ile göç eden toplulukların ülke ekonomilerine etkilerinin çok zor olacağını savunan merkez-çevre ilişkileri kuramını karşılaştırdığımızda; modernleşme ve gelişme görüşünü savunanlar, işçi gönderen ülkenin kalifiye olmayan işçilerini göçe katarak işgücünü aktif hale getirdiğini ve ekonomiye rahatlık sağladıklarını, göçmen işçilerin yurt dışında öğrendikleri mesleki-teknik bilgi ve becerilerini ülkelere döndüklerinde ülkesinin gelişmesine katkı sağlayacağını ve toplumsal değişmeyi hızlandıracağını belirtmektedirler. Buna karşın merkez-çevre ilişkileri görüşünü savunanların ise, işçi göçünün kalifiye olmayan işgücünü kapsamadığını, daha çok yarı kalifiye ve kalifiye işçiyi kapsadığını, işçilerin gittikleri ülkelerde mesleki-teknik eğitim alanlarını ve tasarruflarını ülkesinin ekonomisinin gelişmesinde kullanamadıklarını ve gittikleri toplumun değerlerinden fazla etkilenmediklerini belirtmektedirler (Şahin, 2001: 61).

Göçler, ülkeleri birtakım önlemler almaya da zorlamıştır. Büyük göç dalgalarının ardından ekonomik veya siyasi nedenlerle üçüncü dünya ülkelerinden göç edenler Avrupa, Kuzey Amerika ve diğer gelişmiş ülkelerin kapılarında biriktikçe, buralardaki güvenlik ve girişi kısıtlama politikaları da giderek sertleşmiştir (Danış, 2004).

2.2. Yurt Dışına Türk Göçü

2.2.1. Asya ve Orta Doğu Ülkeleri'ne Türk göçü

Almanya'ya Türk göçünün azaldığı 1970'lerin ortalarında, Türk göçmenler özellikle Libya, Suudi Arabistan ve Irak başta olmak üzere petrol bakımından zengin olan Arap

lkelerine gitmişlerdir. Hkmetin de inşaat şirketleri aracılığıyla işçi gücünü desteklemesiyle bu bölgeler de Türk gücü almaya başlamıştır. Bahreyn, Kuveyt, Umman, Suudi Arabistan, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin 1990 yılındaki iş gücünün yaklaşık % 68'ini yabancılar oluştururken, bu oranın içerisinde Türk göçmenlerin oranı ise % 10'u bulmuştur (Faist, 2003: 129). Tablo 1'de de görüldüğü üzere, Asya ve Orta Doğu lkeleri içerisinde en çok Türk göçmen alan ülkelerin başında; Suudi Arabistan, Rusya, KKTC, Azerbaycan, İran, Türkmenistan, Lübnan ve Ürdün gelmektedir. 40 yıllık süreçte, bu kıtada 325.000'lik bir Türk varlığı oluşmuştur.

Tablo 1. Asya ve Orta Doğu lkeleri'ndeki Türk Vatandaşları (2011)

lkeler	Vatandaş Sayısı	lkeler	Vatandaş Sayısı
Suudi Arabistan	115.000	Güney Kore	1.026
Rusya Federasyonu	59.177	Singapur	918
KKTC	31.977	Bahreyn	724
Azerbaycan	17.577	Özbekistan	700
İsrail	10.901	Tacikistan	600
İran	10.000	Çin	578
Türkmenistan	9.500	Oman	500
Lübnan	8.976	Pakistan	310
Ürdün	8.262	Yemen	249
Kazakistan	7.000	Malezya	212
B. Arap Emirlikleri	5.484	Moğolistan	200
Ukrayna	5.394	Beyaz Rusya	150
Afganistan	4500	Tayland	140
Kuveyt	4.000	Filipinler	100
Japonya	3.653	Endonezya	97
Kırgızistan	3.380	Hindistan	76
Dubai	3.000	Bangladeş	53
Suriye	2.350	Vietnam	16
Gürcistan	2.145	Kamboçya	15
Katar	1.985	Myanmar (Burma)	15
Moldova	1.482	Nepal	5
Irak	1.200	Sri Lanka	4
Kıta Toplamı	323.631		

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dış Teşkilatı ve Dışışleri Bakanlığı

2.2.2. Afrika Kıtası'na Türk gücü

1970'lerde Türk gücü Libya, Fas ve Mısır gibi Afrika ülkelerine de yönelmiştir (Göksu, 2000: 33). Afrika'nın orta ve güney kısımlarında az olsa da Kuzey Afrika bölümünde Libya, Fas, Mısır, Sudan, Cezayir ve Tunus'un başını çektiği iş gücü gücü sonucunda,

Tablo 2’den de görüldüğü üzere Afrika’da yaklaşık 26.000 nüfusu bulan bir Türk varlığı oluşmuştur.

Tablo 2. Afrika’daki Türk Vatandaşları (2011)

Ülkeler	Vatandaş Sayısı	Ülkeler	Vatandaş Sayısı
Libya	15.000	Uganda	37
Fas	2.996	Etiyopya	35
Mısır	2.783	Kongo	22
Sudan	1.800	Fildişi Sahilleri	12
Cezayir	1.480	Gambiya	11
Tunus	1.009	Burkina Faso	11
Nijerya	200	Kongo Cumhuriyeti	4
Kenya	129	Burundi	3
Gine	120	Gine – Bissau	1
Mali	109	Angola	1
Senegal	79	Yeşilburun Adaları	1
Tanzanya	56	Kıta Toplamı	25.899

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı ve Dışişleri Bakanlığı

2.2.3. Avustralya Kıtası’na Türk göçü

Avustralya’ya Türk göçü, Avrupa’ya göçü izleyen 1970’li yıllarda başlamıştır. Türk şirketlerinin bu ülkelerde aldıkları müteahhitlik işleri sonucu, bu ülkelere işçi göçü yaşanmıştır (İçduygu, 2010). 1968 yılında Avustralya ile işçi alımı konusunda anlaşma imzalanmıştır (Onulduran ve Renselaar, 1976: 30). Bu anlaşmanın ardından Avustralya’ya başlayan göç sürecinin sonunda, Avustralya kıtasında yaklaşık 71.000’lik bir Türk nüfus oluşmuştur. Bu sayıya, 1996-2006 yılları arasında Avustralya vatandaşlığına geçen 39.446 Türk vatandaşı da eklendiğinde, Avustralya Kıtası’nda 100 binlik bir Türk diasporasından bahsetmek mümkündür¹. Tablo 3’den de görüldüğü üzere, bu kıtadaki Türk varlığının küçük bir kısmı Yeni Zelanda ülkesinde olmakla birlikte, tamamına yakını Avustralya’da yaşamaktadır.

Tablo 3. Avustralya’daki Türk Vatandaşları (2011)

Ülkeler	Vatandaş Sayısı
Avustralya	70.000
Yeni Zelanda	1.000
Kıta Toplamı	71.000

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı ve Dışişleri Bakanlığı

¹ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı

2.2.4. Amerika Kıtası'na Türk göçü

Amerika'ya ilk gelen Türklerin 1890–1920 yıllarında Harput'tan Ditroit'e gelen Türkler olduğu görüşü genel bir kabul görmektedir. Washington D.C. bölgesinde yaşayan Türklerin ne zaman buralara geldikleri ve kesin sayılarının ne olduğu ise tam olarak tespit edilememiştir. Bu göç dalgası döneminde buralara da gelen ve yerleşen Türklerin varlığından bahsedilmektedir. Buraya gelişlerin Birinci Dünya Savaşı'ndan çok öncelerine tekabül ettiği, 1950 ve 1980'li yıllarda ise iki ayrı dalga halinde çoğu eğitimli ve vasıflı göç dalgası yaşandığı bilinmektedir (Yavuzer, 2009: 197). Yüz yıl önce küçük bir grup ile başlayan ve sonraki iki ayrı göç dalgası ile büyüyen Türk göçü sonucunda, 250.000'i Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde olmak üzere, Amerika Kıtası'nda yaklaşık 300.000'lik bir Türk Diasporası oluşmuştur.

ABD dışında, kıtada Türklerin en çok bulunduğu ikinci ülke, Kanada olmuştur. 1950 ve 60'lı yıllarda Türkiye'den Kuzey Amerika'ya göç, genelde doktorları ve mühendisleri kapsayan, yüksek seviyede bir beyin göçü şeklinde olmuştur. Bu göç dalgasını, 1970'li yılların sonlarında ve 1980 başlarında politik baskı ve askeri darbeden dolayı göç eden “yarı öğrenci yarı işçi” gruplar takip etmiştir. 1986 yılında, çoğunluğu Denizli-Tavas'tan olmakla birlikte birçok Türk, Kanada'nın Türk pasaportu taşıyanlardan vize almadığı ve orada kalıp çalışmak için iltica isteminde bulunulmasının yeteceği söylentisinden hareketle Kanada'ya göç etmeye kalkmıştır. Bu amaçla Türkiye'den gelenlerin sayısının artması sebebiyle, 7 Ocak 1987 tarihinde Kanada hükümeti Türk uyruklu ziyaretçilere vize zorunluluğu koymuştur. 2001 nüfus sayımlarına göre Kanada'da 35.000 Türk bulunmaktadır (Bilge, 2007). Tablo 4'den de görüleceği gibi bu sayı, günümüzde 41.000'e ulaşmıştır. Bu iki ülkeyi, Arjantin, Meksika ve Brezilya takip etmiştir.

Tablo 4. Amerika'daki Türk Vatandaşları (2011)

Ülkeler	Vatandaş Sayısı
A.B.D.	250.000
Kanada	41.000
Arjantin	750
Meksika	200
Brezilya	150
Şili	147
Küba	62
Belize	60
Venezuela	40
Kosta Rika	35
Panama	25
Peru	11
Uruguay	10
Surinam	10
Guatemala	6
Paraguay	3
Bolivya	2
Honduras –Nikaragua	1
Kıta Toplamı	292.512

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı ve Dışişleri Bakanlığı

2.2.5. Avrupa Kıtası'na Türk göçü

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızlı bir kalkınma sürecine giren Batı Avrupa ülkeleri, kendi işgücü arzlarındaki eksiklikleri, daha az gelişmiş olan güneydeki komşu ülkelere karşılamaya çalışmışlardır. Bu istek, Türkiye'ye biraz daha geç olarak, 1960'lı yılların başlarında yöneltilmiştir. Batı Avrupa'ya Türk göçü, Almanya ile 1961 yılında yapılan anlaşma ile başlamıştır. Almanya'dan yetkililer gelerek Türkiye'nin çeşitli illerinde işçi alım merkezleri kurup işçi kabul etmişlerdir. Almanya'yı diğer Avrupa ülkeleri olan Avusturya, Belçika ve Hollanda ile 1964'de, Fransa ile 1965'de ve İsveç ile 1967'de yapılan anlaşmalar izlemiştir (Onulduran ve Renselaar, 1976; Uslu ve Cassina, 1999; Göksu, 2000). Bu anlaşmaların ardından, önce küçük gruplar halinde başlayan Avrupa'ya Türk göçü süreci, günümüzde Avrupa'da milyonlarca Türk'ten oluşan bir diaspora oluşturmuştur.

Türkiye'deki yüksek orandaki işsizlik sonucu ailelerini ve ülkelerini bırakarak geçici işçi statüsü ile Avrupa'ya giden birçok Türk göçmen, yıllar geçtikçe Türkiye'ye dönüşün giderek ufuktan kaybolduğunu görmüşlerdir. Bütün Avrupa ülkelerinde işçi alımı

anlaşmalarının iptal edilmesi ile birlikte, Türk işçiler Avrupalı olma yönünde daha büyük adımlar atmak durumunda kalmışlardır. Avrupa ülkelerinin Türk işçileri geçici işçi statüsünde ele almaları, onları uzun yıllar göçmen olarak değerlendirmemeleri, dolayısıyla Türk göçmenler için zorlu bir sürecin yaşanmasına sebep olmuştur. Fakat misafir işçilerin, ülkelerine dönme şartlarının giderek kaybolduğunu anlamaları ile birlikte, ailelerini yanlarına almaları, yeni bir sürecin başlaması ile sonuçlanmıştır. Onlar artık misafir işçi statüsünden Avrupa vatandaşı olma yolunda adımlar atmaya başlamışlardır. Nitekim birçok Avrupa ülkesi zamanla misafir işçilerin artık ülkelerine dönmeyeceğini kabul etmiş ve göçmenlerin uyumu yolunda adımlar atmaya başlamıştır (Kaya, 2008: 150). Böylelikle, geçici olarak giden Türkler, Avrupa’da kalıcı hale gelmeye başlamışlardır.

1960’larda başlayan ve zamanla artarak devam eden bu göç süreci, 1980’lerdeki iç karışıklıklar ve darbe süreci ile yeni bir hareketlenme kazanmıştır. İç savaştan kaçanlar ve siyasi sığınmacılar, bu süreçte Avrupa ülkelerine göç etmiştir. 1990’larda ise yeni bir sürece girilmiştir. Birinci kuşak işçilerin çocukları evlenme çağına gelince, büyük bir çoğunluğu herhangi bir Avrupalı veya yaşadıkları yerde doğmuş olan bir Türk kökenli ile evlenmek yerine, Türkiye’den birileri ile evlenme yoluna gitmiştir. Bu dönemdeki göçlerin büyük bölümünü bu tür evlilikler oluşturmuştur (Timmerman, 2006). Avusturya, İsveç, Belçika ve İngiltere, öncü göçmenler, sonraki göç dalgaları ve aile birleşimleri sonucunda, Avrupa’da her geçen gün artmakta olan Türk nüfusun yoğun olduğu yerlerin başında gelmiştir. Tablo 5’ten de görüldüğü üzere, Avrupa’da en çok Türk’ün bulunduğu yerler sırasıyla, Almanya, Fransa, Hollanda, Avusturya, İsviçre, İsveç, Danimarka ve İngiltere olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti ve Avusturya Cumhuriyeti 15 Mayıs 1964 tarihinde Viyana’da “Avusturya’ya Türk İş Gücü Gelbi ve Türk İşçilerinin Avusturya’da İstihdamına” Dair Türkiye Cumhuriyeti ile Avusturya Cumhuriyeti arasındaki Anlaşmayı imzalamışlarının ardından, iki ülke arasında “dostane ilişkiler” ve “iktisadi dayanışma” üzerine kurulmuştur. Anlaşma çerçevesinde ve farklı yollardan Avusturya’ya gidip yerleşen Türklerin sayısı yaklaşık 220 bini bulmuştur (Demir, 2011: 7). Aile birleşimi 1980’li yıllarda Avusturya’daki Türk nüfusunun artmasında en büyük sebeplerin başında

gelmiştir (Soytürk, 2012: 2320). Türklerin yoğun göç ettiği bir diğer ülke ise İsveç olmuştur.

İsveç'e Türk göçü hikâyesi, 25 Ekim 1965'de göç eden üç Türk göçmen ile başlamıştır. Onları, 1 Ağustos 1966'da İsveç'e göç eden 60 göçmen takip etmiştir. 1960'lı yılların sonuna kadar devam eden göç dalgalarıyla Türkler, günümüzde İsveç'te 100 bin nüfusu bulan bir topluluk haline gelmişlerdir. İsveç'teki Türklerin % 54'ünü Türkiye'de doğup İsveç'e göç edenler, % 46'sını da İsveç'te doğanlar oluşturmaktadır. İsveç'teki Türklerin neredeyse yarısı, Başkent Stockholm'de yaşamaktadır (Westin, 2003). Avrupa'da yoğun Türk nüfusun bulunduğu bir diğer ülke ise Belçika'dır.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinden Belçika'ya ilk göçler, 20. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemine rastlamaktadır. 1900-1923 tarihleri arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Türklerin Belçika'daki varlığı hissedilse bile, Türk nüfusunun Belçika'da patlaması 1961 yılından itibaren gözlenmektedir ve 1964 yılında Belçika ve Türkiye arasında imzalanan göç antlaşması gereğince belli bir hareketlilik kazanmıştır. Ancak, dış işçi gücü gereksinimini karşılayan Belçika, kapılarını resmen 1974 yılında kapatarak işçi alımlarını durdurmuştur. 1975 yılından sonra bu ülkede Türk nüfusunun artması doğal olarak aile birleşimi çerçevesinde doğumlara bağlı olmuştur. 70'li yılların başlarında, yıllık doğum sayıları 2000 ile 5000 arasında değişmiştir. 1980 ve 2000 arasında Belçika Türklerinin yıllık doğum oranlarının her 100 kişide 2,9 ile 3,9 arasında değiştiği gözlenmektedir. Türk ailelerinin fert sayısı ortalama olarak 1971'de 4,3, 1999'da ise 3,53'lük bir değer kaydetmiştir. Bu durumda Belçika Türk nüfusu 80'li yılların ortalarına doğru 88.000 ile doruk noktasına ulaşmışken, 1994 yılından başlayarak azalmaya başlamıştır. Doğal olarak çifte vatandaşlık müracaatlarının bu düşüşte etkisi büyük olmuştur. Vatandaşlık değiştirmede sayısal olarak önemli artışlar gözlenmiştir. Her yıl ortalama altı bini aşkın Türk, Belçika vatandaşlığına geçmiştir (Manço, 2000: 121). Bu süreçler sonunda, 1960'lı yıllardan itibaren Belçika'ya göç etmeye başlayan ilk Türk kafilesi (Keser, 2010)'nden 2000'li yılların başlarına kadar Belçika'da 170 bin nüfuslu bir Türk Diasporası oluşmuştur. İki ülke arasında iş gücü anlaşması olmamasına rağmen, Türkler'in yoğun olarak yerleştiği bir diğer ülke de İngiltere olmuştur.

İngiltere'deki Türk toplumunun Almanya ve diğer ülkelerdekilerden farkı, iki ülke arasında bir iş gücü anlaşması olmaksızın, bireysel çabalarla ve çoğunluğu yasa dışı

yollarla yapılan göçler olmasıdır. Bu sebeple, Almanya'daki Türkler bugün üçüncü kuşağı geride bırakırken, İngiltere'deki Türk toplumunun 1980'lerden bu yana temellenmiş olması sebebiyle henüz ikinci kuşağın yeni oluşmaya başlamıştır. İngiltere'deki Türklerin % 75'i Londra'da yaşamaktadır (Adıgüzel, 2010).

Avrupa'daki Türklerin büyük çoğunluğu gittikleri ülkelerde genellikle başkentleri tercih etmişlerdir (Akman, 2007: 55). 136.400 Türk ile Avrupa'daki Türk nüfusunun % 5'ini barındıran Berlin en fazla Türk göçmenin yaşadığı kentlerden birisi olarak dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, İngiltere'deki Türklerin % 64'ü Londra'da, İsveç'teki Türklerin % 50'si Stockholm'de, Danimarka'daki Türklerin yarısı Kopenhag'da, Avusturya'daki Türklerin üçte biri Viyana'da, Belçika'daki Türklerin % 25'i Brüksel'de, Fransa'daki Türkler'in dörtte biri Paris ve çevresinde, İsviçre'deki Türklerin ise % 21'i Zürih'te yaşamaktadır².

² Manco, U. (2007). Turks in Europe: From a garbled image to the complexity of migrant social reality. <http://www.cie.ugent.be/umanco/umanco5.htm> (Erişim tarihi: 10.10.2013).

Tablo 5. Avrupa'daki Türk Vatandaşları (2011)

Ülkeler	Vatandaş Sayısı
Almanya	1.629.480
Fransa	459.611
Hollanda	372.728
Avusturya	110.678
İsviçre	71.692
İsveç	67.731
Danimarka	57.129
İngiltere	52.893
Yunanistan	48.880
Belçika	39.419
Bulgaristan	28.296
İtalya	20.882
Romanya	20.447
Norveç	15.000
Finlandiya	5.825
Macaristan	5.814
İspanya	3.395
Polonya	3.253
Sırbistan	2.194
Çek Cumhuriyeti	1.487
İrlanda	1.472
Makedonya	1.412
Liechtenstein	808
Bosna Hersek	700
Portekiz	637
Lüksemburg	472
Malta	400
Vatikan	300
Slovakya	161
Slovenya	122
Letonya	95
Estonya	72
Litvanya	45
Kıta Toplamı	3.052.133

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı ve Dışişleri Bakanlığı

Türklerin Avrupa ekonomisindeki yerine bakıldığında ise, Türkler Avrupa'ya geçici işçi olarak gitmiş ama aradan geçen süreçte birçoğu kendi işletmesini kurarak, işveren pozisyonuna gelmişlerdir. Avrupa ülkelerinde ekonomik faaliyetlerini sürdüren Türk işletmelerinin sayısı 2006 itibariyle 100 bini aşmıştır. 2006 yılında toplam 10,8 milyar Avro yatırım hacmine ulaşan Türk işletmeleri, yıllık toplam ciroda ise 43,9 milyar Avro'ya ulaşmıştır. Bu işletmelerde istihdam edilenlerin sayısı ise 474,000 civarına ulaşmıştır (Ünver, 2009: 95).

Bugün, Avrupa’da birkaç milyon Türk yaşamaktadır. Bu durum, Türkiye için yeni bir sosyal kategori olan “Gurbetçi Türkler”i yaratmıştır. Göçmen Türkler, Avrupa ile Türkiye arasındaki özel ve kamusal alanları, ekonomik ve siyasal alanları birbirine bağlamışlardır (Kastoryano, 2007: 66).

Tüm bu göç süreçleri sonucunda Avrupa’ya yerleşmiş olan 3 milyon 52 bin 133 Türk vatandaşı; 1972-2009 yılları arasında Alman vatandaşlığına geçen 777.904, 1946-2008 yılları arasında Hollanda vatandaşlığına geçen 259.958, 1985-2008 yılları arasında Belçika vatandaşlığına geçen 130.374, 1999-2009 yılları arasında Avusturya vatandaşlığına geçen 88.597, 1991-2008 yılları arasında Fransız vatandaşlığına geçen 71.323, 1989-2007 yılları arasında İngiliz vatandaşlığına geçen 63.635, 1990-2008 yılları arasında İsviçre vatandaşlığına geçen 45.320, 1990-2008 yılları arasında İsveç vatandaşlığına geçen 33.523 ve 1980-2006 yılları arasında Danimarka vatandaşlığına geçen 28.129 Türk vatandaşı da eklendiğinde, 2011 yılına gelindiğinde Avrupa’da yaşayan yaklaşık beş milyonluk bir Türk Diasporası ortaya çıkmaktadır³. Avrupa’da bulunan Türk varlığının çok büyük bir çoğunluğunu, yaklaşık üç milyonluk bir kitle ile Almanya barındırmaktadır.

2.2.6. Almanya’ya Türk göçü

Uluslararası düzeyde göç olgusunun gelişim aşamalarına paralel olarak, çeşitli göç kuramları da geliştirilmiştir. 1950’li yıllarda küçük bir grup ile başlayan ve günümüzde üç milyonluk bir diasporaya ulaşan Almanya’daki Türk varlığı ve Türkiye’den Almanya’ya göç süreci, çeşitli göç kuramları ile de yakından ilişkilidir. Bu kuramlardan ilki, ‘*modernleşme ve gelişme kuramı*’dır. Bu kurama göre, endüstrileşmiş ve gelir düzeyi yüksek olan ülkelerin göçmen işçilere çekici geldiği ve bu olgunun kendi ekonomik durumlarını geliştirmek amacına yönelik olduğu kabul edilmektedir. Yine bu görüşe göre göç, iş ve daha yüksek statü arayan bireylerin gönüllü olarak yaptıkları tercihlerden kaynaklanan bir olay olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, göçmen işçi olarak başka ülkelere giden bireylerin mesleki becerilerini geliştirecekleri, modern değerler kazanacakları ve böylece kendi ülkelerine ekonominin gelişmesine katkıda bulunacak

³ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı

kültür elçileri olarak dönecekleri kabul edilmektedir (Şahin, 2001: 61). Türkiye’den Almanya’ya göç eden işçiler göz önünde bulundurulduğunda, modernleşme ve gelişme kuramı, Almanya’ya Türk göçünün en önemli sebeplerinden biri olan daha iyi iş olanağı ve yaşam koşullarını yükseltme amacını açıklamaktadır.

Almanya’ya Türk göçü sürecinin, kısa bir zaman zarfında olmaması ve uzun yıllar boyunca bir olaylar silsilesi halinde devam etmesini ise, göç olgusundaki süreçler üzerinde yoğunlaşan ‘*göç sistemleri kuramı*’ ile izah etmek mümkündür. Bu kurama göre, temel olarak bir göç sistemi, birbirine insan akışı ile bağlı iki ya da daha fazla mekân, genelde ulus devlet içerirler (Portes ve Walton, 1981’de aktaran Faist, 2003: 82). Göç sistemleri kuramı, göç sistemleri üzerindeki süreçler üzerinde yoğunlaşır. Hareket bir defalık bir olay değildir, aksine zaman içerisinde bir olaylar silsilesini barındıran aktif bir süreçtir (Boyd, 1989:641). Almanya’ya yönelen Türk göçü de göç sistemleri kuramının açıkladığı gibi bir defada değil, 1960’larda başlayıp günümüze kadar süren bir göçler zinciri şeklinde olmuştur.

Almanya’ya göç eden Türklerin, kendilerinden önce göç edenlere oranla daha az uyum sorunu çekmeleri ve böylelikle göçün artarak devam etmesini ise en iyi açıklayan göç kuramı, ‘*göçmen ilişkileri ağı*’dır. Göçmen ilişkiler ağı kavramı, terk ettikleri kendi ülkeleri ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantıları ifade etmektedir. Göçmenlerin sahip olduğu bu ilişkiler ağı gerektiğinde başvurulabilecek, göçle ilgili yardım sağlayan ve problemlerin çözülmesini sağlayan sosyal bir sermayedir. Ayrıca, zaman içinde bu ilişki ağları göçmen gönderen ülkenin diğer diğer katmanlarına da yayılmaktadır. Göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, aynı zamanda göç alan ülke ile göç veren ülke arasında da kurdukları sosyal ağlar, göçler üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca, göçmenlerin ilişki ağları yerleşme ve göç bölgesinde cemaat oluşumu sürecine bir temel sağlamaktadır. Göçmen grupları kendi sosyal ve ekonomik altyapılarını geliştirirler: İbadet yerleri, dernekler, dükkânlar, kafeler, kafeler, doktor ve avukat gibi profesyoneller ve diğer hizmetler. İlk göçmenleri göç ettikleri ülkede kalma süresinin uzaması eşlerini ve çocuklarını getirme ve aile birleşmelerine yol açmaktadır. Ayrıca, ilişkiler ağı kuramına göre göçmenler arasındaki ekonomik ve siyasi bağlar da göz önüne alınmalıdır. Kurulan ilişki ağları, daha sonra kendini geliştirerek

farklı alanlara kaymakta ve ağ giderek daha karmaşık hale gelmektedir. Bu durumun en güzel örneği Almanya'ya göç eden Türk işçilerin kurduğu göçmen ilişkiler ağında görülebilir. İlk dönemlerdeki ağın içeriği, Türkiye'den Almanya'ya göç edenlerin uyum sağlamasını kolaylaştıran, iş ve kalacak yer bulma gibi ilksel durumlara yönelik iken, günümüzde ise, hala bu ilksel durumların varlığının yanında ekonomik ilişki ve Almanya siyasetinde etkin olma gibi noktalara da kaymıştır (Güllüpnar, 2012: 74). Ağ kurucu öncü göçmenler, göç hareketinin parasal masraflarını taşıyıp iş ve kalacak yer ararken ve yeni beceriler öğrenirken kazançlarından feragat ederler ve en önemlisi arkalarından gelecek olanların yeni bir çevreye uyum sağlama konusunda yaşayacakları psikolojik götürüyü de en aza indirmektedirler (Fawcett, 1989). Bu kuramdan yola çıkarak, Almanya'ya artarak devam eden ve günümüzde milyonluk bir diaspora haline gelen Türk göçü sürecinin süreklilik sağlaması ve artarak devam etmesine katkı sunan temel öğeleri anlamak mümkündür.

Almanya, onlarca yıldan bu yana büyük göçler alan bir ülkedir. Sekiz milyondan fazla yabancıнын yaşadığı Almanya'da (Hönekopp, 2007: 101) yaşayan yabancıların içerisinde en büyük grubu Türk vatandaşları oluşturmaktadır (Münz, 2007: 86). Başladıktan hemen kısa bir süre içerisinde büyük bir hız kazanan Türk işçi göçünün başlangıcı, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde düzenlenen bir mesleki yetiştirme programına dayanmaktadır. Lise mezunu Türklerin ustabaşı olarak eğitilmesi amacıyla Kiel Üniversitesi'nde açılan kursa, Sleschwig - Holstein çalışma Bakanı'nın Türk Dışişleri Bakanlığı'ndan 1957 yılı Nisan ayındaki talebi üzerine 12 Türk kursiyer, aileleri ile beraber Almanya'ya gitmişlerdir. Bu eğitim programı başarılı olamamışsa da, giden Türkler iş gücü temininde güçlük çeken Hamburg, Bremen ve Lübeck tersanelerinde kolaylıkla iş bulmuşlardır. Almanya'ya giden ilk Türk işçilerden Türkiye'ye izine gelenler, Almanya'daki çalışma koşullarının olumlu yanlarını yaymışlar, yeni edindikleri mallar ve paraların etkisiyle, çevrelerindeki etkilemişlerdir (Onulduran ve Renselaar, 1976).

Almanya'ya yapılan göç hareketinin nedenleri arasında itici güç olarak Türkiye'nin ekonomik geriliği sonucu ortaya çıkan işsizlik ve düşük gelir ilk sıralarda yer almıştır. Almanya'nın çekiciliği ise Türk vatandaşlarına iş ve yüksek sosyo-ekonomik olanaklar sunması olarak göze çarpmaktadır (Göksu, 2000: 259). Türkiye'den Almanya'ya giden göçmenler, girerken ve yerleşirken beş ana metot kullanmışlardır (Faist, 2003: 239):

- Resmi kayıt,
- Öncü göçmenlerin isimleri Alman yetkililere vermesi,
- Yasal olmayan girişlerin yasallaştırılması,
- Aile birleşmeleri ve evlilik göçleri,
- Sığınma.

Göçün başladığı ilk yıllar olan 1956-1960 arasında, resmi makamlar bu hareketliliği pek dikkate almamıştır. Türk işçi sayısı 30 bini bulunca, Devlet Planlama Teşkilatı bu konunun üzerinde durmaya başlamış ve ayrıntılı raporlar hazırlamaya başlamıştır. Bu dönemde, Türkler kendi başlarına örgütlenmiştir. Ölen işçilerin cenazelerini Türkiye'ye göndermek ve memleketlerindeki yardıma muhtaç akrabalarına para göndermek için çeşitli dayanışma dernekleri kurmuşlardır (Abadan Unat, 1976: 51). Amaçları, çalışıp para biriktirerek Türkiye'ye kısa bir süre içinde geri dönmek olan bu topluluğun çok az kısmı Türkiye'ye geri dönmüştür. Büyük bir çoğunluğu, ailelerini Türkiye'den getirterek Almanya'da yaşamaya devam etmişlerdir (Akman, 2007: 66). Ailelerin de Almanya'ya gitmesiyle, ileride Almanya'da oluşacak olan büyük Türk nüfusun temelleri atılmaya başlanmıştır.

Tüm bunların üzerine 1960 yılında Adnan Menderes hükümetine yapılan askeri müdahale ve ordunun yönetime el koyması, Almanya'ya doğru olan işgücü göçünü hızlandırmıştır. Yeni Anayasa'nın 18. maddesinin yurt dışına seyahat hürriyetini getirmesi ve bunun üzerine 1961 yılında imzalanan Türk - Alman İşçi Devşirme Anlaşması, göçte devletin de rolünün arttığı bir hızlanma dönemi başlatmıştır (Onulduran ve Renselaar, 1976).

Böylelikle, göç olgusu 1963 yılında ilk kez devlet tarafından resmi bir belgede yer alacak düzeyde desteklenmiş ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "tespit edilen ve hedef alınan gelişme hızını gerçekleştirebilmek için fazla iş gücünün ihracı" ifadesi, belgede geçmiştir (DPT, 1963: 64).

O dönemde, Türk işçi arayan Alman işverenler, Almanya İş Bürosu'na (Bundesanstalt für Arbeit, kısaca: BA) başvurmuşlardır. Almanya ve AB ülkelerinde istenilen tür ve sayıda işçi bulunamayınca, BA işverenlerin taleplerini Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu'na iletmiştir. Bu kurum da İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde BA için listeler tutmuştur. Listedeki kişi sayısı 1965 yılında 500 bin iken 1970 yılında bir

milyonu bulmuştur. Bu başvurular içerisinde, 1965’de 55 bin göçmen gönderilirken 1970’de ise 130 bin kişi gönderilmiştir (Faist, 2003: 241).

1970’lere gelindiğinde ise, özellikle Almanya’dakiler olmak üzere yurt dışında bulunan vatandaşların haklarını korumak ve sorunları ile ilgilenmek amacıyla, 13 Nisan 1972 tarihinde Yurt Dışındaki İşçilerin Sorunları Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Resmi Gazete, 1972: 1). Böylelikle Devlet, yurt dışındaki vatandaşların sorunları ile yakından ilgilenip bunlara çözüm bulma konusunda önemli bir adım atmıştır.

Resmi işçi göçü 1966’da yıllık 66.000’e, 1970’de 130.000’e yükselip 1973’te 136.000 ile zirveye ulaşmıştır. 1961-75 arasında 805.000 Türk, İş ve İşçi Bulma Kurumu (İİBK) vasıtasıyla Almanya’ya gönderilmiştir (Göksu, 2000: 34). Eylül 1974’e gelindiğinde, özellikle bu dönemde inşaat sektöründeki işsizlik oranının zirveye ulaşmasıyla Almanya’daki işsiz Türk sayısı 48 bini bulmuştur. Ama bu kriz Almanya’ya Türk göçünü durduramamıştır. Göç, kriz döneminde azalmış olsa da sürekliliğini korumuştur. Başlangıçta geçici bir yurt dışı çalışma olanağı ve mesleki eğitim olarak kabul edilen iş gücü ihracı, zamanla dış ödemeler dengesinde kullanılan bir döviz kaynağı ve uzun süre istihdam edilemeyen bir nüfusun istihdam kaynağı olarak görülmeye başlamıştır (Abadan Unat, 1976).

Türk işçilerin sayısının Almanya’da artması ve geri dönüşlerin çok nadir yaşanması karşısında Alman Hükümeti, Türk işçilerini kendi toplumlarına kazandırmak için harekete geçmiştir. Türk işçilerin çalışma koşulları ve toplumsal statülerinin gelişmesiyle, Türk işçiler ailelerini de yanlarına almaya başlamışlardır (Onulduran ve Renselaar, 1976: 30). Almanya’ya Türk göçünü, Faist (2003) beş ana evrede açıklamıştır:

- İlk evrede bekâr erken göçü hâkim olmuştur. Ailelerini geride bırakan öncü göçmenler, 1960-1963 yılları arasında Almanya’ya gelmiştir.
- 1963-1965 yılları arasında ailelerin yeniden birleşmesi ile göç oranı hızla artmıştır.
- İşverenlerin ve iş bulma kurumlarının kadın işçilere öncelik vermesiyle, bekâr kadın işçilerin daha sonra yanlarına iş kanalları dışında turistik amaçla Almanya’ya gelen Türkler ile yaptıkları aile birleşimleri, 1966-1973 yılları arasında yoğunlaşmıştır.

- İşçi alımı kesintisinin 1973 yılında sona erdirilmesi ile göçmen işçilerin kalıcılığı sonucunu vermiş, aile birleşimi ve evlilik göçünü yeniden hızlandırmıştır.
- Sonraki yıllarda Türkiye’den Almanya’ya Türk göçü, daha önceki göçmenlerin oluşturdukları yolları takip etmiştir. 1970’lerin sonlarındaki iç karışıklıklar Türkiye’nin birçok yöresinden ve 1980’lerin ortalarındaki terör olayları özellikle Güneydoğu Bölgesi’nden olmak üzere Türkiye’den Almanya’ya göçü yeniden hareketlendirmiştir.

Temeli 1950’lere dayanan, 1960’larda hız kazanan ve bugün milyonlarca Türk vatandaşının kalıcı olarak yaşamaya başladığı Almanya’ya yapılan Türk göçünü, Almanya’ya Türk göçü konusundaki birçok çalışmanın temelini oluşturan önemli araştırmalar yapan Abadan Unat (2007) ise, 10’ar yıllık zaman dönemleri içerisinde değerlendirmiştir:

1950’li yıllar: Türkiye’den Almanya’ya giden işçiler, başlangıçta mesleki bilgilerini arttırmak üzere stajyer sıfatıyla küçük gruplar halinde ismen çağırılmışlardır.

1960’lı yıllar: Bu yıllarda, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer alan teşvik edici uygulamaların etkisiyle Almanya’ya hızlı bir Türk göçü yaşanmıştır. Bir yılda işçi sayısı 2.700’den 27.500’e çıkmıştır. “Konuk işçi (Gastarbeiter)” kavramı da bu dönemde ortaya çıkmış ve benimsenmiştir. Bu yıllarda Avrupa’ya giden trenler ve uçaklar binlerce işçiyi Almanya’ya taşımıştır. İlk grup işçilerin ailelerini yanlarında götürmelerine izin verilmemiştir. Bunların büyük çoğunluğu, kolektif yatakhanelerde ve yurtlarda barındırılmıştır. Bu dönemin önemli özelliklerinden bir tanesi de özel bir döviz kurunun belirlenmesi olmuştur. Bu sayede Türk işçiler, birikimlerini daha güvenli bir biçimde, bankalar aracılığıyla Türkiye’ye gönderebilmişlerdir.

1970’li yıllar: Bu dönemde, konuk işçilerin artık “geçici” değil, “kalıcı” oldukları kabul edilmeye başlanmıştır. Türk işçilere birçok sosyal hak tanınmaya başlamış, iş kazası, sakatlık, ölüm hallerinde sosyal sigorta kapsamına alınmaları, doğum ve çocuk yardımı, işsizlik ve emeklilik hakları sağlanmıştır. 1973 yılından itibaren yaşamaya başlanan ekonomik bunalım ve petrol krizi, yeni işçi alımının sona ermesine, hatta yabancı işçilerin memleketlerine dönmelerinin öğütlenmesine sebep olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler,

Türkiye'den Almanya'ya Türk göçünü çok olumsuz etkilemiş ve 1973'te Türkiye'den Federal Almanya'ya 103.753 işçi gitmiş olmasına karşın, 1975'te bu sayı 640'a düşmüştür. Bu dönem, aynı zamanda aile birleşmelerinin giderek artmasını sağlamıştır.

1980'li yıllar: 1980'li yıllarda Türk göçmenler ile ilgili yeni bir sorun ortaya çıkmıştır. Bu döneme gelindiğinde, Türk göçmen nüfusunun yüzde 40'ının 18 yaşından küçük bir hal alması ve bu çocukların Almanca bilmediklerinden dolayı karma eğitim sistemini kavrayamamaları, Türkçe eğitim veren sınıflara ayrılmasına sebep olmuştur (Bavyera modeli). Bu sebeple Türk çocukları, ileride eğitimlerinin yüksek kademelerini Almanya'da sürdürme fırsatını kaybetmişlerdir. Diğer tarafta ise bunun tam karşıtı bir model (Berlin modeli) uygulanmıştır. Berlin modelinde ise Türk çocuklarına sadece Almanca öğretimi sunulmuştur. Bu sistem, çoğu Almancayı öğrenmekte zorlanan çocukların aile ortamından ve aile içi iletişimden kopmalarına sebep olmuştur. 1980 yılının başlarındaki iç karışıklığa, aynı yılın sonunda Türkiye'de yapılan askeri müdahale de eklenince, sığınma talebinde bulunanların sayısında çok büyük bir artışa sebep olmuştur. Siyasi baskıdan şikâyet ederek sığınma isteğinde bulunan Türklerin sayısı 1976'da 809 iken bu sayı 1980'de 57.913'e yükselmiştir. Bu dönemde, Helmut Kohl'un başkanı olduğu Hristiyan Demokrat parti iktidara gelmesiyle, yabancıların anavatanlarına dönüşlerini özendirici yasalar yürürlüğe girmiştir. Bu yasa kapsamında, 1 Kasım 1983 – 30 Haziran 1984 tarihleri arasında kesin dönüş yapmayı beyan eden Türklere, 10.500 Alman markı yardım, ayrıca çocuk başına 1.500 Alman markı ek ödeme taahhüt edilmiştir. Bu geri dönüş teşvikinden yaklaşık 250.000 Türk vatandaşı yararlanmıştır. Geri dönmeyi kabul etmeyenler ise, gıda, imalar, turizm ve sigortacılık gibi alanlarda bağımsız küçük işletmeler kurmaya başlamışlardır. 1985'te bu işletmelerin sayısı 22.000'i bulmuştur.

1990'lı yıllar: Bu dönem, yabancı düşmanlığı ve kimlik tartışmalarının yoğunlaştığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yaşanan önemli bir gelişme ise, 1 Ocak 1991'de yürürlüğe giren yeni Yabancılar Yasası olmuştur. Yasa, Almanya'ya mutlak uyum yeteneğine sahip olduğu varsayılan kişileri gözetmiştir. Bu Yasa, 1 Ocak 2000 tarihinde sonra doğan çocuklara, anne veya babadan birisinin Almanya'da doğmuş olması ve on yıldan beri Almanya'da oturuyor olması şartlarıyla, sahip oldukları vatandaşlık statüsünün yanı sıra

23 yaşına kadar Alman vatandaşı olma hakkı vermiştir. Ancak bu çocuklar, 23 yaşından sonra hangi vatandaşlığı tercih ettiklerini beyan etmek zorunda bırakılmıştır.

Almanya'ya ilk gittiklerinde 'misafir işçi' olarak adlandırılan Türkler, bu ülkede geçici olmadıklarını zamanla göstermişlerdir. Bugün, tahminen bir milyona yakın Almanya Türkü, Alman vatandaşlığına geçmiş durumdadır. Türkler, Almanya'nın birçok önemli şehrinde yoğun bir şekilde yaşamakla birlikte, sanayileşmiş şehirlerdeki sayıları diğer şehirlere oranla daha fazladır. Frankfurt, Berlin, Köln, Hamburg, Düsseldorf ve Münih, Türklerin yoğun olarak yaşadığı başlıca şehirlerdir. Geçtiğimiz 40 yıl içerisinde, Türkiye'den Almanya'ya yaklaşık üç milyon insan göç etmiştir. İlk başlarda "Almancılar" olarak tanımlanan bu diaspora, bu sıfatı günümüzde benimsememektedir. "Gurbetçiler" tanımı ise özellikle yeni kuşak tarafından benimsenmemektedir, çünkü yaşadıkları ülkede kalıcı konuma geçmiş hatta bazıları yaşadıkları ülkenin vatandaşlığına geçmiş insanlardır. Bu topluluğun anlamını en doğru biçimde karşılayan ifadeler ise, Almanya Türkleri ve Avrupa Türkleri'dir (Akman, 2007: 65).

Bugün Almanya'da milyonlarca Türk vatandaşı, kırsal bölgeden gelip endüstri toplumunun değer yargılarını üstlenmiş ya da üstlenmeye çalışan, ona adapte olmuş fakat kendi kültürünü, kendi kültürel yapısını devam ettiren ya da ettirmeye çalışan bir kitle konumundadır. Geçmişle günümüz karşılaştırılacak olursa Türk göçünün genel karakterinin değiştiği görülebilmektedir. Artık karşımızda "gurbetçi işçiler" değil "Avrupa Türkleri" veya "Almanya Türkleri" bulunmaktadır. Almanya'da artık Müslüman-Türk kimliği ve Almanlardan sonra ikinci kültürel ve etnik grup bulunmaktadır. Bu topluluk, kesin yerleşme süreciyle birlikte radyo-tv yayınlarıyla, gazeteleriyle, müzisyen ve sanatçılarıyla, sporcularıyla, edebiyatçılarıyla, işçisiyle, işverenleriyle, siyasetçileri, bilim adamları velhasıl tüm meslek gruplarıyla Alman toplumunun içinde kendilerine yer edinmeye çalışmaktadırlar (Göksu, 2000: 259). Almanya'ya göç eden Türkler arasında, birçok konuda kuşaklar arası farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Göçmenlerin ilk kuşağı, "gurbet elleri"nde geçen zamanı askerlik hizmetine benzer şekilde geçici bir yaşam biçimi olarak algılamışlardır. Onlar için kesin dönüş günümüze kadar devam eden bir düş olmuştur. Buna karşın ikinci ve üçüncü kuşaklar için gelecek planları çok farklı nitelikler taşımıştır. Bu kuşakların önceliği; göç edilen ülkede deneyim

kazanmak ve anayurda sadece yaz tatilinde gitmek, göç edilen ülkeye kök salmaksızın küçük bir iş yeri açmak suretiyle bağımsız bir geçim sağlamak, öğrenim veya uzmanlaşma yoluyla mesleki gelişim kazanmak ve böylece toplumda bir üst katmana çıkmak, göç edilen ülkenin vatandaşlığını benimsemek suretiyle çoğunluğu temsil eden toplumla bütünleşmek ve bu toplumun bireylerine tanınan tüm hakları kullanabilmek olmuştur. Ancak, bu seçeneklerin her biri beraberinde farklı bir kimliğin benimsenmesini getirmektedir. Göçmenlerin çocukları ve torunları olan ulusötesi yurttaşlar, verilen oturma izni ve çifte vatandaşlık gibi statülerle farklı mensubiyetler ve bağlılıklar geliştirmişlerdir (Abadan Unat, 2006: 7). Birinci kuşağın anayurda büyük bir sadakat duygusu beslemesi, ikinci ve üçüncü kuşakların ise bulundukları çoğunluk toplumuna karşı haklarını, eleştirilerini ve taleplerini ortaya sürmek isteğini duymaları sonucunda ortaya “ikili diasporik bilinçlenme” diyebileceğimiz bir ruh hali çıkmıştır (Abadan Unat, 2006: 11). Almanya’daki Türkler, her ne kadar Almanya’da kalıcı olmuş olsalar da memleketlerine olan bağlarını yıllık tatillerle koparmamaya çalışmışlardır (Akman, 2007: 66). Yıllık izinlerinde, bayramlarda ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği geziler aracılığıyla, Türkiye’yi yılın belirli aralıklarında ziyaret etmişlerdir.

2.3. Diaspora Turizmi

2.3.1. Diaspora kavramı

Diaspora; bir kavim, ulus veya inanç mensuplarının ana yurtlarından koparak başka yerlerde azınlık olarak yaşamalarıdır (Türk Dil Kurumu, 2013). Sözcük, hem kopma eylemini, hem de kopup azınlık olarak yaşayan kimseleri ifade etmektedir. Yunanca bir sözcük olan ve “dağılma” anlamına gelen diaspora kelimesinin zaman içerisinde içeriği genişlemiştir ve bugün, sürgünde yaşayan tüm halklar ve onların dağılma hareketliliği anlamında kullanılmaktadır. Tarihçiler, halkların vatandan kopuş zorunluluğunu üç ana başlık altında toplamışlardır:

- Bir vatanlarının olmaması (Filistinliler ve bir zamanlar Yahudilerin olduğu gibi)
- Geçici bir güçlük ya da baskı sonucu göç edilmesi (iç savaş sonrası ülkelerini terk eden Yunanlılar, Vietnamlılar ve İrlandalıları gibi)

- Üçüncüsü ise; anavatandaki ekonomik yetersizlik ya da yaşam modelinin doyurucu olmamasıdır (Hint ve Lübnan diasporaları gibi)⁴.

Safran (1991) ise diasporayı, “anavatandan talihsiz bir sebeple ayrılmış, kendi anavatanına ve vatandaşlarına karşı sadakatini korumuş, kendi kimliğinin de bilincinde olan toplumdur” biçiminde tanımlar. Safran’a göre anavatanına karşı sadakat, toplumsal bilinçte korunur, diaspora anavatanın refahı ve geri dönüş fikriyle yaşar. Ona göre; “diaspora her şeyden önce parçası olduğu halkını, tarihini, kültürünü, örf ve adetlerini tanımalı ve hatırlamalı”dır ve diasporanın oluşması için sadece anavatan dışında yaşamak yeterli değildir. Safran, diaspora için kriterleri şöyle sıralar:

- Özgün bir merkezden iki ya da daha fazla yabancı bölgeye ayrılma,
- Konumunu, tarihini ve kazanımlarını kapsayan özgün anayurtları hakkında kolektif bir hafıza, görüş veya mitin akılda muhafazası,
- Onları ağırlayan toplumlar tarafından bütünüyle, belki de hiçbir zaman kabul görülmeyecekleri inancı,
- Varsayılan ata evinin idealize edilmesi ve koşullar daha elverişli hale geldiğinde geri dönme düşüncesi,
- Bütün mensupların öz anayurtlarını muhafaza veya yapılandırma ve onun güvenliği ve başarısı konusunda kendisini adanmış olması inancı,
- Uzun bir süre güçlü tutulmuş ayırt edici özelliklerin, ortak bir tarihin idraki ve ortak kader inancı üzerine kurulmuş güçlü bir etnik grup olması.

Diaspora olma özelliğinin sınırlarını çizen bir başka tanıma göre; ülkesini ya da bölgesini zorunlu olarak ya da isteyerek terk eden her grup, başka bir bölgeye ulaşmayla birlikte otomatik olarak diaspora topluluğu özelliği kazanmaz. Diaspora bilincinin oluşması için anavatana bir eğilim veya göç ettiği ülkeye uyumda zorlukların olması gerekmektedir (Wilkoszewski 2010).

⁴ <http://www.focusdergisi.com.tr/tarih/00373/> (Erişim Tarihi: 08.10.2013)

2.3.2. Diaspora turizmi kavramı

Pasifik ve Karayip Adaları'ndan Filipinler'e, Çin'den Gana'ya, Bangladeş'ten Hindistan'a kadar geniş bir yelpazede önemli bir turizm türü olan diaspora turizmi (Scheyvens, 2007), günümüzde önemli bir niş pazar haline gelmiştir. Bu topluluklara dünya genelinde turizm ürünleri pazarlanmakta ve birçok yer bu pazar için tasarlanmaktadır (Morgan, 2003). Diaspora turizmi, nispeten yeni bir çalışma alanı olduğundan dolayı anlamı ve tanımı sorunlu kalmıştır. Bu yüzden değişik şekillerde anılmıştır. Yerli turist, akraba ve arkadaş ziyareti turizmi (VFR: Visiting friends and relatives) ve geri dönüş ziyareti olarak da adlandırılmaktadır (Mortley, 2011).

Samy'e (2011) göre; insanların aile ve arkadaşlarının bulunduğu anavatanlarına yaptıkları seyahatler, miras ve VFR turizmi olarak da adlandırılan diaspora turizmidir. Bu turizm çeşidi; yerli turist, akraba ve arkadaş ziyareti turizmi (VFR) ve geri dönüş ziyareti olarak da adlandırılır. Mortley (2011) ise, Diaspora turizmi ile eşleştirilen VFR'yi; daha geniş iş, miras, kültür ve festival ziyaretlerini de içeren göçmen toplumların gezileri olarak tanımlamaktadır.

Diaspora turizmi kavramı, kimi zaman etnik turizm ve kültürel miras turizmi kavramları ile karıştırılmaktadır. Tören (2012) ise, diaspora turizminin bu turizm çeşidine yakın olan etnik turizm ve kültürel miras turizmi ile farkını bu konuda verdiği iki örnekle ortaya koymuştur: Kafkasya'da yaşayan bir Çerkes'in yaşadığı yerin dışında bulunan başka bir Çerkes yöresine, o yöredeki Çerkeslerin etnik açıdan farklılıklarını görmeye gitmesine etnik turizm denebilir. Ama bu yöreyi ziyarete giden Çerkes, daha önce ataları veya kendisi yöreden göç etmek zorunda bırakılmış veya ekonomik sebeplerden dolayı başka bir yere göç etmek zorunda kalmış ise bu turizm hareketi diaspora turizmi kavramı içerisinde değerlendirilebilir. Hindistan'daki bir Hintlinin Tac Mahal'i ziyaret etmesi kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilebilir ama daha önce ekonomik yetersizlikten dolayı ABD'ye göç etmek zorunda kalan ve parçası olduğu halkın kültürünü, tarihini ve kültürel mirasını tanıma arzusu içinde olan ABD'de yaşayan bir Hintlinin bu mirası ziyareti, diaspora turizmi içerisinde değerlendirilmelidir.

2.3.3. Dünyadan diaspora turizmi örnekleri

Milyonlarca insanın yer değiştirmesi ile sonuçlanan göç hareketleri sonucunda, insanlar gittikleri yerlerde aynı kültürden ve soydan oldukları insanlarla kendi topluluklarını oluşturup zamanla anavatan özleminin hissedilmesiyle ve günümüzün küreselleşen dünyasında, “evim neresi?” ve “kimliğim ne?” soruları önem kazanmasıyla, insanların anavatanlarına ziyaret hareketleri başlamıştır (Bandyopadhyay, 2008).

Göç eden toplumların anavatan ziyaretlerinin incelendiği bazı çalışmalar, yabancı ülkelerde çalışan veya yaşamak zorunda kalanların ülkelerine özlem duymaları ve tatillerini ülkelerindeki tanıdıkları veya akrabalarının yanında geçirmek istemeleri sonucu, özellikle yaz aylarında bu etmenden kaynaklanan büyük bir turizm hareketinin oluşmasını sağladığını ortaya koymuştur (Doğan, 2004). İnsanların anavatanlarına duydukları özlemle, son yıllarda sayısı gitgide artmaya başlayan ve diaspora turizmi kapsamında değerlendirilebilecek olan turizm hareketleri başlamıştır.

Anavatan ziyaretleri kapsamında, bu tür turizm hareketlerine katılımın en yoğun olduğu ve turların sistemli bir şekilde düzenlendiği en önemli örneklerden birisi Yahudi diasporasıdır. İsrail’deki Yahudilik Eğitimi Departmanı, Yahudi acentalar aracılığıyla Yahudi gençlerinin İsrail ve Yahudilik aidiyet bağlarının güçlenmesi için İsrail’e eğitim turları (İsrail tecrübe eğitimi programı kapsamında) düzenlemektedir. Yaklaşık 25 yıl önce başlayan bu turlar kapsamında, 500.000’i aşkın genç İsrail’e gelmiştir. Kısa bir sürede eski birçok katılımcının çocukları bu program ile İsrail’e gelerek bu programa katılan ikinci nesli oluşturmuşlardır. Bir haftadan iki haftaya kadar süren bu gezilerde; müze ziyaretleri, İsrailli gençlerle etkileşim ve tanışma, arkeolojik alan ziyaretleri, yürüyüşler, seminerler ve deve gezintisi gibi rekreasyonel faaliyetler bulunmaktadır. Bazı gruplar ise zamanlarının bir kısmını çiftçilik, sosyal organizasyonlarda gönüllülük veya İsrailli bir aile ile yaşayarak harcamaktadır. Bu gruplar, genelde 30-50 kişiden oluşmaktadır. Gruplara bir İsrailli rehber ve bir veya iki tane yerel toplumdan danışman eşlik etmektedir. Diaspora turizmi kapsamında İsrail’e gidenlerin büyük çoğunluğunu ABD, Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya ve Güney Afrika’da yaşayan Yahudiler oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak, Fransa, İskandinav ülkeleri, Doğu Avrupa ülkeleri, Arjantin, Peru, Brezilya, Uruguay ve Şili’deki Yahudiler de bu turizm hareketi içerisinde

bulunmaktadırlar (Cohen, 1999). Bu ziyaretler, kimi ülkelerde toplam turist sayısında önemli sayılabilecek bir yer tutmuştur.

Dünyanın en büyük diaspora toplumlarından birisi olan Çin'in ise dışarıda yaşayan yaklaşık 60 milyonluk bir diaspora gücü bulunmaktadır (Scheyvens, 2007). Önceden ülkeden göç etmiş Çinlilerin diaspora turizmi olarak da adlandırılan VFR amaçlı ziyaretleri Çin'in turizm potansiyelini büyük ölçüde arttırmıştır. Çin'e gelen yabancı uyruklu ziyaretçilerin halen toplam turist sayısının 5'te 1'ini geçmemesi bunu doğrulamaktadır (Özgüç, 1998). Lew ve Wong (2004), Çin diasporasının ülkelere seyahatleri ve bu seyahatler sonucunda sağladıkları önemli sosyal ve ekonomik faydaları kanıtlamışlardır. Dışarıda yaşayan 60 milyon Çinlinin birçoğu, kendi bölgelerinin gelişmesi için katkıda bulunmaktadırlar. Örneğin; Taishan vilayeti asıllı Amerikan Çinlileri, kendi bölgelerine 1978-1988 yılları arasında 14 milyon Dolar civarında yatırım yapmışlardır (Akt. Scheyvens, 2007). İsrail'in düzenlediği sistemli gezilerin dışında, anavatana ziyareti özendirici başka yöntemler kullanan ülkeler de olmuştur.

Anavatanından göç edip, daha sonra tekrar buraya ziyarette bulunan bir başka büyük toplum ise yaklaşık 110 ülkeye yayılmış olan yaklaşık 20 milyonluk Hint diasporasıdır. Hintliler, Hindistan'dan göç eden insanların anavatana aidiyet duygusunu geliştirmek ve evi ziyaret fikrini oluşturmak için "Bollywood" filmlerini kullanmaktadırlar. Hint diasporası mensuplarından her neslin, anavatana farklı ziyaret sebebi vardır. İlk nesil, filmlerde gördükleri ile nostalji arayışına girmiş ve anavatana ziyaret duygusu uyanmıştır. İkinci neslin ana motivasyon faktörü, filmlerde gördüğü modern ülkeyi görme hissidir. Üçüncü nesil ise filmlerde gördükleriyle evi ziyaret duygusuna kapılan, daha önce hiç Hindistan'a gitmemiş olanlardır. Filmlerde diaspora turizmine katkı yapması amacıyla, anneler aracılığıyla dışarıdaki Hintlilerde ziyaret hissi uyandırmak için "yabancı olduğu ülkeni seni çağırıyor, evine dön" sözü sık sık kullanılmaktadır. Bollywood filmlerinin dünyanın en büyük film sektörlerinden biri olması ve filmlerin çok izlenmesi de Hindistan'da diaspora turizmini geliştirmiştir (Bandyopadhyay, 2008).

Kanada, Güney Afrika, Yeni Zelanda ve Avustralya'da az sayıda olmakla birlikte, 1990 nüfus sayımlarına göre ABD'deki sayıları 2.033.893'ü bulmuş olan Galli diasporası, dünyadaki bir başka diaspora örneğidir. Galler hükümeti, dışarıda yaşayan Gallileri anavatana ziyarete teşvik etmek amacıyla 1998 yılında "Homecoming 2000" adında bir

çalışma başlatmıştır. Dışarıda bulunan ve adresleri tespit edilebilen 11.000 ailenin adreslerine tanıtım videosu, broşür ve Galler Prensi'nin mektubu bulunan paketler yollanmıştır. Prens mektupta Galli diasporasına hitaben, “evinizde sizi bekleyen özel insanlar var. Bu videoyu size neyi özlediğinizi hatırlatmak ve niçin ziyaret zamanının geldiğini anlatmak için gönderdik. Dünyanın her yerinden Galliler buraya gelecek. Eminim ki siz de onları ve Galleri görmek isteyeceksiniz” diyerek diasporayı ziyaret amacıyla anavatana çekmek için katkıda bulunmuştur. Daha sonra, bu 11.000 aileye bir anket daha gönderilmiştir. % 91 gibi büyük bir oranda geri dönüş sağlanan anketin sonuçlarına göre; diasporadaki Gallilerin % 44'ü 2000 yılı içerisinde ziyaret amacıyla Galler'e geldiğini belirtmiştir. % 54'ü kendilerine gönderilen materyallerin anavatani ziyaret konusunda kararlarını etkilediğini belirtmiştir. % 82'si ise gelecekte ziyaret etmeyi planladıklarını belirtmiştir (Morgan, 2003).

637.000'i ABD'de, 123.500'ü Kanada'da ve 150.000'i İngiltere'de yaşayan Jamaika diasporası, anavatani ziyaret konusunda oldukça hassas olan bir diasporadır. Jamaika'daki turizm istatistiklerine VFR, diaspora turizmi olarak kaydedilmiştir. Diaspora turistlerinin oranı 2009 yılında toplam turist içerisinde bir önceki yıla göre 7,9'dan 18,3'e yükselmiştir. 2009 yılında VFR turizmi amacıyla ABD'den 122.188, Kanada'dan 25.829 ve İngiltere'den 33.744 kişi Jamaika'ya gelmiştir. Diğer turistlerin ki ortalama yedi gün iken, diaspora turistlerinin ziyaretleri iki haftadan 20 güne kadar süreleri kapsamaktadır (Mortley, 2011).

1899 yılında 26 Okinawalının Hawai'ye göçüyle oluşmaya başlayan Okinawa diasporası, Pasifik Savaşı ile biraz daha büyümüştür. Günümüzde yaklaşık 360.000 mensubu dışarıda yaşamaktadır. Bunların 50.000'i Hawai'de, 40.000'i Amerika Kıtası'nda, 169.000'i Breziya'da, 66.500'ü Peru'da, 25.800'ü Arjantin'de, 6200'ü Bolivya'da, 1400'ü Kanada'da, 800'ü Meksika'da ve 190'ı da Küba'da yaşamaktadır. Okinawa diasporasını beş yılda bir toplamak amacıyla düzenlenmeye başlanan Okinawa Diasporası Festivali, katılım yönünden sürekli artış göstermiştir. Nitekim 1990 yılında düzenlenen ilk diaspora festivaline 2400 kişi katılmışken bu sayı, 1995'de 3400, 2001'de 4000 ve 2006'da düzenlenen 4. Festival'de 4900 olmuştur (Petrucchi ve Miyahira, 2009).

1916-1924 arasında yaşanan sekiz yıllık işgal sırasında Dominik Cumhuriyeti'nden birçok kişi ABD'ye göç etmiş ve burada Dominik diasporasını oluşturmuştur. 2008 yılı

verilerine göre ABD’de 1.548.372 Dominikli bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’nde faaliyet gösteren Dominikli 80 seyahat acentası, diasporanın anavatana ziyaretlerine katkıda bulunmak amacıyla Dominik diasporasına ucuz bilet temin etmektedir. Dominik Cumhuriyeti hava yolları istatistiklerine göre bir yılda ortalama 350.000 Dominikli, aile ve akraba ziyareti için eve dönüş yapmaktadır. Ayrıca diaspora, aile ve akraba ziyareti dışında ziyaret için Christmas tatilini, Paskalya Bayramı’nı ve çeşitli karnavalların düzenlendiği günleri tercih etmektedir (Hume, 2011).

Diaspora turizminin gelişmekte olduğu bir başka ülke ise Samoa’dır. 177.000 nüfusu olan bu Pasifik ülkesinin Yeni Zelanda, Avustralya ve ABD’de yaşayan 100.000 civarında bir diasporası vardır. Samoalılar, aile büyüklerini ziyaret için ve önemli kültürel günlerde bir araya gelmek için geleneksel olarak Samoa’ya seyahat etmektedirler (Scheyvens, 2007).

Yeni Zelanda’da 40.700, ABD’de 36.800 ve Avustralya’da 14.899 mensubu bulunan Tonga diasporası mensupları, vatanlarını desteklemenin uzun vadeli olması ve sürdürülebilir olması için güçlü bir kimlik ve aidiyet duygusu inşa etmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Bunun da Tonga’ya seyahat ederek gerçekleşebileceğine inanan diasporanın bazı aileleri, kültürel birikimi ve sosyal bağları inşa etmek için çocuklarını turlarla Tonga’ya göndermektedirler (Lee, 2004). Dünyadaki tüm bu diaspora turizmi örneklerinin dışında, 50 yıllık süreçte Türkiye’den Almanya’ya göç etmiş olan ve yaklaşık üç milyonluk bir diaspora oluşturmuş olan Almanya’daki Türkler, Almanya’da kurulmuş olan büyük sivil toplum kuruluşlarından birisi olan Almanya Türk Federasyon aracılığıyla, anavatan ile aralarındaki bağları güçlendirmek amacıyla yılın belirli dönemlerinde Türkiye’ye kültürel geziler amacıyla gelmektedirler.

2.4. Almanya Türk Federasyon ve Türkiye Kültür Gezileri

2.4.1. Almanya Türk Federasyon (ATF)

1960’lı yılların başında Avrupa’nın çeşitli ülkelerine işgücü ihtiyacı doğrultusunda gelen Avrupa Türklerinin sorunlarına yardımcı olmak, üzerinde yaşadıkları ülke toplumlarının değerlerine saygılı ve yasaları çerçevesinde sosyal ve kültürel etkinlikler yaparak milli ve manevi değerlerin korunması, yaşatılması ve nesillere aktarılması amacı ile 18 Haziran

1978 yılında Frankfurt'ta Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyon'u kurulmuştur.

Kısa adı Türk Federasyon olan ve Federal Almanya'da kurulduktan sonra Avusturya, Belçika, Hollanda, Fransa, İsviçre, İngiltere, İsveç, Norveç ve Danimarka'da kurulan sivil toplum kuruluşlarından Almanya Türk Federasyon, 19 Mayıs 2007 günü gerçekleşen 25. Büyük Kurultayı'nda aldığı karar ile adını Almanya Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyon'u olarak değiştirmiş ve 29 Ekim 2007'de yedi ayrı ülkede bulunan Türk Federasyonların bir araya gelerek kurdukları 'Avrupa Türk Konfederasyonu'na kurucu üye olarak katılmıştır.

Almanya Türk Federasyon (ATF) ve ona bağlı kuruluşlar, Almanya'da Türklerin her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerini yönlendirmektedir. Bunun yanı sıra Almanya'nın yöneticileri ve vatandaşları ile Türkler arasında bir köprü görevi de görmekte olan ATF, Türklerin içinde yaşadıkları Alman toplumu ile yakınlaşmalarını, uyum içinde işbirliği yapmalarını, birlikte yaşadıkları toplumlardan dışlanmamaları için gerekli olan sosyal faaliyetler düzenlemektedir.

Bu faaliyetler arasında; Türkiye ve Türklerin tanıtılması, mutfak ve yaşayış kültürlerinin tanıtımı, spor faaliyetleri, insani yardımlaşma faaliyetleri yer almaktadır. Türklerin yaşadıkları ülkelerin kanunları çerçevesinde, kimlik bunalımına düşmeden, her türlü demokratik haklarını kullanmaları, yönetimlere iştirak etmeleri (Mahalli idareler, yabancılar meclisi gibi), vatandaşlık haklarının alınması gibi konularda gerekli teşvik ve çalışmaların yapılması faaliyetleri de ATF'nin etkinlik alanlarındandır. ATF ayrıca, Almanya'daki diğer Türk Kuruluşları ile toplumun aydınlatılması yönündeki çalışmalarda (terör, gençlerin suça sürüklenmeleri, uyuşturucu alışkanlığı vb.) işbirliği de yapmaktadır.

Gençlerin iyi eğitim almaları ve meslek eğitimleri, temiz bir dünya bir çevre inancının verilmesi ve yaygınlaştırılması konularında da çalışmalar yapan ATF, Türkiye'nin dışarıda tanıtılması, Almanya'nın da Türkiye'de tanıtılıp ülkeler arasında yakınlaşma sağlanması amacıyla yapılan her türlü faaliyete teşvik edip desteklemektedir. Türkiye dışında doğan ve yetişen genç kuşakların, Ulu Önder Atatürk'ün temellerini attığı Türkiye

Cumhuriyeti'nin önemi ve güzelliklerini öğrenmeleri de ATF'nin başlıca amaçlarındandır⁵.

2.4.2. Almanya Türk Federasyon Türkiye kültür gezileri

Almanya Türk Federasyon (ATF), her yıl okul tatili döneminde Türkiye'nin kültürel varlıklarını yerinde öğretmek amacı ile İstanbul-Çanakkale-Bursa-Bilecik ve Ankara'yı kapsayan kültür gezisi düzenlemektedir. ATF, her geçen yıl katılımcıların artan sayısı ile gerçekleştirdiği kültür gezisinde deneyimli rehberler eşliğinde hizmet vermektedir.

2006 yılından bu yana düzenlenen, her yıl yaklaşık 90 kişi olmak üzere, 2013 yılındaki gezi ile beraber toplamda yaklaşık 720 kişinin katıldığı kültür gezisinin amacı; Almanya'daki Türklerin, özellikle gençlerin Türkiye'yi sadece tatil beldesi olarak görmemeleri için köklerini, geldikleri yerlerin milli ve manevi değerlerini yerinde görmelerini sağlayıp anavatanla olan bağlarını güçlü tutmaktır. Gezi için bu güzergâhın belirlenme amacı ise; Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan 1. Dünya Savaşı'na, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar olan süreci sadece kitaplardan okunanlarla değil, bizzat yerinde deneyimli rehberlerin yerinde anlatımıyla geçmişi günümüzde yaşatmaktır.

Geziye katılanların sosyal ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak hazırlanan programda, kalınacak otellerden yapılacak olan alışverişe kadar her şey düşünülmüş ve bunlar programa dâhil edilmiştir. Kültürel bir gezi olmasına rağmen, verilen hizmetle katılımcılar kısa süreli bir tatili de gerçekleştirmiş olmaktadır⁶.

2.4.3. Almanya Türk Federasyon Türkiye Kültür Gezisi 2013

Almanya Türk Federasyon (ATF)'un 2013 yılında yapmış olduğu Türkiye Kültür Gezisi, 28 Mart 2013 Perşembe günü İstanbul'dan başlamıştır. Şekil 1'deki güzergâh üzerinden, sırasıyla Çanakkale, Bursa, Domaniç, Söğüt, Bilecik ve Ankara ziyaretlerinin ardından, 5 Nisan 2013 Cuma günü başladığı yer olan İstanbul'da sona ermiştir. Toplam dokuz gün

⁵ <http://www.turkfederasyon.com/index.php/kurumsal/turkfederasyon/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 02.08.2013)

⁶ <http://www.turkfederasyon.com/index.php/kurumsal/turkfederasyon/atf-kultur-gezisi> (Erişim Tarihi: 01.08.2013)

süren Türkiye Kùltür Gezisi güzergâhında bulunan şehirlerde ziyaret edilecek tarihi ve kültürel yerler, ATF Yönetimi tarafından belirlenip detaylı bilgilerin de yer aldığı bir kitapçık halinde gezi öncesinde katılımcılara dağıtılmıştır. Dokuz gün süren bu gezide, gezi planında yer alan yerler ise gün gün şöyle olmuştur⁷:

Şekil 1. Almanya Türk Federasyon Türkiye Kùltür Gezisi Güzergâhı

1. Gün:

- Frankfurt, Düsseldorf, Stuttgart ve Berlin'den İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'na varış.
- Karacaahmet Kabristanı ve Hüseyin Nihal ATSIK Kabristanı
- Çamlıca gezisi ve akşam yemeği
- Otele yerleşme, katılımcıların birbirleriyle tanışma toplantısı ve gezi programının tanıtımı

2. Gün

- Edirnekapı Şehitliği
- Beyazıt Camii ve Meydanı
- Sahaflar Çarşısı ve Kapalı Çarşı
- Çemberlitaş

⁷ Almanya Türk Federasyon Türkiye Kùltür Gezisi Bilgilendirme Kitapçığı

- Yerebatan Sarnıcı
- Hipodrom Meydanı ve Sultanahmet Cami
- Ayasofya Müzesi ve Topkapı Sarayı
- Mısır Çarşısı
- Eyüp Sultan Cami, Türbesi ve Kabristanı
- Pierre Loti ve Miniatürk
- Boğazda tekne turu
- Ziyaretçilerin Bengütürk TV'deki canlı yayın programına katılımı

3. Gün

- 1453 Fetih Müzesi
- Enver Paşa Kabristanı
- Askeri Müze
- Dolmabahçe Sarayı
- Yıldız Sarayı ve Parkı
- Rumeli Hisarı
- Büyük Ada ve Heybeli Ada

4. Gün

- Gelibolu Milli Parkı ve Şehitlikler
- Çimenlik Kalesi
- Nusret Mayın Gemisi
- Aynalı Çarşı
- Truva Atı

5. Gün

- Tophane, Osmangazi ve Orhangazi Türbeleri
- Emirsultan ve Yeşil Cami
- Şehit Yusuf İmamoğlu Kabristanı
- Ulu Camii ve Kapalı Çarşı

6. Gün

- Hayme Ana Türbesi

- Ertuğrul Gazi Türbesi
- Şeyh Edebali Türbesi

7. Gün

- Kocatepe Cami
- Anıtkabir
- Kurtuluş ve Cumhuriyet Müzeleri
- TBMM
- Atatürk Orman Çiftliği
- Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi
- Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı Genel Merkezi
- Hamamönü

8. Gün

- Alparslan TÜRKEŞ Anıt Mezarı
- Karşıyaka Kabristanı
- Cebeci Asri Mezarlığı
- Kızılcahamam Ülkücü Şehitler Anıtı
- Galata Kulesi

9. Gün

- Almanya'ya dönüş

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Çeşitli sebeplerle anavatanlarından göç etmiş toplumların, anavatanlarına yapmış oldukları kültürel gezilerden nasıl etkilendiklerini tanımlamayı amaçlayan bu çalışmada, gezinin etkilerinin derinlemesine analiz edilmesi ve çok boyutlu sonuçlara ulaşılması için nitel araştırma deseni seçilmiştir. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşım olmakla birlikte, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 39).

Araştırmada Almanya Türk Federasyon'un 2013 yılında düzenlediği "*Türkiye Kültür Gezisi*"nin katılımcılarının bu kültürel geziden nasıl etkilendiklerini derinlemesine incelenmesi hedeflenmiş ve fenomenoloji (olgubilim) yaklaşımı kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırma, insan olgusu üzerine odaklanmış, tümevarımsal tanımlayıcı bir araştırma yöntemidir. Araştırmacı, fenomenolojik çalışmada yaşanmış tecrübelerin ifade edilmesinin veya dışı vuruluşunun anlamlarını tanımlamayı amaçlamaktadır. Ancak fenomenolojik çalışmada araştırmacı bireylerin tecrübelerini incelemenin ve bunlardan yola çıkarak bir genelleme yapmanın amaçlanmadığı unutulmamalıdır. Fenomenolojik çalışmada araştırmacı, bireylerin tecrübelerini kendi bakış açılarıyla nasıl anlamlandırdıklarını araştırmaktadır. Dolayısıyla fenomenolojik araştırma sürecinde bireylerden elde edilen veriler araştırma raporunda bireylerin vizyonundan sunulmalıdır (Baş ve Akturan, 2008: 89). Bu yöntemle, kültürel turların insanlar üzerinde bıraktığı etkilerin daha derinlemesine incelenmesi ve saptanması, bu tür turizm hareketlerinin sosyolojik analizinin yapılması ve çalışmanın ileride bu konuda yapılacak olan araştırmalara kaynak olması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Alanı ve Katılımcıları

Araştırmanın alanı, Almanya Türk Federasyon'un düzenlediği, 28 Mart 2013 Perşembe günü başlayıp 5 Nisan 2013 Cuma günü sona eren "Türkiye Kültür Gezisi 2013" adlı turun katılımcısı olan 90 kişidir. Araştırmanın katılımcıları, nitel araştırma geleneği içerisinde gelişmiş olan amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Buradaki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Böyle bir araştırma sonucunda ortaya çıkabilecek bulgular ve sonuçlar herhangi başka bir yöntemle ulaşılan sonuçlara oranla daha zengin olabilmektedir. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için çeşitliliği sağlamak değildir. Çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek: 108). Bu amaçla, gezi katılımcıları arasında maksimum çeşitliliği elde edebilmek için hem yaş grupları hem de doğum yeri (Almanya veya Türkiye) bakımından dengeli bir dağılım yapılmış ve toplam 28 katılımcı belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veriler, dört ayrı teknik ile derlenmiştir. Katılımcılar, Almanya'nın çeşitli yerlerinden gruplar halinde 28 Mart 2013, Perşembe günü uçakla İstanbul'a gelip, dokuz günlük gezinin ardından 5 Nisan 2013, Cuma günü İstanbul'dan Almanya'ya geri dönmüşlerdir. Araştırmacı, daha önceden Almanya Türk Federasyon Genel Merkezi'nden izin alarak, 28 Mart - 5 Nisan 2013 tarihleri arasındaki "Türkiye Kültür Gezisi 2013"e gözlem yapmak amacıyla katılmıştır. Katılımcıları İstanbul'da havalimanında karşılayan araştırmacı, dokuz gün sonra katılımcıların İstanbul'dan Almanya'ya dönmek için havalimanına gidip işlemlerini yaptıkları ana kadar geçen sürede yanlarında bulunmuş ve gözlemlerde bulunmuştur. Gözlem, insanların ne yaptıkları ile ilgili olan araştırmalarda başvurulan bir yöntemdir. Gözlem tekniğinde araştırmacı, insanların davranışlarını sistematik bir şekilde gözler, bunları kaydeder, analiz eder ve yorumlar (Altunışık vd., 2010: 98). Nitel araştırmalarda gözlem, 'katılımlı

gözlem’ ve ‘katılımsız gözlem’ olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Katılımlı gözlemin ise iki değişik şekli vardır (Agafonoff, 2006: 118):

- Gözlemci olarak katılım,
- Tam katılım.

Araştırmacı, gezi boyunca ‘tam katılımlı gözlem’ ve ‘gözlemci olarak katılım’ tekniklerine başvurmuştur. İki otobüs halinde seyahat eden 90 kişiden araştırmacının da bulunduğu ilk otobüsteki 45 kişi, araştırmadan haberdar edilmiştir. Dolayısıyla, burada gözlemci olarak katılım tekniği uygulanmıştır. Araştırmacının araştırılan duruma katıldığı, aynı zamanda gözlem yapılan kişilerle ilişki geliştirmeye çalıştığı, gözlemci kimliğini gizlemediği, aksine araştırmanın onun için bir ilgi olduğunu gözlem türü, gözlemci olarak katılımcı rolüdür. Bu tür bir rol, araştırmacıya esneklik ve özgürlük sağlamaktadır (Ekiz, 2009: 58). İkinci otobüsteki katılımcılar ise araştırmacının varlığından haberdar edilmemiş, bu otobüstekilerden bir kısmı araştırmacıyı kendileri gibi Almanya’dan gelen bir ziyaretçi, bir kısmı ise Türkiye’den kültür gezisine katılan bir kişi olarak bilmişlerdir. Dolayısıyla, ikinci otobüsteki 45 kişinin gezi boyunca hareketlerinin gözlemlenmesinde araştırmacı, tam katılımlı gözlem tekniğini kullanmıştır. Tam katılımlı gözlemde araştırmacı, topluluk ile birlikte vakit geçirip sosyal aktivitelerde onlarla beraber olmaktadır. Tam katılımlı gözlemde araştırmaya konu olan kişiler, araştırmacının kimliğini bilmemektedirler (Mulhal, 2003: 308). Araştırmacı, gezi boyunca katılımcıların neleri ön plana çıkardıkları, nelere ilgi gösterdikleri, tarihi ve kültürel mekânlardaki anlık tepkileri ve kendi aralarındaki değerlendirmeleri konularında gözlemde bulunarak, aynı zamanda not tutmuştur. Araştırmacı, tam katılımlı gözlem ve gözlemci olarak katılım teknikleri dışında ‘mekanik gözlem’ tekniğini de kullanmıştır. Gezi ortamına ilişkin gözlemleri kayıt altına almak için fotoğraf makinesi kullanılmıştır. Aynı zamanda, içerisinde dokuz sayfa bulunan ve katılımcıların gezinin o günkü programında ‘ne hissettiklerinin’ ve gezinin o günkü programının onlarda ‘neyi değiştirdiğinin’ belirtilmesinin istendiği ‘Veri Toplama Günlüğü’, 28 katılımcıya dağıtılmıştır. Veri toplama günlüğü, Ek. 3’te verilmiştir. Mekanik gözlem, katılımlı gözlem yönteminde destekleyici bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu teknik, davranışın geliştiği sosyal ortama ilişkin detaylı bilgi sağlamaktadır. Ayrıca araştırma sırasında araştırmacının dikkatinden kaçmış detaylar da böylelikle kayıt altına alınmış olmaktadır.

Gözlem ile veri toplanan bazı çalışmalarda veri toplama günlüklerinin kullanıldığı da görülmektedir. Bu teknikte katılımcılardan her gün yaptıklarının, hissettiklerinin ve düşündüklerinin yazılması istenmektedir. Bu da araştırmacıya diğer teknikler ile birleştirildiğinde zengin bir içerik sunmaktadır (Baş ve Akturan, 2008: 102).

Araştırmada kullanılan dördüncü veri toplama tekniği ise görüşmedir. Görüşme, toplumbilimcilerin sık başvurduğu bir tekniktir. Bilgi alınacak kişilerle karşılıklı konuşma şeklinde yapıp yüz yüze bir ilişkiye dayanması, verilerin elde edilmesi konusunda açıklık ve kesinlik kazandırmaktadır (Seyidoğlu, 2003: 37). Görüşme, bir olgu hakkında anketlerle edinilemeyecek derinlikte veriye ulaşılmasını da sağlamaktadır. Görüşmeci ile görüşülen arasında iyi bir iletişim kurulursa, cevapların anketlere nazaran daha dürüst ve doğru olma ihtimali de artmaktadır. İlave sorular sorma imkânı, tamamen açıklanmayan konuların tekrar sorulabilmesi, katılımcıya esneklik sağlaması ve cevapların derinlemesine olması bakımından (Altunışık vd., 2010: 92), yapılandırılmamış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmamış görüşmeler, araştırmacıya serbestlik sağlamaktadır. Sorular ve sıralamaları sabit değildir, görüşme esnasında değişip gelişebilir. Bu yöntem ile katılımcıyı analiz kolaylığı için belli cevapları seçmek zorunda bırakmak yerine, açık uçlu sorular aracılığıyla araştırmada zengin ve yeterli bilginin toplanması hedeflenmektedir (Büyüköztürk vd., 2012: 152).

Araştırma amacı doğrultusunda derinlemesine cevaplar almak amacıyla hazırlanan, görüşmede katılımcılara yöneltilmesi hedeflenen sorular, ilk önce yedisi turizm, altısı sosyoloji, ikisi turizm sosyolojisi, biri psikoloji ve biri de antropoloji alanında çalışmalar yapan 17 araştırmacıya gönderilerek, ‘uzman görüşü’ alınmıştır. Uzman görüşlerinin ardından gerekli düzenlemeler yapılan sorular, anlaşılma düzeylerini kontrol etmek amacıyla, üzerine araştırma yapılan ‘Türkiye Kültür Gezisi’nin bir yıl önceki beş katılımcısına cevaplamaları amacıyla elektronik ortamda gönderilmiştir. Gelen cevaplardan sonra, sorularda gerekli son düzenlemeler yapılmış ve yeni sorular geliştirilmiştir.

Görüşmeler, araştırmacı tarafından 14 Mayıs - 26 Mayıs 2013 tarihleri arasında Almanya’da gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı 14 Mayıs’ta ilk olarak Berlin’e giderek buradaki görüşmeleri gerçekleştirmiş, daha sonra sırasıyla Bielefeld, Dortmund, Mönchengladbach, Remscheid, Rheinhausen, Düren ve Mainz şehirlerindeki

katılımcılarla görüşmeleri gerçekleştirdikten sonra, son olarak Frankfurt şehrindeki katılımcılar ile görüşmeleri gerçekleştirerek araştırmayı tamamlamıştır. Görüşmeye başlamadan önce, katılımcılardan içerisinde ‘Türkiye’den Almanya’ya göç nedeni’, ‘ne kadar sıklıkla Türkiye’yi ziyaret ettikleri’ ve ‘büyüdükleri yer’ vb. birtakım soruların bulunduğu ‘görüşme bilgi formu’nu doldurmaları istenmiştir. Görüşme bilgi formu, Ek. 1’de, görüşme soruları ise Ek. 2’de verilmiştir. Katılımcılardan ses kayıt cihazı kullanımı konusunda izin istenmiş ve 26 katılımcı buna olumlu yanıt verirken, iki katılımcı ses kayıt cihazı kullanılmasına olumsuz yanıt vermiştir. Bu sebeple, iki katılımcı ile yapılan görüşmede not tutulmuştur. Görüşmelere başlamadan önce, araştırmanın amacı birkaç cümle ile özetlenip katılımcılara teşekkür edilmiştir. Görüşmenin kesintiye uğramaması için telefonlarının sessiz konuma alınması ve görüşme süresince ziyaretçi kabul edilmemesi rica edilmiştir. Bu kapsamda, dokuz şehirdeki toplam 28 katılımcı ile 748 dakika 12 saniyelik görüşme gerçekleştirilmiştir. ATF’nin teşkilat binalarında gerçekleştirilen görüşmeler, ortalama 26 dakika sürmüştür. Gerçekleştirilen görüşmelerin tarih, yer ve süreleri, Tablo 6’da verilmiştir. Tablo’da katılımcıların adına yer verilmemiş, bunun yerine katılımcılara verilen kod numarası kullanılmıştır.

Tablo 6. Görüşme Yapılan Katılımcılar, Görüşme Yeri, Tarihi ve Süreleri

Görüşülen	Görüşme Yeri	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
K(1)	Berlin	14 Mayıs 2013	22:47
K(2)	Berlin	14 Mayıs 2013	17:11
K(3)	Berlin	15 Mayıs 2013	26:57
K(4)	Berlin	15 Mayıs 2013	21:03
K(5)	Bielefeld	16 Mayıs 2013	57:33
K(6)	Bielefeld	16 Mayıs 2013	43:43
K(7)	Dortmund	17 Mayıs 2013	23:50
K(8)	Mönchengladbach	17 Mayıs 2013	06:51
K(9)	Mönchengladbach	17 Mayıs 2013	18:35
K(10)	Rheinhausen	18 Mayıs 2013	16:57
K(11)	Rheinhausen	18 Mayıs 2013	25:21
K(12)	Rheinhausen	19 Mayıs 2013	40:51
K(13)	Rheinhausen	19 Mayıs 2013	26:02
K(14)	Rheinhausen	19 Mayıs 2013	22:39
K(15)	Remscheid	20 Mayıs 2013	36:21
K(16)	Düren	20 Mayıs 2013	20:11
K(17)	Düren	21 Mayıs 2013	30:36
K(18)	Düren	21 Mayıs 2013	17:45
K(19)	Düren	22 Mayıs 2013	15:37
K(20)	Düren	22 Mayıs 2013	33:40
K(21)	Mainz	23 Mayıs 2013	25:35
K(22)	Mainz	23 Mayıs 2013	44:42
K(23)	Mainz	24 Mayıs 2013	25:00
K(24)	Mainz	24 Mayıs 2013	27:33
K(25)	Mainz	24 Mayıs 2013	31:59
K(26)	Frankfurt	25 Mayıs 2013	12:14
K(27)	Frankfurt	25 Mayıs 2013	25:00
K(28)	Frankfurt	25 Mayıs 2013	37:19

3.4. Verilerin Çözümü ve Analizi

Katılımcılarla görüşmeler yapıldıktan sonra, çalışmanın alan araştırması kısmı tamamlanmış, elde edilen verilerin çözümlemesi, kodlanması ve analizine geçilmiştir. Her bir katılımcıya bir kod numarası verilmiştir. Katılımcıların kod numaraları K(1), K(2), K(3), K(4), K(5), K(6), K(7), K(8), K(9), K(10), K(11), K(12), K(13), K(14), K(15), K(16), K(17), K(18), K(19), K(20), K(21), K(22), K(23), K(24), K(25), K(26), K(27) ve K(28) olarak gösterilmiştir. 26 adet ses kaydının deşifresi yapılmış ve ses kaydı istemeyen iki katılımcı ile yapılan görüşmede tutulan notlar, daktilo edilmiştir. Görüşme esnasında söylenenler, söylendiği haliyle ve diyalog sırası değiştirilmeden yazıya dökülmüştür. Kâğıda dökülen görüşmeler, anlaşılmayan kelimelerin sorulması ve yazımdan kaynaklı hataların önüne geçmek amacıyla katılımcılara gönderilmiştir. Gerekli yerler düzeltilip görüşme deşifreleri araştırmacı tarafından tek tek okunmuştur.

Araştırmacı tarafından tek tek okunan görüşme kayıtlarının analizinde ‘içerik analizi yöntemi’ kullanılmıştır. İçerik analizi, verileri tanımlamaya, verilerin içerisinde saklı olan gerçekleri ortaya çıkarmaya, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmeye ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaya yönelik bir analiz yöntemidir. Bu analiz türünde dört aşama vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011):

- Verilerin kodlanması,
- Temaların bulunması,
- Kodların ve temaların düzenlenmesi,
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması,

Bu kapsamda, deşifreler ikişer defa okunarak anlam ifade eden kavramların altı çizilmiştir. Ortaya, kimi sadece bir kelime, kimi bir cümle, kimisi de birkaç cümleden oluşan 761 adet anlam ifade eden kavram çıkmıştır. Elde edilen veriler anlamlı bölümlere ayırmak için ilk önce kodlanmıştır. Bunun için bir kod cetveli oluşturulmuştur. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan kısımlar araştırmacı tarafından isimlendirilmiştir. Farklı bölümlerde yer alan ve anlam bakımından ilişkili olan veriler, bir araya getirilip ilişkilendirilmiştir. Bunun sonucunda, ortaya 118 adet kod çıkmıştır. Verilerin kodlanmasının ardından, ortaya çıkan kodlar arasındaki ortak veya benzer yönler

incelenip temalar (kategori) oluşturulmuş ve birbiriyle ilişkili kodlar, ilgili tema altında toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler incelenip yapılan kodlama ve ardından kategorilere ayırma işlemi sonucunda ortaya dokuz ana tema ve bu ana temalar altında 22 alt tema çıkmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda ortaya çıkan ana ve alt temalar şöyle olmuştur:

- Tema 1: Kültür algıları
Alt temalar: Türk kültürü algıları, Alman kültürü algıları,
- Tema 2: Türkiye ve Almanya yaşam algıları
Alt temalar: Türkiye’de yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler, Almanya’da yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler, Türkiye’de yaşamamanın zorlukları, Almanya’da yaşamamanın zorlukları,
- Tema 3: Ziyaret kararında etkili olan etmenler
Alt temalar: Kişisel faktörler, sosyolojik faktörler,
- Tema 4: Gezi tipi tercihleri
Alt temalar: Grup gezilerini tercih sebepleri, bireysel gezileri tercih etmeme sebepleri,
- Tema 5: Gezi öncesi hazırlık durumları
Alt temalar: Gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma nedenleri, gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma gereği duymama nedenleri,
- Tema 6: Tekrar gezmek isteğinin altında yatan sosyo-psikolojik sebepler
Alt temalar: Psikolojik sebepler, sosyolojik sebepler,
- Tema 7: Aynı geziyi çevreye tavsiye etme ve anıları anlatma durumları
Alt temalar: Toplumsal nedenler, kişisel nedenler,
- Tema 8: Gezinin etkileri
Alt temalar: Sosyo-Politik etkiler, manevi etkiler, sosyo-psikolojik etkiler,
- Tema 9: Türkiye’de görmek istedikleri yerlere ait algıları ve beklentileri
Alt temalar: Kişisel algılar, sosyolojik algılar, beklentiler.

3.5. Araştırmanın İnandırıcılığı

Araştırmayı yönlendiren, şekillendiren ve bilimsel bilginin doğruluğunu ispat eden birtakım kavramlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları da araştırmanın genellendirilmesi ve güvenilir olmasıdır (Ekiz, 2009: 36). Genel anlamda geçerlik, araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinmektedir. Güvenirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. LeCompte ve Goetz (1982), geçerlik ve güvenirlik kavramlarının her ikisini de iç ve dış olmak üzere iki şekilde tanımlamışlardır:

- Dış geçerlik; elde edilen sonuçlar benzer gruplara aktarılabiliriyorsa,
- İç geçerlik; araştırma süresinde izlenen sürecin gerçekleri ortaya çıkarmaya yeterliyse,
- Dış güvenirlik; araştırma sonuçları benzer ortamlarda aynı şekilde elde ediliyorsa,
- İç güvenirlik; başka araştırmacılar aynı veriyi kullanıp aynı sonuçlara ulaşabiliyorsa sağlanmış olmaktadır.

Yıldırım ve Şimşek (2011), geçerlik ve güvenirlik konusunda nitel araştırmalarda kabul gören kavramlardan bir uyarılma yaparak, ölçütleri ve bu ölçütlere ulaşmada kullanılacak yöntemleri belirtmişlerdir.

Tablo 7. Geçerlik ve Güvenirlik Konusunda Nicel ve Nitel Araştırmada Kabul Gören Kavramların Karşılaştırılması

Ölçüt	Nitel Araştırma	Kullanılan Yöntem
Araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru temsili	İnandırıcılık	Uzun süreli etkileşim Derinlik odaklı veri toplama Çeşitleme Uzman incelemesi Katılımcı teyidi
Sonuçların uygulanması	Aktarılabirlik	Ayrıntı betimleme Amaçlı örnekleme
Tutarlığı sağlama	Tutarlık	Tutarlık incelemesi
Nesnel, yansız olma	Teyit edilebilirlik	Teyit incelemesi

Kaynak: Yıldırım ve Şimşek, 2011: 265

Bu kapsamda; araştırmanın geçerlik-güvenirliğini, yani bir başka deyişle inandırıcılık-tutarlığını sağlamak için aşağıdaki uygulamalar benimsenmiştir:

- Araştırılan konunun içeriğine uygun olan bir yaklaşım olan nitel araştırma deseni ve uygun yöntem seçilmiştir,

- Görüşme sorularında uzman görüşü alınmış ve görüşlerin ardından gerekli düzenlemeler yapılmıştır,
- Soruların anlaşılabilirliği için pilot görüşmeler yapılmıştır,
- Tam katılımlı, gözlemci olarak katılım, mekanik gözlem ve derinlemesine görüşme olmak üzere birden fazla veri toplama tekniği kullanarak, birinden doğacak eksikliğin diğeri ile giderilmesi ve verilerin teyit edilmesi sağlanmıştır,
- Görüşülecek kişiler belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır,
- Araştırmacı, alanda uzun süre zaman harcamıştır. Bu durum, olay, olgu ve durumları katılımcıların bakış açısıyla ortaya koyabilmesine katkı sağlamıştır,
- Araştırmanın deseninin seçiminden veri toplama tekniğinin seçimine, analiz edilip yorumlanan verilere kadar tüm süreçlerde uzman geri bildirimi alınmıştır,
- Araştırmacının elde ettiği veriler, bunlar ile ulaştığı sonuçlar ve yorumlar hakkında veri kaynaklarından (katılımcılar) katılımcı teyidi alınmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. Giriş

Bu bölümde, içerik analizi kullanılarak analiz edilen veriler, bulgular olarak verilmiştir. Görüşme deşifreleri, ilk önce ikişer defa okunup anlam ifade eden kavramların altı çizilmiştir. Ortaya, kimi sadece bir kelime, kimi bir cümle, kimisi de birkaç cümleden oluşan 761 adet anlam ifade eden kavram çıkmıştır. Daha sonra bu kavramlar, hazırlanan kodlama cetvelinin sağ tarafına kodlanmış ve yakın anlam taşıyan ve benzer durumları bir tema altında ifade edebilecek kodlar birleştirmiş ve bunun sonucunda 118 kod ortaya çıkmıştır. Kodlar birleştirilmiş ve alt temalar oluşturulmuştur. Alt temalar da bir ana tema altında birleştirilmiş ve ortaya dokuz ana tema çıkmıştır. İlk olarak katılımcıların kişisel bilgileri bir alt başlık altında ele alınıp daha sonra da her bir ana tema, bulgular ve yorum ana başlığının bir alt başlığı olarak incelenmiştir. Kodlar, alt temalar ve ana temalar tablolar halinde verilirken, katılımcılardan yapılan bire bir alıntılarla desteklenip yorumlanarak sunulmuştur.

4.2. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Amaçlı örneklemin maksimum çeşitlilik türü ile hem Türkiye hem de Almanya doğumlular arasından seçilmiş olan katılımcıların 16'sının doğum yeri Almanya'nın, 12'sinin ise Türkiye'nin çeşitli illeridir. Cinsiyet açısından bakıldığında ise katılımcıların 16'sı kadın, 12'si erkektir. Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında ise sekiz katılımcı ilk ve ortaokul, 15 katılımcı lise, beş katılımcı da yükseköğretim düzeyinde eğitim görmüştür. En genç katılımcı 12 yaşında, en yaşlı katılımcı 55 yaşında iken, katılımcıların yaş ortalaması ise 31,2'dir. Katılımcıların demografik verileri ile ilgili detaylar, Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Demografik Verileri

Kod	Doğum Yeri ve Yılı	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Kod	Doğum Yeri ve Yılı	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi
K(1)	Berlin, 2001	Kadın	Ortaokul	K(15)	Remscheid, 1996	Erkek	Lise
K(2)	Yozgat, 1966	Kadın	Lise	K(16)	Düren, 1994	Kadın	Lise
K(3)	Berlin, 1986	Kadın	Lisans	K(17)	Giresun, 1968	Kadın	İlkokul
K(4)	Berlin, 1991	Kadın	Ön lisans	K(18)	Tavas, 1966	Kadın	Ortaokul
K(5)	Niğde, 1975	Kadın	İlkokul	K(19)	Tavas, 1967	Erkek	Ortaokul
K(6)	Lübecke, 1980	Kadın	Ön lisans	K(20)	Düren, 1988	Erkek	Lise
K(7)	Simav, 1958	Erkek	Ortaokul	K(21)	Aksaray, 1966	Erkek	İlkokul
K(8)	M'Glad, 1997	Kadın	Lise	K(22)	Aksaray, 1970	Erkek	Lise
K(9)	M'Glad, 1997	Kadın	Lise	K(23)	Diyarbakır, 1959	Kadın	İlkokul
K(10)	Duisburg, 1995	Erkek	Lise	K(24)	Yusufeli, 1972	Kadın	Lise
K(11)	Duisburg, 1993	Erkek	Lise	K(25)	Kırşehir, 1962	Erkek	Lise
K(12)	Duisburg, 1991	Erkek	Lisans	K(26)	Korbach, 1990	Kadın	Ön lisans
K(13)	Duisburg, 1991	Erkek	Lise	K(27)	Ankara, 1985	Kadın	Lise
K(14)	Duisburg, 1991	Erkek	Lise	K(28)	Korbach, 1995	Kadın	Lise

Katılımcılara doldurtulan ve anne ve babalarının Almanya’da ne zamandır yaşadığı, ailelerinin Türkiye’den göç yılı, göç sebepleri ve Türkiye’yi ziyaret sıklıkları gibi soruların yer aldığı bilgi formundan elde edilen sonuçlara bakıldığında, katılımcılardan altısı, ailesinin Türkiye’den göç sebebine aile birleşimi derken, 12’si ekonomik, 10 tanesi ise hem ekonomik hem de aile birleşimi cevabını vermiştir. Katılımcıların veya ailelerinin Türkiye’den göç yılına bakıldığında, en büyük çoğunluğu 22 katılımcı ile 1970-1980 arası ailesi veya kendisi göç edenler oluşturmaktadır. Katılımcıların anne veya babalarının kaç yıldır Almanya’da olduğuna bakıldığında ise 18 katılımcının babasının Almanya’ya iş bulma amacıyla gelip yerleştikten sonra annesini de aile birleşimi yoluyla yanına aldığı, üç katılımcının annesinin daha önce Almanya’ya yerleşip aile birleşimi ile babasını yanına aldığı, iki katılımcının anne ve babasının beraber göç ettiği, üç katılımcının anne ve babasının Almanya’ya hiç göç etmediği, iki katılımcının ise annelerinin Almanya’ya hiç göç etmediği görülmektedir. Aile birleşimlerinde çoğunluğu 12 ile aynı köy veya kasabadan yapılan aile birleşimleri oluştururken, bunu altı ile aynı şehirden, dört ile akrabayla, birer tane de aile dostu ve farklı şehirlerden bireylerin yapmış oldukları aile birleşimleri izlemektedir. Türkiye’ye ziyaret sıklıklarına bakıldığında ise katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (17 katılımcı) yılda bir kez Türkiye’ye kesinlikle geldikleri görülmektedir. Yılda bir gelenlerin ardından en büyük çoğunluğu (dokuz katılımcı) ise iki yılda bir Türkiye’yi ziyaret edenler oluşturmaktadır. Göç detayları, Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Türkiye’den Göç Detayları

Kod	Anne Kaç Yıldır Almanya’da	Baba Kaç Yıldır Almanya’da	Anne ile Baba Yakınlık Durumu	Türkiye’den Göç Yılı	Türkiye’den Göç Nedeni	Türkiye’ye Geliş Sıklığı
K(1)	38	30	Farklı şehir	1975	Aile birleşimi	Yılda bir
K(2)	1975-1988	1967-1988	Aynı şehir	1975	Aile birleşimi	Yılda bir
K(3)	33	33	Aynı şehir	1980	Ekonomik	İki yılda bir
K(4)	33	33	Aynı şehir	1980	Ekonomik	İki yılda bir
K(5)	-	7	-	1991	Aile birleşimi	İki yılda bir
K(6)	1980-2000	41	Akraba	1972	Ekonomik-ab	10 yılda bir
K(7)	10	40	Aynı köyden	1973	Ekonomik	Yılda bir
K(8)	25	30	Aynı şehir	1983	Ekonomik	Üç yılda bir
K(9)	41	25	Aynı şehir	1972	Ekonomik-ab	İki yılda bir
K(10)	32	35	Aynı kasaba	1978	Ekonomik	Yılda bir
K(11)	23	33	Akraba	1980	Ekonomik	İki yılda bir
K(12)	25	33	Akraba	1980	Ekonomik	Yılda bir
K(13)	35	43	Aynı kasaba	1970	Ekonomik	Yılda iki
K(14)	24	35	Akraba	1978	Ekonomik-ab	Yılda bir
K(15)	25	23	Aile dostu	1988	Ekonomik-ab	İki yılda bir
K(16)	27	42	Aynı şehir	1971	Ekonomik-ab	Yılda bir
K(17)	-	-	-	1986	Aile birleşimi	Yılda bir
K(18)	39	1972-1984	Aynı köyden	1979	Ekonomik	Yılda bir
K(19)	37	42	Aynı köyden	1978	Ekonomik	Yılda bir
K(20)	34	35	Aynı köyden	1978	Ekonomik	Yılda bir
K(21)	-	1973-1988	Aynı köyden	1979	Ekonomik	Yılda bir
K(22)	-	-	-	1995	Aile birleşimi	Yılda bir
K(23)	-	-	-	1979	Aile birleşimi	Yılda bir
K(24)	36	38	Aynı köyden	1975	Ekonomik-ab	Yılda bir
K(25)	1979-2001	46	Aynı köyden	1979	Ekonomik-ab	İki yılda bir
K(26)	25	33	Aynı köyden	1980	Ekonomik-ab	İki yılda bir
K(27)	12	25	Aynı köyden	2010	Ekonomik-ab	Yılda bir
K(28)	25	33	Aynı köyden	1980	Ekonomik-ab	İki yılda bir

ab: Aile birleşimi

4.3. Kültür Algıları

Katılımcıların Türk ve Alman kültürü hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yöneltilen, “Türk kültürü ile Alman kültürü arasındaki temel farklılıklar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde, “Kültür algıları” adlı bir ana tema ve bu ana temanın altında “Türk kültürü algıları” ile “Alman kültürü algıları” olmak üzere iki adet alt tema ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altındaki kodlara bakıldığında ise Türk kültüründe en çok öne çıkan değerler, “sıcakkanlılık (14 katılımcı), “aile bağlarının kuvvetli olması (11 katılımcı)” ve “misafirperverlik (11 katılımcı)” olmuştur. Alman kültüründe en çok öne çıkan değerler ise “disiplin (14 katılımcı)”, “soğuk insanlar olmaları (14 katılımcı)” ve “planlı yaşamaları (12 katılımcı)” olmuştur. Kültür algıları temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 10’da detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 10. Kültür Algıları (Tema 1)

Tema 1	Alt Temalar	Kodlar	
Kültür algıları	Türk kültürü algıları	Olumlu	- Sıcakkanlılık - Aile bağlarının kuvvetli olması - Misafirperverlik - Sevgi saygı ilişkileri - Örf-adetler - Paylaşımcılık duygusu - Yardıms severlik duygusu - Adalet duygusu - Komşuluk ilişkilerinin güçlü olması
		Olumsuz	- Sistematik olmama - Avrupalılaşıma özentisi - Duygularla yönetme - Tembellik - Verilen sözün tutulmaması - Erkek üstün kültür olması - Kurallara uymama - İyi niyetin suiistimali
	Alman kültürü algıları	Olumlu	- Disiplin - Planlı yaşamaları - Sistematik olması - Çalışkan olmaları - Dakik olmaları
		Olumsuz	- Soğuk insanlar olmaları - Aile bağlarının zayıflığı - İrkçilik - Paylaşımcı olmamaları - Örf-adetlerinin olmaması - Komşuluk ilişkilerinin zayıflığı

Kültür algıları temasını katılımcıların ifadeleriyle destekleyecek olursak, öne çıkan ifadeler şunlardır: “Almanların çok disiplinli olmaları hoşuma gider⁸”. “Bize karşı hep yabancı gözüyle bakıyorlar⁹”. “Türk kültüründe en önemli değerlerden biri aile bağı, Alman kültüründe ise düzenli olmaları¹⁰”. “Bizim kültürümüzde öne çıkanlar, samimiyet duygusu, dostluk ve paylaşma. Almanlarda ise düzenli çalışmaları, her şeyin dakikasında

⁸ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹ K (27) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

düzenli olması¹¹”. “Örf ve adetlerimiz çok farklı, komşuluk ilişkileri en basitinden. Almanlar ’da komşuluk ilişkisi yok. 12 yıllık komşum bir kere kahve içmeye gelmedi, onlar da bana gelir diye. Hayatları ölüme kadar planlanmış insanlar¹²”. “Türkler sıcakkanlı, Almanlar soğuk. Alman kültüründe en önemli şey disiplin. Bugünün işini yarına bırakmıyorlar, işleri temiz¹³”. “Türk kültüründe en önemli değerler büyüklere saygı, küçüklere sevgi. Almanlar saat konusunda çok dikkatli, verilen saatte orada olmaları olmazsa olmazları. Almanlarda da ailelerine, büyüklerine karşı saygı yok¹⁴”. “Türklerde insanların büyüklerine saygısı büyük. Büyük büyüklüğünü, küçük küçüklüğünü bilir. Ama bizde düzen yok, bir de birbirinin hakkına saygı yok¹⁵”. “Türk kültüründe en önemlisi aileye bağlı olmak, büyüklerine saygı, küçüklere sevgi. Onlarda en önemlisi disiplin, planlılar. Söz verdikleri zaman ona saatine dakikasında yerine getirmeleri¹⁶”. “Bizimkilerin Almanlara özenmesi iyi değil. Almanların disiplinli oluşları, çalışmaları, o hoşuma gidiyor¹⁷”. “Bizim insanlarımız daha sıcak. Almanlar disiplinli. Biri zor durumda olsa Türk hemen yardım eder ama Almanlar öyle değil. Onlar kendilerini olaydan nasıl çekecek diye düşünürler¹⁸”. “Türk insanı sevgiyle yaklaşan bir tip, buradakiler ise soğuk insanlar. Misafirperverdir bizim insanımız. Olumsuz yanı bu insan sevgisinin suiistimal edilmesi, ayrıca Avrupa özentisi. Almanlar saat beşte burada olacağım dedi mi o saatte orda, disiplinliler¹⁹”. “Türk kültüründeki önemli değerler, misafirperverlik, sıcaklık. Alman kültüründe disipline bakıyorlar, çalışkanlığa ama paylaşmayı sevmeyen insanlar ve soğuk duruyorlar²⁰”. “Türklerde kurallara uymamazlık var. Almanlar zamanında kalkıyor zamanında yatıyorlar, düzenliler²¹”. “Türk kültüründe her şeyi duygularımızla yönetmeye çalışırken, Alman kültüründe her şey kafa ve düşünce ile yönetilmeye çalışılıyor. Türk kültüründe en önemli gördüğüm adalet duygusu, adil olmaya çalışıyoruz. Adaletsizliğe göz yumamıyoruz²²”. “Türk kültüründe hep bir erkek

¹¹ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹² K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³ K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴ K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶ K (18) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷ K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁹ K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁰ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²¹ K (13) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²² K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

üstün görülür, kadın erkek eşitliği yok²³”. “Türkler ailesine, anneye babaya daha çok saygı duyuyorlar ve daha sıcakkanlı. Almanlar pek öyle değil²⁴”. “Türkler daha misafirperver, Almanlarda pek fazla yok²⁵”. “Almanlar hep kendilerini düşünür²⁶”. “Türkiye Avrupalılaştı. İnsanlar Türkiye’de daha cana yakın, Almanya’da herkes kendini düşünüyor²⁷”. “Almanya’da otobüs 2’de gelecekse, o saatte gelir. Ama Türkiye’de o sistem yok. Herkes sanki rastgele yaşıyor. Çok düzensiz maalesef. Türklerdeki aile bağlılığı, örf-adet Almanlarda yok. Almanların iyi gördüğüm yanı, işte düzenli olmak, disiplin²⁸”. “Almanlarda olumsuz gördüğüm değer, ırkçılık. Eğitimde olsun, iş yerlerinde olsun, ikinci sınıf muamelesi günden güne artıyor²⁹”.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, Alman kültüründe sistemsel değerlerin ön plana çıktığı ama bunun yanında sosyal değerler ve beşeri ilişkilerin zayıf olduğu saptanmıştır. Türk kültüründe ise bunun tam tersi olarak, sosyal ve beşeri ilişkiler kuvvetliken, sistematik olma ve planlı yaşama gibi değerler zayıf kalan yanlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, katılımcıların kendi kültürleri olarak gördükleri Türk kültüründen neredeyse tamamen zıt bir kültürde yaşıyor oldukları görülmüş ve Alman kültüründe zayıf olan, Türk kültüründe öne çıkan güçlü insan ilişkileri ile Türk kültüründe zayıf olan, Alman kültüründe öne çıkan disiplin kavramlarının birleştirildiğinde, iki kültürün birleştiği güçlü bir insan tipi ortaya çıkabileceği kanısına varılmıştır.

4.4. Türkiye ve Almanya Yaşam Algıları

Katılımcıların Türkiye ve Almanya’da yaşam hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yöneltilen, “Kendinizi Türkiye’de mi daha rahat hissediyorsunuz, Almanya’da mı? Neden?”, “Türkiye’de yaşamamanın sizce ne tür zorlukları var?” ve “Almanya’da yaşamamanın sizce ne tür zorlukları var?” sorularına verilen cevaplar analiz edildiğinde,

²³ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁴ K (8) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁵ K (6) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁶ K (5) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁷ K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁸ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

²⁹ K (2) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

“Türkiye ve Almanya yaşam algıları” adlı bir ana tema ve bu ana temanın altında “Türkiye’de yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler”, “Almanya’da yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler”, “Türkiye’de yaşamanın zorlukları” ve “Almanya’da yaşamanın zorlukları” olmak üzere dört adet alt tema ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altındaki kodlara bakıldığında ise Türkiye’de yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler arasında, “huzur buluyor olma duygusu (dokuz katılımcı)” ve “Türkiye’ye ait hissetme duygusu (yedi katılımcı)” öne çıkmaktadır. Almanya’da yaşamak istemelerinin altında yatan nedenlere bakıldığında ise “kurulu düzenin orada olması (11 katılımcı)”, en çok öne çıkan kod olmuştur. Türkiye’de yaşamanın zorluklarında sıklıkla ifade edilenler “sosyal hayat farkı (10 katılımcı)” ve “sosyal güvence farkı (dokuz katılımcı)” olurken, Almanya’da yaşamanın zorluklarında ise öne çıkanlar “istenmiyor olma hissi (15 katılımcı)” ve “yabancılaşma hissi (12 katılımcı)” olmuştur. Türkiye ve Almanya yaşam algıları temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 11’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 11. Türkiye ve Almanya Yaşam Algıları (Tema 2)

Tema 2	Alt Temalar	Kodlar
Türkiye ve Almanya yaşam algıları	Türkiye’de yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler	• Huzur buluyor olma duygusu • Türkiye’ye ait hissetme duygusu • Güvende hissetme duygusu • Evinde hissetme duygusu • Kendini tamamlama duygusu
	Almanya’da yaşamak istemelerinin altında yatan nedenler	• Kurulu düzenin orada olması • İş hayatının orada olması • Arkadaş çevresinin orada olması • Orada doğup büyümüş olma
	Türkiye’de yaşamanın zorlukları	• Sosyal hayat farkı • Sosyal güvence farkı • Yabancılaşma hissi • Alışamama korkusu • İş bulma sorunu • Dil sorunu
	Almanya’da yaşamanın zorlukları	• İstenmiyor olma hissi • Yabancılaşma hissi • Dil sorunu • Kültürel farklılıklar • Almanlar ile eşit şartlarda yarışamama

Türkiye ve Almanya yaşam algıları temasının oluşmasına temel olan katılımcı cevaplarına bakacak olursak, öne çıkan ifadeler şunlardır: “Türkiye’de ayrı görüşte de olsan ikinci planda değilsin. Burada, seni düşman gibi görüyorlar³⁰”.

Ait olduğumuz yer orası, yani orada mutlusun, orada tamamlanıyorsun, bütünleşiyorsun, burada bir yanın eksik. Ama Türkiye’ye alışkın olmadığımız için bu sosyal hayat olsun, güvence olsun, çalışma sistemi olsun, Türkiye’ye gittiğin zaman o ortama alışmak... Bir düşünce kaygısı var³¹.

Rahatım burada ama yüzde yüz rahat değilim. Ama Türkiye’de de yüzde yüz rahat değilim. Mesela burada alışverişe tek başıma giderim ama Türkiye’de korkarım. Burada yabancılik hissinin veriyorlar ama Türkiye’de de Almanci hissini veriyorlar. En büyük problem, Almanya’da alışmış olduğum disiplini Türkiye’de bulamamam. Burada, her yaptığımız işte Alman’ın yaptığının en az iki katı yapmanız gerekiyor ki başarılı olmak için... Çoğu zaman çoğunun dilinden çıkıyor, gidin artık kelimesini çok duyduk burada, yani ben çok duydum.³²

Türkiye’de Almancıyız burada Türk’üz. Ama ben Türkiye’de kendimi daha rahat hissediyorum. Türkiye’de iş bulmak zor. Burada düzeninizi kurmanız daha bir kolay, ekonomik koşullar daha iyi. Almanya’da da Alman vatandaşı olduğunuz zaman daha bir kolaylaşıyor. Türk ismi gördüklerinde yok diyorlar, olmaz diyorlar. Bizim aslında Türklerin Türkiye’ye geri dönmemizi istiyorlar³³.

“Burada doğduk, burada büyüdük. Arkadaşlarımız burada, çevremiz burada, okulumuz burada, o yüzden hani Almanya’da yaşam daha kolay oluyor³⁴”. “Almanya’da Türk olarak yaşamak resmen yani hayata bir sıfır arkadan başlıyorsun. İş yerinde olsun, okulda olsun, yani Almanlara bakılarak senin iki kat göz önüne çıkman gerek³⁵”. “Bir düzen sorunu varmış gibi geliyor bana, Almanlar ile kıyaslayınca. Almanya’da her şeyin bir yeri ve düzeni var. Türkiye’de her şeyin biraz daha laçka olduğu intibası uyanıyor³⁶”. “Ben burada kendimi hiçbir zaman rahat hissetmedim, yani burada huzur bulamıyorum. Bilmiyorum, İstanbul’u çok görmedim, sadece bir iki haftalığına gittim ama insan yine de huzur buluyor³⁷”.

³⁰ K (1) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³¹ K (2) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³² K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³³ K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³⁴ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³⁵ K (11) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³⁶ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³⁷ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

Aslında ben her iki tarafta da rahat hissediyorum. Türkiye’de rahat oluyorum, burada da bir düzenimiz var. Burada her şey düzenli. Bir ev kadını düşünün, düzenli böyle her şeyi anında yapar. Ben, Almanya hükümetini öyle görüyorum. Türkiye birazcık dağınık ev kadını gibi. Ama biliyorum Türkiye’de yapamaz, alıştılar çocuklar. Ama iyi şartlarda iyi bir iş bulurlarsa Türkiye’ye dönmelerini isterim. Çünkü pasaportun Alman da olsa ikinci sınıf vatandaşsın burada³⁸.

“Dil bilmedikten sonra zorluk çok ama dil bildikten sonra gene her yerde kendini kurtarabiliyorsun. Anavatan her şeyden önce geliyor. Her şey daha farklı, daha güzel, havası suyu, her şeyi farklı³⁹”. “Şimdi Almanya’ya alıştığımız için burası daha rahat geliyor⁴⁰”. “Ben kendimi burada misafir gibi görüyorum. Buranın bir parçası olarak görmüyorum. İşçi çocuğu, işçi torunu olarak geldim, işimiz bitince gideceğiz. Türkiye’de bazı vatandaşlarımızın bizi Almancı olarak görmesi beni üzüyor⁴¹”. “Ben burada kendimi daha rahat hissediyorum. Çünkü burada ben her gidişatın olsun, sağlık sisteminin olsun, burada büyüdüğüm için her hakkını, her şeyini biliyorum⁴²”. “Almanya’da dil bilmeyen için haddinden fazla zorluk var⁴³”.

Ben her ne kadar burada doğmuş ve büyümüş olsam, buranın sisteminde de okula gidiyor olabilirim ama asla kendimi buraya ait hissetmiyorum. Şimdiye kadar burada çok ırkçı olaylarla karşı karşıya kaldım. İş hayatınızda, eğitiminizde, geleceğinizde, her yerde sürekli size bir engel konulmaya çalışılıyor. Ama burası çok sistemli ve disiplinli bir ülke. Sağlık konusunda asla Türkiye’ye güvenemem. Türkiye’de hep şöyle bir düşünce var: Dayın varsa her zaman öndesin. Burada öyle değil. Burada herkes aynı kefeyle konulur⁴⁴.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, Türkiye’ye geldikleri dönemlerde kendilerini daha rahat ve evlerinde hissettikleri, Almanya’da ise orada doğup büyümüş olanlar da dâhil olmak üzere, kendilerini yabancı ve istenmeyen olarak hissettikleri saptanmıştır. Türkiye’de yaşamak isteyenlerin bu düşüncesinin altında yatanlara bakıldığında, öne çıkanlar genelde duygusal nedenler olurken, Almanya’da yaşamayı Türkiye’ye göre öncelikli görenlerde ise bu nedenler, genelde kurulu düzen, iş ve arkadaş çevresinin orada olması olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcıların söylemlerinden

³⁸ K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

³⁹ K (18) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴⁰ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴¹ K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴² K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴³ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴⁴ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

çıkan genelleme ise, istenmiyor ve dışlanıyor olmalarına rağmen, Türkiye’de aynı sosyal ve ekonomik hakları elde edemeyecekleri görüşünden dolayı Almanya’da yaşamaya devam etmenin Türkiye’de yaşama isteğinden bir adım daha önde olduğudur.

4.5. Ziyaret Kararında Etkili Olan Etmenler

Katılımcıların bu tür bir geziye neden katıldıklarını, bu geziye katılmaya teşvik edenlerin neler veya kimler olduğunu ve bu gezide önceliklerinin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yöneltilen, “Bu geziye neden katıldınız? Bu geziye katılmanızı teşvik eden nelerdi?”, “Türkiye’yi ziyaret etme kararınızda kim ya da kimler etkili oldu? Nasıl?”, “Neden Türkiye’yi ve bu şehirleri (Çanakkale-Bursa-Söğüt-Ankara-İstanbul) gezmek, görmek istediniz?” ve “Sizin için gezdiğiniz tarihi, turistik, kültürel veya sosyal mekânlardan hangileri öncelikliydi? Neden?” sorularına verilen cevaplar analiz edildiğinde, bu dört soruya verilen yanıtlar, “Ziyaret kararında etkili olan etmenler” ana temasını ve bu ana tema altında “kişisel faktörler” ve “sosyolojik faktörler” alt temalarını oluşturmuştur. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, kişisel faktörler arasından sıklıkla ifade edilenler, “yerinde görme isteği (22 katılımcı)” ve “bilgi edinme ve öğrenme isteği (12 katılımcı)” olmuştur. Sosyolojik faktörlerde ise “ziyaret edilecek yerlerin tarihi açıdan önemi (19 katılımcı), “organize bir gezi olması (17 katılımcı), “aile (16 katılımcı)” ve “arkadaş (11 katılımcı)” kodları öne çıkmıştır. Ziyaret kararında etkili olan etmenler temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 12’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 12. Ziyaret Kararında Etkili Olan Etmenler (Tema 3)

Tema 3	Alt Temalar	Kodlar
Ziyaret kararında etkili olan etmenler	Kişisel faktörler	• Yerinde görme isteği • Bilgi edinme ve öğrenme isteği • Bire bir hissetme isteği • Merak
	Sosyolojik faktörler	• Ziyaret edilecek yerlerin tarihi açıdan önemi • Organize bir gezi olması • Aile • Arkadaşlar • Akrabalar • Önceki gezi • Eski katılımcılar ve anlattıkları anılar

Ziyaret kararında etkili olan etmenler temasını oluşturan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur:

Geziye katılmamda ablamın gitmesi büyük rol oynadı ama Türk Federasyon'un da büyük rolü oldu, organize bir gezi olmasının, toplu halde gidiliyor olmasının. Bursa'yı Osmanlı'ya başkentlik yapmış olan bir şehir olduğu için görmek istedim. Osman Gazi'yi ziyaret edebilmeyi çok büyük bir şans olarak görüyorum. Ankara, başkent. Başkentler her zaman çok önemlidir bir millet için⁴⁵.

Tarihi yerleri görmek, birebir yaşamak ve yerinde hissetmek için katıldım. Eşimin etkisi ve tarihimizi yerinde görüp öğrenme isteğim de vardı. Okuduğun orada kalıyor veya o an öğrenmek zorunda olduğun için öğreniyorsun. İsteyerek gidip de görerek öğrenmek daha kalıcı oluyor⁴⁶.

Sebebiyeti, geziye Türkiye'ye daha önce gitmiş olduğumuz dönemlerdeki tarihi plandaki yani arka planda daha fazla öğrenebileceğim için katıldım. Sadece görüntü olarak görüyorduk ama gösteren veya anlatan gidilen görülen yerlerin tarihi kültürel daha iyi anlattığı için... Öncelikle Federasyon'un organizesi olması, ailem de destekledi⁴⁷.

Organize olarak rehber eşliğinde daha bir heyecan veriyor, boşu boşuna gezmiş olmuyoruz. Geziye gitmemde Türk Federasyonun aracı olması, onun çok büyük etkisi oldu. Daha önce giden arkadaşlar, çok yoğun, tempolu, çok güzel olduğunu söylemişlerdi. Bunların etkisi de tabi ki oluyor⁴⁸.

“En çok kızımı götürüp o yerleri gezdirmeyi istedim. Onun için tercih ettim katılmayı⁴⁹”.

“Türkiye'yi ziyaret etme kararında Federasyonun etkisi, ailemin etkisi, geziye daha önce katılanların etkisi oldu⁵⁰”.

Öncelikle bu geziye katılmamın sebebi, gezi programı dâhilindeki şehirleri kendim hiç gezmedim. En azından bahsedilen manevi yerleri kendi gözümle görmek isteğim için. Çocuklarımın küçük olması, Türkiye hakkında bilgi edinmesi için, aslında en büyük sebep çocuklar. Bizim nasıl geldiğimizi, nasıl bir ülkede yaşadığımızı algılayabileceği şekilde görsün istedim. Gidenlerin pozitif etkilenişlerinden aşağı yukarı biz de etkilendik, gezi kararında bu da etkili oldu⁵¹.

⁴⁵ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴⁶ K (27) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴⁷ K (26) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴⁸ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁴⁹ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁰ K (23) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵¹ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

“Arkadaşların teşvikiyle katıldım. Dedim bu sene izine gitmeyeceğim, kültür gezisine katılayım⁵²”. “Bilhassa üçüncü kuşak olarak, Almanya’da yaşayan Türkler olarak ülkemizi fazla bilmediğimiz için bu geziye katılmak istedim⁵³”. “Teşvik eden neden, öncelikle kızım için istedim. Özünü, kültürünü, geçmişini bilmesini istedim⁵⁴”.

Geziye katılma kararımda arkadaşlar, onların etkisi oldu. Ailem çok etkili oldu. Neden bu şehirleri gezmek istedim? Çanakkale belli zaten, Birinci Dünya Savaşı, Bursa’da zaten Osmanlı’nın kurulduğu... İlk başkentti değil mi? İstanbul zaten, çok önemli bir yer hani... Ankara da başkent olduğu için yani⁵⁵.

“Bu geziye bundan evvel abim katılmıştı, öz abim. Onun bir büyük etkisi vardı, pozitif olduğunu aktarmıştı bize, yani tavsiye etmişti. Ailem de bunu tasdikledi, o şekilde bir karar almıştım⁵⁶”.

Her zaman ailemizle izin yapmaya gidiyoruz ama Türkiye’yi gezme fırsatımız olmuyor. Bir de o ücretle o kadar şey gezme fırsatı ele geçmez. Arkadaşlarımızdan duyduk, bize hafif anlattılar anılarını. O anıları duyduktan sonra insan daha çok gitmek istedi, daha çok heveslendi⁵⁷.

“Ömür boyu kalacak olan hatıralar ve eğlenirken de bazı şeyleri öğrenebilmek için katıldım⁵⁸”. “Hem arkadaşlarımız ile beraber aldığımız karar, hem de orada yazan şeylerin birçoğunu gezmemiştik. Başka zaman belki yalnız hiç gezemezdim de...⁵⁹”. “Türk tarihini daha iyi öğrenebilmek için ve teşvik edenler de babam başta olmak üzere ve başka gidenler olmuştu. Onlar da anlatınca meraklanmıştım. Onun için gitmek istemiştik⁶⁰”. Bu geziye katılmamın nedeni, iki yıl önce katıldığım geziden çok etkilenmişim. Bu sefer de diğer kardeşimi de alarak beraber katılma arzusu vardı⁶¹”.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, ziyaret edilecek yerlerin tarihi açıdan önemli bölgeler olmasının bu kararın verilmesine temel

⁵² K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵³ K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁴ K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁵ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁶ K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁷ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁸ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁵⁹ K (10) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁰ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶¹ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

oluşturduğu, yerinde görme ve öğrenme isteğinin ise bu süreci hızlandığı saptanmıştır. Aile bireylerinin ve arkadaşların gezi kararının verilmesinde katılımcılara önemli derecede etki ettiği, aynı geziye daha önce katılanların döndüklerinde anlattıklarının ise bu etkiyi daha çok arttırdığı da ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının düzenledikleri gezilerin gezi kararının verilmesinde büyük önem arz ettiği de bir diğer saptamadır. Ebeveynlerin kendi ülkeleri olarak tabir ettikleri Türkiye’yi öğrenmeleri amacıyla çocuklarını bu tür gezilere teşvik etmesi ve çocuklarının Türkiye’yi daha iyi tanınması amacıyla kendilerinin de onların yanında gelmesinin, ziyaret kararında etkili olan bir diğer etmen olduğu durumu ortaya çıkmıştır.

4.6. Gezi Tipi Tercihleri

Katılımcılara yöneltilen, “Türkiye’yi ziyaret etme kararınızda kim ya da kimler etkili oldu? Nasıl?” sorusuna verilen cevaplar içerisinde grup halindeki gezilerin bu kararda önemli derecede etkili olduğu fark edilmiş ve grup gezilerini tercih sebeplerini detaylandırmaları istenmiştir. Buna ek olarak, “Bu tura katılma katılmadan önce Türkiye’yi ziyaret etme isteğinizin olmasına rağmen bu kararı hiç ertelediniz mi? Ertelediyseniz neden?” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde, “gezi tipi tercihleri” ana teması, altında ise “grup gezilerini tercih sebepleri” ve “bireysel gezileri tercih etmeme sebepleri” alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, grup gezilerini tercih sebepleri arasında “daha ekonomik olması (altı katılımcı)”, bireysel gezileri tercih etmeme sebepleri arasında ise “yalnız gezmenin zorluğu (dokuz katılımcı)” kodları öne çıkmıştır. Gezi tipi tercihleri temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 13’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 13. Gezi Tipi Tercihleri (Tema 4)

Tema 4	Alt Temalar	Kodlar
Gezi tipi tercihleri	Grup gezilerini tercih sebepleri	- Daha ekonomik olması - Rahatlık - Gruba uyma zorunluluğu
	Bireysel gezileri tercih etmeme sebepleri	- Yalnız gezmenin zorluğu - Daha çok zaman alıyor olması - Daha masraflı olması - Belirsizlikler

Gezi tipi tercihleri ana temasının oluşmasını sağlayan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur: “Kendi başıma bu kadar içerikli bir tur yapamazdım, mümkün değil⁶²”. “Mesela İstanbul’u çok gezmek istiyordum ama oraya da tanıyan birisinin olması gerekiyor. Orayı sana güzel yerlerini, önemli yerlerini gezdirsin. Bu yüzden ertelendi⁶³. “Organize olduğu için gittim. Yalnız gitmek zor. İstanbul’da tanıdığımız olmadığı için daha önce erteledik⁶⁴”.

Çok erteledik. Arabayla gittiğimizden dolayı, Çanakkale’yi ben üç senden beri çok istiyordum, gidip görmek ama hiçbir zaman fırsat olmadı. Çünkü Ankara’dan Çanakkale’ye geçmek veya İstanbul’dan Çanakkale’ye geçmek iki günümü alıyor. Artı yol, artı maddiyat ve diyorduk ki bu sene de kalsın, bir dahaki seneye diyerekten üç sendir yaklaşık hep erteleniyordu. Bir de tek başına gidiyorsun, ailenle gidiyorsun, başında rehber olmadığı zaman mesela ben Ayasofya Camii’ne de böyle tek başıma gittim, sadece baktım, oradaki yazıları okudum. Bu seneki mesela, öyle ince detayına kadar anlattı ki ben dedim, şimdiye kadar geldiğim hep boşuna gelmişim⁶⁵.

“Organize tur olmasa ben imkânı yok yalnız başıma katılamazdım. Ablamla düşünüyorduk İstanbul’a gidelim ama bir bayan olarak bu kadar gördüğümüzü bir ay gezsen göremezsin⁶⁶”. “... Başka zaman belki yalnız hiç gezemezdim⁶⁷”. “Erteledim, ben tek başıma gezemeyeceğim yüzünden yani...⁶⁸”. “Yalnız gezmelerini tavsiye etmem. O kadar küçük parayla gitsen zaten bir akşamda İstanbul’da biter. Ama grup halinde her seferinde tavsiye ederim⁶⁹”. “... Bir de o ücretle o kadar şey gezmeye fırsatı ele geçmez... Tek başıma maddiyattan gidemedim⁷⁰”.

... Çünkü ben bu geziyi, bu organizasyonu tek başıma yapabileceğimi sanmıyorum. Plan, yani orada bir mecburiyet var, başkaları tarafından yönlendiriliyorsunuz. Diğer tarafta, kendin, bağımsız olduğun için bir yerde kırılabilir. Geziyi de yarım bırakabilirsin. Ne kadar yolculuk yapabileceğin, çocukların ne kadar dayanabileceği belli değil. Ama bu tür

⁶² K (2) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶³ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁴ K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁵ K (5) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁶ K (6) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁷ K (10) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁸ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁶⁹ K (13) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷⁰ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

organizasyonlarda her hâlükârda herkese uymak zorunda olduğun için bir kere sabretme şeyin ağır basıyor⁷¹.

“... Aynı yerleri tek başımıza gezemeyiz⁷²”. “... Organize olarak rehber eşliğinde gezmek daha bir heyecan veriyor, boşu boşuna gezmiş olmuyoruz⁷³”. “... Grup halinde gezmek, o daha bir rahat oluyor⁷⁴”.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, bireysel gezilerin hem daha çok zaman alıyor olması hem de ekonomik açıdan grup gezilere göre daha çok maliyetli olmasının gezi kararının ertelenmesinin en önemli sebeplerinden olduğu saptanmıştır. Bireysel gezilerde aynı zaman dilimi içerisinde aynı güzergâhı gezemeyeceğini düşünen katılımcıların grup halindeki gezilere yöneldiği, bu tür gezilerde gruba uyma zorunluluğunun geziyi yarıda bırakmamak için bir isteklendirme kaynağı olduğu ve özellikle STK’ların düzenlediği grup gezilerinin bu tür gezilere katılanların sayısında artışa etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

4.7. Gezi Öncesi Hazırlık Durumları

Gezi öncesinde ön hazırlık yapıp yapmama durumları ve bu durumların nedenlerini ortaya koymak amacıyla katılımcılara yöneltilen, “Gezi öncesi ne gibi hazırlıklar yaptınız? (oradaki akrabalarınızla iletişime geçme, gezeceğiniz yerler konusunda ön bilgi edinme vb.) Neden bu tür hazırlıklar yapma ihtiyacı duydunuz?” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde, “gezi öncesi hazırlık durumu” ana teması, bu ana temanın altında ise “gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma nedenleri” ve “gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma gereği duymama nedenleri” alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, gezi öncesi hazırlık yapma sebepleri arasında “daha iyi öğrenip kalıcı olması (12 katılımcı)” ve “ilk defa duymuş olmamak (10 katılımcı)”, gezi öncesi hazırlık yapma gereği duymama sebepleri arasında ise “görülecek yerlerin sürpriz olması isteği (yedi katılımcı)” ve “Bilgisiz gidip ilginç bulma isteği (altı

⁷¹ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷² K (23) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷³ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷⁴ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

katılımcı)’’ kodları öne çıkmıştır. Gezi öncesi hazırlık durumları temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 14’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 14. Gezi Öncesi Hazırlık Durumları (Tema 5)

Tema 5	Alt Temalar	Kodlar
Gezi öncesi hazırlık durumları	Gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma nedenleri	• Daha iyi öğrenip kalıcı olması isteği • İlk defa duymuş olmama isteği • Hayal edip sonra görme isteği
	Gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma gereği duymama nedenleri	• Bilgisiz gidip ilginç bulma isteği • Görülecek yerlerin sürpriz olması isteği

Gezi öncesi hazırlık durumları ana temasının oluşmasını sağlayan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur:

Bazen rehber anlatır ama siz rehberin anlattıklarıyla yetinmezsiniz. Biraz şey olacak ama pat diye gidip görmeyi de uygunsuz buldum. Gidip göreceğim yer neresidir, nasıl bir yerdir, orayı mutlaka merak ederim. Daha önce okuyup gitmem daha çok avantajlı oldu, çünkü daha çok hafızamda kaldı⁷⁵.

“Gittiğimde, bu budur demek için gezi öncesi araştırma yaptım. Hakkında ön bilgi edinip gittiğim yerler aklımda daha kalıcı oldu⁷⁶”. “Sürpriz olsun, daha heyecanlı olsun diye hiç araştırmadım. Gideyim yerinde öğreneyim daha iyi olur diye⁷⁷”.

Evet, Çanakkale’yi okudum ben kızım ile beraber. Kızım biraz daha farklı görsün, yani hayal kurması daha güzel. Okuduğun şeyleri kendi kafanca hayal edersin mesela, ben de öyleyim. Tarihi olsun, ne zaman kurulmuş, ne zaman ölmüş, okuyup gezince daha da hafızada kalmış oluyor⁷⁸.

Çocuklar için biraz nereye gideceğimiz, neyin ne olabileceğini araştırma yaptım, yani çocuklara izah edebileceğim kadarıyla. Türkiye’nin Ankara ve Kayseri’den ibaret olmadığını onlara önceden izah ettim. Çocuklar Türkiye’ye gideceği zaman havuza da girecek miyiz diye

⁷⁵ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷⁶ K (27) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷⁷ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁷⁸ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

sordular. Dedim böyle bir şey yok, bu kültür ve eğitim gezisi, onun için daha önceden açıklama gereği hissettim⁷⁹.

“Hiç yapmadım. Araştırır şey yaparsam bir anlamı kalmaz, sürpriz olsun dedim⁸⁰”. “... Doğrusu bir sürpriz gibi oldu. Yani önceden hazırlık yapsam, şurada şu vardı, şurada şu vardı gibi şeyler aklına gelir, pek enteresan olmayabilirdi. Böyle daha iyi bence⁸¹”.

Gezeceğimiz tarihi yerleri olsun, şehirleri olsun, haklarında belirli bilgilerim vardı. Bunun üstüne de birkaç tanesini eklemiştim gitmeden evvel. Orada gezeceğimiz belirli yapıların, anıtların hakkında bilgi edinmiştim. Rehberler ister istemez zaman kısıtlı olduğundan dolayı her şeyi bize aktaramayabiliyorlar. Fakat bundan evvel öğren, misal ben gitmeden öğrendiğimden dolayı, orada birçok şeyi direk varınca hayal ettim, aynı kitapta veya internette belgeselde seyrettiğim gibiydi. Gerçekten de o duyguyu hissettim o an⁸².

“Böyle bir girişimde bulunmadım, çünkü biraz sürpriz olması için⁸³”. “Gittiğimiz yerleri ilk defa duymuş olmamak için bilgi anlamında bizim ön hazırlığımız oldu. Her şehir hakkında biraz bilgi edinmeye çalıştık⁸⁴”. “... Öyle tam bir yabancı gibi şey yapmamak için geziden önce gezeceğimiz şehirler hakkında araştırma yaptık. Biraz daha konuya bağlı olmak için⁸⁵”. “... Onları görmek, onları daha iyi öğrenmek için bir ön bilgi edindim⁸⁶”. “Evet, iki hafta önce abim bana Çanakkale rehberini getirdi. Bunu oku hazırlıklı git, bilgisiz gitme dedi. ... Böyle olunca hazırlıklı oluyorsun, birden şok geçirmiyorsun⁸⁷”. “Gezeceğimiz yerler hakkında gitmeden önce birkaç şeye bakmışım, bilgi edindim. Olur ya, soru gelir. Cevapsız kalmamak için yaptım. Hem de daha iyi öğrenmek için gezeceğim yerler konusunda birkaç şeye baktım⁸⁸”.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, gidecekleri yerlerdeki eserleri ilginç bulup kendileri için sürpriz olmasını isteyen katılımcıların, bu sebeple bir ön araştırmaya gerek duymadıkları, gezecekleri yerlerdeki eserler hakkında anlatılanları ilk defa duymuş olmak istemeyen, ön araştırma yapıp hayal kurup daha sonra

⁷⁹ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸⁰ K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸¹ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸² K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸³ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸⁴ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸⁵ K (11) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸⁶ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸⁷ K (6) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁸⁸ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

gidip görmek isteyen ve özellikle daha iyi öğrenmek isteyen katılımcıların bu sebeple ön araştırma yapıp geziye katıldığı saptanmıştır. Ayrıca, geziden önce ön araştırma yapıp ardından geziye katılarak eserleri yerinde görüp rehberin eserler ve şehirler hakkında anlattıklarını dinleyen katılımcıların, böylece anlatılanların zihinlerinde daha kalıcı olduğu ve daha iyi öğrendikleri ifadeleri ortaya çıkmıştır.

4.8. Tekrar Gezmek İsteğinin Altında Yatan Sosyo-Psikolojik Sebepler

Aynı yerleri tekrar gezmek istemelerini altında yatan sebepleri ortaya çıkarmak amacıyla katılımcılara yöneltilen, “Gezi öncesi ne gibi hazırlıklar yaptınız? (oradaki akrabalarınızla iletişime geçme, gezeceğiniz yerler konusunda ön bilgi edinme vb.) Neden bu tür hazırlıklar yapma ihtiyacı duydunuz?” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde, “tekrar gezmek isteğinin altında yatan sosyo-psikolojik sebepler” ana teması, bu ana temanın altında ise “sosyolojik sebepler” ve “psikolojik sebepler” alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, psikolojik sebepler arasında “aynı atmosferi ve duyguları tekrar yaşama isteği (11 katılımcı)”, sosyolojik sebepler arasında ise “daha detaylı gezip daha iyi öğrenme isteği (14 katılımcı)” kodları öne çıkmıştır. Tekrar gezmek istemelerinin altında yatan sosyo-psikolojik sebepler temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 15’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 15. Tekrar Gezmek İsteğinin Altında Yatan Sosyo-Psikolojik Sebepler (Tema 6)

Tema 6	Alt Temalar	Kodlar
Tekrar gezmek isteğinin altında yatan sosyo-psikolojik sebepler	Psikolojik sebepler	• Aynı atmosferi ve duyguları tekrar yaşama isteği • Sürekli özlem duygusu • Doyumsuzluk duygusu
	Sosyolojik sebepler	• Daha detaylı gezip daha iyi öğrenme isteği • Hafıza tazeleme isteği

Tekrar gezmek isteğinin altında yatan sosyo-psikolojik sebepler ana temasının oluşmasını sağlayan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur: “Almanya’da yaşadığımız, hasret kaldığımız için o hasretten. Mesela geldiğimiz an ben yine gitmek istedim, yine görmek istedim. Buraya indiğimiz an, resmen bir özlem duydum. Anavatana

olan hasretimiz yüzünden⁸⁹”. “Doyamadım, çünkü her sene görmeye değer bence⁹⁰”. “... Tekrardan aynı şeyleri hissetmek için tekrar gitmek isterim⁹¹”. “... O atmosferi sevdiklerimle bir daha yaşamak isterim⁹²”. “O anki atmosfer iyiydi. Bir kez daha oraları görmek isterim. Tazelemek için oranın atmosferini⁹³”. “Görmüş olduğumuz yerleri yeniden görmek için, daha iyi öğrenmek için muhakkak yeniden gitmek isterim⁹⁴”.

Daha iyi bilgilenmek için yani belki gezdiğimiz yerden belki yorgundum, bir şeyi tam olarak duymadım, bilgilenemedim belki. Bir kere gezersin bir yeri bir daha gezmek istersin, daha iyi bilgilenmek için. Birincisinde anlamazsın, ikincisinde anlamazsın, üçüncüsünde daha iyi anlarsın⁹⁵.

“İnsan o şeye doyamıyor. O maneviyatın tadını aldıktan sonra bir daha istiyor. Yani ne bileyim? Bir yiyecek yersiniz, tadını aldıktan sonra devamlı yemek istersiniz, aynı onunu gibi tekrardan insanlar gitmek istiyor, görmek istiyor⁹⁶”. “Her sene bir gitmek isterim yani, o ruhu tekrar bir hissetmek isterim. Oraya her gittiğimde tekrar bu nereden geldiğimi aklıma getirmek, unutmamak için⁹⁷. Bir daha gitmek isterim, tekrar gidip incelemek başka. İnsan bir zaman sonra unutuyor⁹⁸”.

Aynı yerleri tekrar görmek isterim. Çünkü her tarafında insanı çeken bir şey var. Osmanlı beş yüz küsur sene ömrünü yaşatmış, bir Osman Gazi var. Ona destek olmuş kişiler, nasıl insanlarmış, çok hoşuma gitti. Sonra Ulu Camii çok hoşuma gitti. Onlar çok etkiledi beni, bu yüzden tekrar görmek isterim⁹⁹.

Tabi muhakkak, ilk başta başkentimiz Ankara olmak üzere, sonra da İstanbul, ben buraları tekrar görmek isterim. Orada olduğunuz zaman ayrı bir duygu oluşuyor insanın içinde, daha yakın hissediyorsunuz kendinizi. Bir de şahsen benim için buralarda önemli Türk büyükleri olduğu için, kabirlerinin başında dua etmek ayrı bir duygu, ayrı bir sevinç, ayrı bir hüznün, bu nedenle¹⁰⁰.

⁸⁹ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁰ K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹¹ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹² K (10) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹³ K (11) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁴ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁵ K (13) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁶ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁷ K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁸ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

⁹⁹ K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁰ K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

“Aynı yerleri tekrar görmek isterim, güzellik, çekicilik var da ondan¹⁰¹”. “Tam olarak öğrenmek için özellikle İstanbul’u tekrar görmek isterim¹⁰²”. “... İnsan olayı biraz yaşamak istiyor, hissetmek istiyor, uzun vadeli olduğu zaman bunu daha iyi kendine sindiriyor, kısa vadede gelip geçiyor¹⁰³”. “Türklüğün ekmeksiz, ayakkabısız savaşıması, yaralıyı sırtında taşıması, aynı duyguyu bir daha yaşamak istiyor insan. Bu yüzden tekrar aynı yerlere gitmek isterim¹⁰⁴”. “Daha detaylı, hepsinin açıklamasıyla öğrenmek için tekrar gitmek isterim¹⁰⁵”. “Yine gitsem, yine aynı yerleri görmek isterim. Çünkü insanın benliğine işliyor¹⁰⁶”. “Daha iyi öğrenebilmek için isterim¹⁰⁷”. “İlk görme, ilk görmemde insan birkaç şey algılar. Doyumsuzdu, bak geç oldu. Daha detaylı ve içerikli öğrenebilmek için bir daha görmek isterim¹⁰⁸”.

Ben tekrar katılmak istiyorum, yani bir yeri değil, her yeri tekrar görmek istiyorum. Nedenini şöyle açıklayayım: Bir insanı seviyorsanız eğer, onu her gün görmek istersiniz, onunla her gün hasbihal edip onunla her gün konuşmak istersiniz. Vatan öyle bir şey ki, vatani tekrar görmek, biz bunu her zaman istiyoruz. Çünkü biz her ne kadar burada yaşasak da bizim gönlümüz orada daima ve ben orada ne kadar dursam da orada kalsam da yetinemem¹⁰⁹.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların gezmiş oldukları yerleri tekrar gezmek istemelerinin altında yatan en önemli sebebin gördükleri eserleri ve şehirleri daha iyi öğrenmek ve zihinlerinde kalıcılığını sağlamak olduğu saptanmıştır. Katılımcıların anavatan olarak gördükleri Türkiye’ye karşı özlem duyduğu ve katıldıkları gezide yaşadıkları duyguları tekrar yaşama isteği ve aynı atmosferi yeniden yaşamak istemelerinin tekrar aynı yerleri gezmek istemelerinin önemli sebeplerinden birisi olduğu ortaya çıkmıştır.

¹⁰¹ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰² K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰³ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁴ K (23) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁵ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁶ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁷ K (26) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁸ K (27) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁰⁹ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

4.9. Aynı Geziyi Çevreye Tavsiye Etme ve Anıları Anlatma Durumları

Aynı geziyi çevrelere tavsiye etme nedenlerini ortaya çıkarma amacıyla katılımcılara yöneltilen, “Gezi sonrası, Almanya’daki dost, akraba veya arkadaşlarınıza Türkiye’yi ziyaret etmelerini tavsiye ettiniz mi/eder misiniz? Lütfen nedenleri ile birlikte açıklayınız” ve “Türkiye’ye yaptığınız bu gezideki anılarınızı çevreniz ile paylaştınız mı? Paylaştıysanız kimlerle ve neden?” sorularına verilen cevaplar analiz edildiğinde, “aynı geziyi çevreye tavsiye etme ve anıları anlatma durumları” ana teması, bu ana temanın altında ise “toplumsal nedenler” ve “kişisel nedenler” alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, toplumsal nedenler arasında “Türkiye tarihinin ve kültürünün daha iyi öğrenilmesi için tavsiye etme (18 katılımcı)”, kişisel nedenler arasında ise “tekrar hatırlama ve unutmama isteği (beş katılımcı)” kodları öne çıkmıştır. Aynı geziyi çevreye tavsiye etme ve anıları anlatma durumları temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 16’da detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 16. Aynı Geziyi Çevreye Tavsiye Etme ve Anıları Anlatma Durumları (Tema 7)

Tema 7	Alt Temalar	Kodlar
Aynı geziyi çevreye tavsiye etme ve anıları anlatma durumları	Toplumsal nedenler	• Türkiye’nin tarihinin ve kültürünün daha iyi öğrenilmesi için tavsiye etme • Rehber eşliğinde daha bilinçli gezilmesi için tavsiye etme • Türkiye’nin sadece yaz tatili yapılacak bir yer olmadığını öğrenmeleri için tavsiye etme • Aynı yerleri herkesin görmesi isteğinden dolayı tavsiye etme
	Kişisel nedenler	• Tekrar hatırlamak ve unutmama isteği • Güzel şeyleri paylaşma isteği • Anıları paylaşınca kendini mutlu hissetme duygusu

Aynı geziyi çevreye tavsiye etme ve anıları anlatma durumları ana temasının oluşmasını sağlayan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur:

Mutlaka. Benim onlara vermek istediğim mesaj, mutlaka gidip görün, çünkü sizin bilmediğiniz çok şey varmış gerçekten. Ben size ne kadar anlatmak istesem de oraya gidip o manevi duyguyu yaşamadıktan sonra anlayamazsınız. Ayrıca, hemen hemen anılarımın hepsini paylaştım arkadaşlarımla. Anılar paylaştıkça güzeldir. Eğer anılarınızı anlatmazsanız, hatırlamazsınız ve unutursunuz. Ve benim o kadar güzel anılarım oldu ki, o anılarımı hiç unutmak istemiyorum, o yüzden anlattım¹¹⁰.

Geziyi Almanya'daki arkadaşlarıma tavsiye ettim, çok ettim. Hani bu gezi ile birlikte hayatım, yani hayatım demeyeyim de yani bu kadar kısa sürede o kadar yeri gezemeyeceğimiz için yani bu gezi ile birlikte o kadar kısa bir süre içinde hem güzel yerler tanımış olduk hem de güzel insanlar tanımış olduk. Bu sebeple, onların da aynı şeylere tanık olması için tavsiye ettim¹¹¹.

Tavsiye ettim, ediyorum, edeceğim de. Çünkü Türküm diyen bir kişinin oraları görmesi lazım. Anılarımı burada her sohbette anlatmadığım kişilere anlatıyorum. Şu anda herhalde bizim dernekte beş altı kişi gelecek yıl gidecekler, onlar da kararını verdiler¹¹².

Herkese tavsiye ettim. Çünkü o güzellikleri, bizim kültürümüzü, geçmişimizi öğrenip de duyup görmek farklı. Görüp de o topraklarda gezmesi farklı oluyor. Anlatmakla da olmuyor, gidip görmen lazım, o duyguyu yaşamak lazım¹¹³.

“O güzellikleri onlar da görsün diye herkesin oraları görmesi gerektiğini düşündüğüm için yakın çevreme döndüğümde geziyi anlattım. Televizyonlarda gördüklerimizi canlı canlı görmek güzeldi¹¹⁴”.

Türkiye'nin sırf tatilden tatile gidilip gilinecek bir ülke olmadığını, Türkiye'nin sırf kendi bulundukları şehirden ibaret olmadığını ve ülkede neler yaşandığını gidilip görülmesinin gerektiğini aşağı yukarı bu konuyla ilgilenen herkese anlattım. İnsana kendi benliğini, kimliğini nerede nasıl bulunduğunu izah edebilecek en iyi şeylerden birisi gezidir sonuçta¹¹⁵.

Tabi, çevreme mutlaka tavsiye ettim. Ben Türküm diyen her vatandaşımızın görüp gezmesi gerekli olan şehirler olduğu için ve kaç asırlık bir tarihi anlattığı için kesinkes her Türk burayı gezip görmesi lazım. Anılarımı da tüm akraba, dost, arkadaş ve teşkilat üyeleriyle paylaştım.

¹¹⁰ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹¹ K (26) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹² K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹³ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹⁴ K (23) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹⁵ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

Çünkü onların da gitmesini istiyorum. Kuru kuru anlatmak ayrı, bir de canlı görmek ayrı. Kendiniz gidip oraları görünce, onu daha iyi anlarsınız, daha iyi benimsemiş olursunuz¹¹⁶.

“Oraların görülmesi gerektiği için geziden sonra arkadaşlarıma tavsiyede bulundum¹¹⁷”.
“Almanya’daki çevreme bazılarını tavsiye ettim. En azından dedim, İstanbul’u gidip görmelerini tavsiye ettim yani. O tarihi yerleri, o büyük güzelliği görmek lazım¹¹⁸”.

Almanya’daki akrabalara ve arkadaşlara da görmeyen görsün, ziyaret edilecek yerleri etsinler diyerek öneride bulundum, yani görülmesi gereken yerler olduğunu söylüyoruz. Komşularımıza, tanıdıklarımıza, akrabalarımıza gitmeye teşvik olsun diye çektiğimiz resimleri gösterdik, anılarımızı anlattık, söyledik yani¹¹⁹.

“Özellikle çocuğu olan arkadaşlara tavsiye ettim, çocuklarınızı denize götürene kadar bir iki gününüzü buralara ayırın, sonra tatile götürün dedim. Görmesi, okuması gerekiyor herkesin¹²⁰”. İnsan ilk gittiği zaman tüyleri ürperiyor, o hissi ben hissettim. Başkaları da hisseder diye, yani gidin görün diye tavsiye ettim¹²¹”.

Tabi ki, buradaki dostlarıma, aileme, hepsine tavsiye ettim. Çünkü burada zor şartlar altında yaşıyoruz. Bir kimlik mücadelesi veriyoruz. Kültürümüzü kaybetme ile karşı karşıyayız ve bizim buralara nasıl geldiğimizi daha iyi anlamak için bu kimliğimizin nereden geldiğini anlamamız için bu gibi tarihi yerlerimize tanık olmalıyız, görmeliyiz, gezmeliyiz, anlamalıyız ki bu kimliğimizin değerini daha iyi anlayalım. Ondan dolayı, bu gezinin de o hedefe bizi ulaştırabileceğine inandığım için o yerleri dostlarıma, aileme tavsiye ettim. Yalnız başına o kadar bilgi edinemez insan¹²².

“Tabi ki tavsiye ettim. Nasıl şanlı bir millet olduklarını, nasıl hoşgörülü bir millet olduklarını görmeleri için. Onların da böyle gezilere heveslenmesi için ailemle, arkadaşlarla, iş yerindeki arkadaşlarla anılarımı paylaştım¹²³”. “Anılarımı paylaştım, yani arkadaşlarım olsun, ailem olsun. O yeri, yani Türkiye’yi gerçekten herkes görmeli¹²⁴”. Tabi ki tavsiyelerde bulunduk gidilip görülmesi gereken yerler hakkında... Her gittiğimiz

¹¹⁶ K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹⁷ K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹⁸ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹¹⁹ K (18) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²⁰ K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²¹ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²² K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²³ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²⁴ K (13) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

yerde hem eğlenceli hem de öğrenmeli anımız oldu ve bunları anlatırken duygulandığımız ve eğlendiğimiz için çokça zikrediyoruz¹²⁵”.

Bu geziye katılmayanlara tabi tavsiye ettim. Akrabalara, arkadaşlara, herkese yani, çünkü çok güzel şehirler, tarih kokan şehirler. O şehirlerin tarihini dinlemek lazım, öğrenmek lazım. O gezideki anılarımı ailemle ve arkadaşlarımla paylaştım. Arkadaşlar anlattık ki bir dahaki sene onlar da katılsın diye. Bunlara biraz da şey için diyebilirim, Türklüğün biraz farkına varmaları için¹²⁶.

“Her Türk’ün gidip görmesi gerek. Ondan tavsiye ettim. Buradaki gençlere de bu geziye katılınsınlar diye anılarımızı anlattık¹²⁷”. “Arkadaşların hepsine tavsiye ettim, hani kesinlikle görülmesi gereken yerler olduğunu söyledim¹²⁸”. “Sınıf arkadaşlarıma anlattım. Onların da öğrenmesini istedim. Çünkü burada gittikçe Türklüklerini unutan insanlar var, o yüzden¹²⁹”. “Tabi ki tavsiye ettim. Anılarımı da anlattım. Onlar da görsünler, onlar da belki gitmek isteyebilirler. Mesela benim geldiğim gün, birkaç video vardı, onlara baktık, benim mutluluğumu paylaştık yani¹³⁰”. “Bu geziyi çevreme tavsiye etme sebebim, hem kültürünü hem de vatanını tanımalarıdır. O duyguları yaşamalarını istedim. Döndükten sonra bir aya yakın hiç susmadım. Kızlarıma, komşularıma anılarımı anlattım¹³¹”. “Ailemle paylaştım, arkadaş çevreme anlattım. Herkesin görmesini istedim¹³²”. “Organizasyon çok güzel. İnsanın kendi gücüyle zor yapabileceği bir iş. O yüzden tavsiye ettim. Anılarımı da güzel şeyler paylaşmayı sevdiğim için paylaştım¹³³”. Tavsiye ettim, etmez olur muyum? Böyle bir tur aracılığıyla böyle bir gezi yapmalarını tavsiye ettim. Çünkü turla birlikte bilinçli gezilmesi farklı oluyor¹³⁴”. “Etrafımdakilere anlattım. Onlar da gidip görsünler diye arkadaşlarıma anlattım¹³⁵”.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların geziden sonra yaşadıkları yer olan Almanya’ya döndüklerinde, gezi ile ilgili anılarını aile,

¹²⁵ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²⁶ K (11) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²⁷ K (10) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²⁸ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹²⁹ K (8) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³⁰ K (6) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³¹ K (5) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³² K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³³ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³⁴ K (2) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³⁵ K (1) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

arkadaş ve akrabalarıyla paylaştıkları ve onları da bu tür bir geziye katılmaya teşvik etme duygusuyla böyle bir harekette bulundukları tespit edilmiştir. Katılımcıların, çevrelerini bu tür bir geziye katılmaya teşvik etme duygularının altında yatan en önemli sebebin, çevrelerindekiilerin de anavatanın tarihini ve kültürünü yerinde görüp daha iyi öğrenmeleri ve aynı yerleri onların da görmesi isteği olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, katılımcıların tekrar hatırlama, unutmak istememe ve paylaşınca kendilerini mutlu hissetme sebeplerinden dolayı gezi esnasındaki anılarını Almanya'daki yakınları ile paylaştıkları da ortaya çıkan bir diğer bulgudur.

4.10. Gezinin Etkileri

Gezinin katılımcılar üzerinde bıraktığı etkileri ortaya çıkarmak amacıyla, katılımcılara ilk önce “Düzenlenen gezi sonrasında, Türkiye’ye ilk ayak bastığınız zamandan öncesine göre görüşlerinizde bir farklılık oldu mu? Olduysa ne gibi?” sorusu ana görüşme sorusu olarak sorulmuştur. Bu sorudan gelen cevapların detaylı olup olmamasına durumuna göre görüşme esnasında “Bu gezi, Türklük aidiyet duygunuz üzerinde herhangi bir etkide bulundu mu? Bulunduysa ne gibi?” ve “Bu gezi, Türk kültürüne olan aidiyet ve bağlılık duygunuzda herhangi bir değişikliğe neden oldu mu? Olduysa ne gibi?” alt görüşme soruları, daha detaylı cevaplar almak amacıyla katılımcılara yöneltilmiştir. Tüm sorular cevaplandıktan sonra, katılımcılardan bu gezinin kendilerine neler kattığını ve kendilerinde neleri değiştirdiğini birkaç cümle ile özetlemeleri istenmiştir. Ayrıca, gezi esnasında katılımcılara dağıtılan, her bir gün için bir sayfa ayrılan ve içerisinde “gezinin bugünkü ayağında neler hissettiniz? Gezinin bugünkü ayağı sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?” sorularının bulunduğu veri toplama günlüklerindeki ifadeler de bu temanın oluşturulması esnasında kullanılmıştır. Katılımcıların veri toplama günlüklerine yazdıkları ifadeler ile sorulara verilen cevaplar analiz edildiğinde, “gezinin etkileri” ana teması, bu ana temanın altında ise “sosyo-politik etkiler”, “manevi etkiler” ve “sosyo-psikolojik etkiler” alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, sosyo-politik etkiler arasında, “Türk kültürüne bağlılığın güçlenmesi (19 katılımcı)”, “Türkiye’ye olan bağın güçlenmesi (18 katılımcı)”, “Türklük aidiyetinin artması (18 katılımcı)” ve “milliyetçilik duygusunun artması (17 katılımcı)” öne çıkmıştır. Manevi etkiler arasında “manevi hissiyatların artması (7 katılımcı)” kodu öne

çıkarken, sosyo-psikolojik etkiler arasında ise “mutluluk (20 katılımcı)”, “hüzün (15 katılımcı)”, “heyecan (15 katılımcı)” ve “gurur (14 katılımcı)” kodları öne çıkmıştır. Gezinin etkileri temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 17’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 17. Gezinin Etkileri (Tema 8)

Tema 8	Alt Temalar	Kodlar
Gezinin etkileri	Sosyo-Politik etkiler	• Türk kültürüne bağlılığın güçlenmesi • Türkiye’ye olan bağın güçlenmesi • Türklük aidiyetinin artması • Milliyetçilik duygusunun artması • İdealistlik duygusunu artırma • Tarihini ve kültürünü daha iyi tanıma • Atalarına hayranlık/saygı artması • Tarihi ve kültürü hakkında yeni şeyler öğrenme • Tarihe ve kültüre merak uyandırma
	Manevi etkiler	• Manevi hissiyatlarının artması • Dini değerlerine bağlılığın artması
	Sosyo-Psikolojik etkiler	• Mutluluk • Hüzün • Heyecan • Gurur • Huzur • Onur duyma • Vefa • Hayranlık • Duygusallaşma • Üzüntü • Özlem • Türkiye’ye geri dönme isteğini yaratma/arttırma • Yeni arkadaşlar edinmeyi sağlaması

Gezinin etkileri ana temasının oluşmasını sağlayan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur: “İlk önce normal bir ülke olarak biliyordum. Oraya gidip geçmişini

öğrendikten sonra zihnimde değişik bir hal aldı. Gururlandım. O insanların bizim için savaştıklarını gördüğümde şehitlikte çok duygulandım¹³⁶”. “Oranın değeri arttı tabi ki, manevi değerleri, öz değerleri, geçmişİ daha aydınlık olarak gözümde belirdi. Türk kültürüne bağlılığım daha arttı, daha fazlalaştı. O yerleri televizyondan bilmek değil de birebir orada bulunup havayı teneffüs etmek, gerçekten güzel bir şeydi¹³⁷”. “Türkiye’ye daha çok bağlandım. Daha çok sevmeye, sahiplenmeye başladım. Köklerime bağlılığımı daha da kuvvetlendirdi. Burada daha bir başarılı olup Türkiye’ye dönme hırsım geldi¹³⁸”.

Bayağı bir etki bıraktı, hiç geri dönmek istemedim, orada kalmak istedim açıkçası. Çanakkale’yi gördüm duygulandım, Türklüğüme daha bir değer verdim. Dediğim gibi işte, burada okul hayatımı bitirip temelli Türkiye’ye dönmek isterim. Böyle bir değişiklik oldu. Zaten düşünüyordum ama bu kadar net düşünmüyordum¹³⁹.

“Bu gezi gerçekten bambaşka bir Türkiye etkisi bıraktı. Vatanımın kıymetini daha da bambaşka duygularla hissettim. Daha fazla milliyetçi oldum. Bu gezi, benliğimi ortaya çıkardı¹⁴⁰”. “Çok mutluyum. Sanki böyle milletimi, özümü daha çok benimsedim. Türklük gururum daha çok kabardı. Daha da değerlerime bağlı oldum, gururlandım¹⁴¹”. “Zaten Türkiye’ye girdim mi, o bayrağı gördüm mü gözümde yaş geliyor. Memleketimi öğrendim, tarihi yönlerini öğrendim, o kadar mücadele olmuş, işte onun için de bundan sonra Türkiye’de yaşamaya bakacağız¹⁴²”. “Daha çok güçlendik. O şehitlerimizin mezarını görünce, her şey daha da güçlendi tabi. Daha çok tarihi bilgiye sahip oldum. Daha çok dini bilgiye sahip oldum¹⁴³”. “Hani daha da vatanımıza sahip çıkmayı, vatanımızın değerini bilmek amacıyla o şehirlerde gezmek iyi oldu, hani iyi bir anlaşılma oldu. Türklüğüme bağlılığım daha yoğun oldu yani, kesinlikle¹⁴⁴”. “Gezdiğimiz tarihi yerler, Türklük aidiyetime etkide bulundu. Atatürk’ün dediği gibi zaten, geçmişini öğrendin mi bir şeyler yapmaya sende etki yaratıyor bu şeyler. Tarihini öğrendikçe, daha çok kendine güveniyorsun¹⁴⁵”. “Türklüğün şeyi oldu yani, daha değişik bağlandık orada

¹³⁶ K (1) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³⁷ K (2) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³⁸ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹³⁹ K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴⁰ K (5) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴¹ K (6) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴² K (7) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴³ K (8) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴⁴ K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴⁵ K (10) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

anlatılanlarla, daha bir bağlandık diyebilirim. Çünkü o şehirleri duymak var, orada gezip böyle anlatılması var. İnsan farkına varıyor nasıl bir millettense deldiğimiz¹⁴⁶”.

Bu kapsamda, gezi öncesi ve sonrası Türkiye ve Türk milleti hakkındaki düşüncelerim bayağı değişti. Gezdiğimiz yerlerde birçok zafer hikâyesi dinledik, akıllara kazınan öyküler dinledik. O yüzden insanda bu kültüre, bu millete, bu ırka aidiyet duygusu kendiliğinden gelişiyor. Evet, bu benim atam diyebiliyorsun. Ben de onlar gibi olmak istiyorum diyebiliyorsun. Bu sayede köklerimize ve atalarımıza daha çok aidiyet duygusu geliştiğine inanıyorum. Gezi esnasında hoşgörü ve misafirperverliği gördüm. Bu durum, bu kültürle gurur duyup övünme hakkını verdi bize¹⁴⁷.

“Bu gezi, vatan sevgimi gerçekten yani daha çok uyandırdı bende¹⁴⁸”. “Atatürk’ün de dediği gibi tarihini tanıdıkça kendinizde kuvvet bulacaksınız sözü, gerçekten insana tesir ediyor. Atalarımızın ne kadar hassas insanlar olduklarını anlamış olduk¹⁴⁹”. “İçimdeki o maneviyat ruhu daha fazla arttı. Milliyetçi ruhumun güçlendiğini hissediyorum. Daha bir bağlılık hissediyorum vatanıma, milletime, daha iyi tanıdığımından dolayı¹⁵⁰”. “Daha çok bilgi sahibi oldum Türkiye hakkında¹⁵¹”. “Gurur verdi geçmiş¹⁵²”. “O insanların bizler için neler bıraktıklarını, o zorlukları aştıklarını görmek çok heyecan verici¹⁵³”. “Böyle bir milletin ferdi olmak gurur verici bir şey, onu tekrar anladım. Atalarımız neler yapmış olduğunu gördük, çok büyük değişiklikler olmasa da bunları görmek bile yetti¹⁵⁴”.

Atalarımızın, ecdadımızın bulunduğu yerleri görmek, bir tarihin başlangıç noktasını, sonra bir çağ açılıp bir çağ kapanan yerleri görmek, milli duygularımı daha çok yükseltti. Bu gezi, bana daha çok Türk milliyetçisine olan bağlılığımızı, bayrağımıza, vatanımıza, dinimize olan bağlılığımız arttı¹⁵⁵.

“Çanakkale’de dedemin mezarını gördüm, bu güzel bir duyguydu. Yeni arkadaşlarla tanışmış oldum¹⁵⁶”. “... Bende maneviyatta bir yoğunluk oluştu. Daha bir duygulandım. Kimliğimden, geçmişimin bıraktığı eserlerin bıraktığı etkisi, aynı şekilde daha çok

¹⁴⁶ K (11) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴⁷ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴⁸ K (13) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁴⁹ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵⁰ K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵¹ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵² K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵³ K (18) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵⁴ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵⁵ K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵⁶ K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

sahiplendi. Çocuklar bilgi edindi. Ülkesi hakkında, geçmişi hakkında, ataları hakkında bilgi edindi¹⁵⁷”. “Fetih Müzesi’ndeki atmosfer, onları biranda görünce sanki savaşı yaşar gibi oldum¹⁵⁸”.

Döndükten sonra güzel bir mutluluk verdi. Bütün çevreme haykırmak istedim, arkadaşlarım olsun, akrabalarım olsun, hepsinin görmesini isterim. O kadar mutlu etti ki o yerleri görmek. Türklüğüme ve kültürüme aidiyetim artı. Hayatıma güç verdi. Hayaller kurmamı daha genişletti. İşime daha da bağlandım, sahip çıktım. O yerleri gördükten sonra daha farklı bir hayal ediyorum¹⁵⁹.

Okumakla görmenin arasındaki farkı bir kez daha yaşamış oldum. Türklük aidiyetimi etkiledi. Mesela ecdadın vermiş olduğu emek, kanları, canları, bütün emeklerini çıplak gözle gördüğün zaman insan tabi daha da etkileniyor. Onlara karşı bir hayranlık duymamak imkânsız. Zaten ben Almanya’ya gelen ikinci jenerasyon olduğum için her türlü örf-adet ve kültürüme bağlıydım. Ama dediğim gibi gördükten sonra daha da bir değişik oluyor insan, daha da bağlanıyor. Bu gezi bana çok şey kattı, bilmediğim çok şeyleri öğretti.¹⁶⁰

“Bu gezi bende daha fazla hassasiyet yarattı, manevi yönden. Tanışmış olduğumuz insanlar, mesela normal bir izinde onlarla tanış olamayacaktım, hani gidilen yerleri görmeyecektim ama geziden dolayı görmüş, tanışmış oldum¹⁶¹”.

Türkiye’ye daha bir sahiplenme duygusu verdi. Bu Türkiye böyle kolay kolay kazanılmadı. Bunu görünce daha iyi bağlandım. Atalarımıza daha büyük saygı oluştu. Atalarımıza daha iyi bağlandım. Topraklarımızın kıymetine daha çok vardım. Türklük benliğim daha fazla ortaya çıktı¹⁶².

Bu gezinin de geri dönme düşüncemi arttırıcı bir etkisi oldu. Fakat şöyle bir şey de var, buradaki gençlerin de bize çok ihtiyaç duyduğuna inanıyorum. Geziden önce, buradaki gençlikten aslında pek ümitli değildim ama oradaki arkadaşlarımı, kardeşlerimi görünce, her şeyin bitmediğini fark ettim¹⁶³.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, bu gezinin katılımcıların Türklük aidiyetlerinin artmasına, atalarına olan saygının artması ve onlara

¹⁵⁷ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵⁸ K (23) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁵⁹ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶⁰ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶¹ K (26) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶² K (27) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶³ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

karşı bir hayranlık duygusu oluşmasına, Türk kültürüne ve Türkiye'ye olan bağlarının güçlenmesine, milliyetçilik duygularının artmasına, manevi hassasiyetlerinin artmasına, Türk tarihi hakkında yeni şeyler öğrenip Türk tarihine ve kültürüne meraklarının artmasına katkı sağladığı saptanmıştır. Gezinin, katılımcıların tamamında olmasa da bir kısmında Türkiye'ye geri dönme ve yerleşme düşüncesine etki ettiği hususu da bir diğer bulgudur. Özellikle, katılımcıların gezinin her bir günü için ayrı ayrı hislerini yazdıkları veri toplama günlüklerinden yola çıkarak, gezi esnasındaki mutluluk hissi, gurur duygusu, heyecan duyma ve bir kısmı gezi esnasında olmakla birlikte katılımcıların çoğunluğunun gezinin son günü Türkiye'den ayrılmaları sebebiyle duydukları hüzün duygusu da bu gezinin sosyo-psikolojik etkileri olarak ortaya çıkmıştır.

4.11. Türkiye'de Görmek İstedikleri Yerlere Ait Algıları ve Beklentileri

Görmek istedikleri yerler ile ilgili algılarını ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla katılımcılara yöneltilen, “Siz bir gezi güzergâhı belirleseydiniz, bu güzergâh nasıl olurdu? Neden?” ve “Sizce, bu gezi nasıl daha güzel olabilirdi?” sorularına verilen cevaplar analiz edildiğinde, “Türkiye’de görmek istedikleri yerlere ait algıları ve beklentileri” ana teması, bu ana temanın altında ise “kişisel algılar”, “sosyolojik algılar” ve “beklentiler” alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu ana tema altında yer alan kodlara bakıldığında, kişisel algılar arasında “anlatılanların uyandırdığı merak (altı katılımcı)”, sosyolojik algılar arasında “kültürü yerinde görme isteği (dokuz katılımcı)”, beklentiler arasında ise “esnek zaman (22 katılımcı)” kodları öne çıkmıştır. Türkiye’de görmek istedikleri yerlere ait algıları ve beklentileri temasının altında oluşan alt temalar ve kodlar, Tablo 18’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 18. Türkiye’de Görmek İstedikleri Yerlere Ait Algıları ve Beklentileri (Tema 9)

Tema 9	Alt Temalar	Kodlar
Türkiye’de görmek istedikleri yerlere ait algıları ve beklentileri	Kişisel algılar	- Anlatılanların uyandırdığı merak - Anlatılanlarla yetinmeyip gerçeği yerinden görme isteği - Doğal güzellikler
	Sosyolojik algılar	- Kültürü yerinde görme isteği - Türkiye’nin her yerini karış karış bilme isteği - Manevi önem - Tarihi önem
	Beklentiler	- Esnek zaman - Yerel yiyecekler - Yerel rehber - Günlük sohbet ve değerlendirmeler

Türkiye’de görmek istedikleri yerlere ait algıları ve beklentileri ana temasının oluşmasını sağlayan katılımcı yanıtlarından öne çıkanlar ise şunlar olmuştur:

Diyarbakır, Kahramanmaraş, Ardahan, Erzurum, oraların tarihi ilgi uyandırır bende hep. Oradaki yerel kültürü ve tarihi yerleri görmek istiyorum. Reklam çok büyük etki yaratır gezmek için, ne kadar çok duyarsanız bir şeyi o kadar merak edersiniz. Misal bir şeyi televizyonda çok izlese, burası böyleymiş, ben de gidip görsem güzel olur, oradaki güzellikleri ben de keşfedebilsem deriz. Bu tür gezilerde, her şey bir güne değil de geniş zamana yayılsa daha iyi olur¹⁶⁴.

“Nemrut tarihinden, Karadeniz doğal güzelliğinden dolayı ilginç geliyor. Yoğun gezilerde gün sayısı arttırılmalı, gittiğimiz yerleri sakince, rahat rahat öğrenelim¹⁶⁵”. “Erzurum olurdu sanırım. Dadaş konakları, hani Erzurum savaştaki o tarihi yerleri de gezebilmek için. Urfa’yı ve Tuz Gölü’nü gezmek isterim. Birisi tarihi, birisi manevi, birisi de güzel görünümlü olduğu için¹⁶⁶”. “Tarihi yerler benim için önemli. Bu gezilerde zaman kısıtlı olmamalı¹⁶⁷”. “Konya olsun, Diyarbakır olsun, o tarafları isterim. Oralarda da var

¹⁶⁴ K (28) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶⁵ K (27) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶⁶ K (26) ile 25 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶⁷ K (25) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

bizim kökümüz, tarihi şeylerimiz. Mevlana tarafına çok merakım var. Konya'nın bütün tarihi yerlerini görmek için gitmek isterim¹⁶⁸”.

Konya, Urfa, Mevlana, Balıklı Göl, Diyarbakır Surları ve tarihi, Güneydoğu'nun da tarihi görülmeli. Yanlış bilinen şeylerin gidilip yerinde görülmesi ve gerçeğin görülmesi için Güneydoğu'ya gezi olmalı. Bu tür gezilerde alışveriş için boş zaman da olmalı. Almanya'da kendimize göre istediğimizi bulamadığımızdan, Türkiye'de alışveriş yapmak istiyoruz. Hediyeleşme, istenilen tarzda kıyafet, vs. için en az yarım gün boş zaman olmalı¹⁶⁹.

“Kayseri olabilirdi. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu'ndan önceki Selçuklu eserleri çoğu bilinmez. Karamanoğlu Mehmet Bey, ondan sonra Kayseri, yine Sivas, Selçuklu'nun yoğun olduğu bölgeleri dâhil etmek isterdim. Gezide o yöreye özgü yemekler olmalı¹⁷⁰”. “Güneydoğu'ya gitmek isterdim. Çünkü oraları da merak ediyorum. Televizyonlarda görüyorum, oralarda güzel yerler var. Bu tür geziler daha uzun süreli olsa iyi olur¹⁷¹”. “Daha güzel şöyle olurdu, iki gün fazla olsaydı¹⁷²”. “Bir iki gün daha fazla olmuş olsa daha iyi olurdu¹⁷³”. “Karadeniz, yeşillikleri, oranın ayrı bir güzelliği var, her tarafı ayrı. Daha az yer gezip daha fazla şeyler yaşamak daha güzel olur bence¹⁷⁴”. “Ben Urfa'ya çok gitmek istiyorum, Mardin'e de gitmek istiyorum. Birincisi orada Peygamberler yaşamış, televizyondan takip ettiğim kadarıyla orada var. İkincisi, orada değişik bir kültür var, onu da görmek isterim. Hani dışarıdan gördüğümüz gibi değil de bir de içinde görmek var, o yüzden¹⁷⁵”. “Urfa'nın toprak evleri çok hoşuma gidiyor. Bence bu gezilerde günün uzatılması çok iyi olur¹⁷⁶”.

Türkiye'nin dört bir yanındaki kültürü, insanı, o yapıları bir görmek isterim. O illerdeki insanlar, temel olarak aynı kültürden olsa da farklı örf ve adetlere sahipler. Bir tane köy ziyaret etmek isterim, yaşam tarzını görmek için. Sonuçta bambaşkadır orası. Eskiden büyüklerimizin, atalarımızın yaşam tarzı bilhassa köylerde hala yaşanmakta, onlara şahit olmak için¹⁷⁷.

¹⁶⁸ K (24) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁶⁹ K (23) ile 24 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷⁰ K (22) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷¹ K (21) ile 23 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷² K (20) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷³ K (19) ile 22 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷⁴ K (18) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷⁵ K (17) ile 21 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷⁶ K (16) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷⁷ K (15) ile 20 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

“Edirne’ye gitmek isterdim. Selimiye Camii, o muhteşem yapının herkesin hayranlıkla baktığı, hala çözemediği sırlar olan yeri görmek için. Bu tür gezilerde süre daha uzun olursa, gezilen yerler çabuk geçilmek zorunda kalınmasa daha güzel olur¹⁷⁸”. “Doğu tarafları görmek isterim. Diyarbakır tarafı, yerel yapılar, hem kültüründen hem yemeklerinden örnekler. Gittiğimiz yerlerde o yörenin yöresel yemeğini yemeliydik. Zaman da biraz daha fazla olmalı¹⁷⁹”.

Güneydoğu’yu gezip görmek isterdim. Oradaki Türk yapıtlarını görmek, hem mimari hem de yönetim şekli ağırlıklı, oranın da bizim olduğunu görmek için. Oradaki insanlarla tanışmak, bizim Almanya’dan sadece medya üzerinden oranın insanını tanıma imkânımız var. Medya yoluyla değil de bizzat oradaki insanların farklı olmadığının tecrübesini yerinde yaşamak isterdim. Gezi programı iki gün daha uzun olsaydı, biraz daha rahat olurdu¹⁸⁰.

“Gezide yerel rehberler olsaydı, daha güzel olurdu¹⁸¹”. “Aynı şehirler olurdu, çünkü çoğunlukla Türk tarihi bu şehirlerde daha fazla yoğun şekilde var¹⁸²”. “Zamanımız fazla olsaydı, günümüz fazla olsaydı daha güzel olurdu¹⁸³”. “Doğu tarafını görmek isterim, onu da şu sebeplerden çok istiyorum, bilgim olmadığı ve sadece televizyonlardan gördüğüm için merak açısından. Gezilerde sakın sakın gezilen yerler insan için daha kalıcı oluyor¹⁸⁴”. “Karadeniz’i görmek isterdim. Çok güzel doğa var orada. Her yeri sakince gezmeliyiz¹⁸⁵”. “Diyarbakır olurdu, orada esastan ne olup bittiğini görmek için. Onu çok merak ediyorum. Trabzon, Karadeniz, oralar da bir değişik yaşıyor. Yaşam stilini görmek, kültürlerini görmek için¹⁸⁶”. “Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerini görmek isterdim. Çünkü Türkiye’yi tanımak istiyorum, yani karış karış her yerini görmek, tanımak, bilmek istiyorum. Bu tür gezilerde zaman açısından biraz daha esnek davranılması daha güzel olur¹⁸⁷”. “Arkadaşlarımın anlattıklarından dolayı, Konya ve Kayseri aklımda merak uyandırdı. Oralara gitmek isterim¹⁸⁸”.

¹⁷⁸ K (14) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁷⁹ K (13) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸⁰ K (12) ile 19 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸¹ K (11) ile 18 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸² K (9) ile 17 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸³ K (6) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸⁴ K (5) ile 16 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸⁵ K (4) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸⁶ K (3) ile 15 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸⁷ K (2) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

¹⁸⁸ K (1) ile 14 Mayıs 2013 tarihinde yapılan yüz yüze görüşme.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgulara göre, gezide en önemli hususun esnek zaman olduğu, sıkıştırılmış gezilerdense daha geniş zamana yayılmış gezilerin hem fiziki açıdan hem de öğrenme bakımından daha önemli, bu tür gezilerde ve bundan sonra gezmek istedikleri yerlerde yerel yiyecekler ve yerel rehber gibi yöreyi tanımada daha etkili olacağını düşündükleri unsurların ön plana çıktığı saptanmıştır. Yörenin veya şehrin tarihi ve manevi değerler açısından önemi, doğal güzelliklerinin katılımcıların buraları görme isteklerini arttırıcı yönde etkilediği de ortaya çıkmıştır. Çevrelerindeki anlattıkları, katılımcıların anlatılanlarla yetinmeyip kültürü yerinde görme istekleri, özellikle medyada gördükleri yerleri gezme isteklerinin oluşması ve Türkiye'nin tüm bölgelerini tanıma isteklerinin bu tür gezilere yönelmelerine katkı sağladığı hususu da bir diğer bulgu olmuştur.

5. Sonuç

Bu araştırmayla, anavatanından göç ederek gittikleri yerlerde diasporalarını oluşturan insanların, anavatanlarına yaptıkları kültürel turlardan sosyo-kültürel açıdan ne yönlerden etkilendikleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, alan araştırması kapsamında Almanya Türk Federasyon'un 2013 yılında düzenlemiş olduğu "Türkiye Kültür Gezisi" seçilmiş, araştırmacı bu doğrultuda katılımcılarla birlikte geziye katılıp gözlemde bulunmuş, katılımcılara birer veri toplama günlüğü dağıtmış, daha sonra da Almanya'ya giderek 28 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir. İçerik analizi yöntemi ile dokuz ana tema, 22 alt tema ve 118 kod ortaya çıkartılmıştır. Nitel araştırmalarda genelleme yapılamamakla birlikte, alan araştırmasının yapıldığı grup üzerinden şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İnsanlar, ekonomik, siyasal veya sosyal sebeplerden dolayı yasal veya yasa dışı yollardan bulundukları yerlerden göç etmişlerdir. Bu göçler sonucunda, birçok ülke arasındaki sınırlar kalkmış ve göç edenlerin öz kültürü ile yeni ortamın sentezinin bir sonucu olarak ortaya her iki kültürün birleşmesiyle yeni sosyo-kültürel yapılar çıkmıştır. İlk göçmenler gittikleri yerlerde ağı oluşturup ardından gelecek olanlar için gerekli altyapıyı yaparak tecrübe kazanmasıyla, onları takip eden göçmenler uyum konusunda daha az sorun yaşamıştır. Göçmenler, ülkelerinden başka yerlere yapmış oldukları bu göçler sonucunda çeşitli yönlerden etkilenmiş ve kendi kültürlerine ait olmaktan vazgeçemeyip gittikleri yerin kültürüne ayak uydurma durumu sonucunda iki kültürlü bir yapıya bürünmüşlerdir.

Anavatan hakkında bir görüş ve hafızanın sürekli muhafazası, gidilen toplum tarafından belki de hiçbir zaman kabul görülmeyeceği inancı, koşullar daha elverişli hale geldiğinde geri dönme düşüncesi ile göçmenler, gittikleri yerlerde kendi diasporalarını oluşturmuştur. Diaspora toplumlarının oluşması ve anavatan hakkında hafızanın sürekli taze tutulması, özellikle bir sonraki nesillerin anavatanı tanıma isteği sonucunda, diaspora turizmi de gelişme göstermiştir.

Bu bağlamda Türk Diasporası biraz daha detaylı değerlendirilecek olursa, en önemlisi ekonomik olmakla birlikte Türkler çeşitli sebeplerle ülkelerinden göç etmekte ve göç ettikleri yerlerde aynı ülkeden geldikleri göçmenlerle bir göçmen ağı kurmaktadır. Bu göçmenler daha sonra, ülkelerinde kalan aile bireylerini de aile birleşimi yoluyla

bulundukları yere almışlardır. Bu ağın gelişimi ve özellikle 1960 yılından sonraki süreçte göç sayısının artması ile birçok kıtada önemli büyüklükte Türk Diasporaları oluşmuştur. Gittiği ülkenin vatandaşlığına geçenler de dâhil edildiğinde en büyük Türk Diasporasının bulunduğu kıta yaklaşık beş milyonluk bir nüfusla Avrupa Kıtası olurken, Avrupa içerisindeki en büyük Türk Diasporası ise vatandaşlığına geçenlerle birlikte yaklaşık üç milyonluk nüfus ile Almanya’da bulunmaktadır.

Almanya’daki Türk Diasporasının yaşadıkları ülke ile anavatanındaki kültüre bakış açıları detaylandırılacak olursak, çeşitli sebeplerden dolayı Türkiye’den Almanya’ya kendisi veya ebeveynleri göç etmiş olan, içerisinde Türkiye doğumlu olanların da Almanya doğumlu olanların da bulunduğu Türkler, Almanya’daki disiplinli ve planlı hayat şekline alışmış olsalar da özellikle aile içinde Türk örf-adetlerini yaşatmaya devam ettikleri, anavatan ile bağları koparmadıkları için Türk kültürünü muhafaza etmeye devam etmişlerdir. Bu bağlamda, misafirperverlik, komşuluk ilişkileri, paylaşımcılık duygusu, aile bağlarının güçlü olması gibi öğeleri önemli görüp, anavatanı doğmamış olanların dahi kendisini Türk kültürüne daha yakın gördüğü ancak her iki kültürden de çeşitli öğeleri bünyelerinde barındırdıkları görülmüştür.

Diaspora mensuplarının, Türkiye’ye geldikleri dönemlerde kendilerini daha güvende ve Türkiye’ye ait hissettikleri, huzur buldukları halde, iş ve arkadaş çevrelerinin Almanya’da olması ve kurulu düzenin de orada olması sebebiyle, hangi ülkede yaşamak istedikleri konusunda bir kararsızlık mevcuttur. Ayrıca, Almanya’da içerisinde bulundukları yabancılik hissi, kültürel farklılıklar, Almanların vermiş olduğu istenmiyor olma hissi ve Almanlar ile eşit şartlarda yarışamama gibi durumlar oradaki yaşamlarını daha huzurlu bir şekilde devam ettirmelerini engellemesine rağmen, Türkiye’deki sosyal hayat ve sosyal güvence farkı, alışamama korkusu ve iş bulma sorunu da Türkiye’de yaşama konusunda kararsız kalmalarına sebep olarak, her iki ülke arasından hangisinde yaşamak istedikleri konusunda da ortaya bir kararsızlık durumu çıkartmaktadır.

Kültürel kimliklerini korumak ve aralarındaki yardımlaşmayı sağlamak amacıyla Almanya’da çeşitli sivil toplum kuruluşları kuran Türkler, zamanla özellikle diasporanın genç nesillerinin anavatanı daha yakından tanınması amacıyla kültürel turlara katılmış ve bu turizm hareketleri sonucunda sosyo-kültürel yönlerden etkilenmişlerdir.

Gezilecek olan yerin tarihi açıdan önemli bir yöre olması, Almanya'daki Türk Diasporasının mensubu olan bu grubun, bu tür kültürel turları tercih etmeleri konusunda en önemli sebeplerden birisi olmuştur. Anlatılanları yerinde görme isteği de tercih durumunu önemli ölçüde etkilemektedir. Gezinin grup halinde organize bir gezi olması durumu da tercihleri olumlu yönde etkilerken, bu tür gezilere katılma kararının alınmasında aile bireylerinin ve arkadaş çevresinin anlattıkları ve tavsiyeleri, kararı olumlu yönde etkileyen en önemli hususlardan olmuştur. Burada, geziye daha önce katılanların anlatıları ve aile bireylerinin diasporanın anavatana yönelik düzenlenen kültürel turlara katılımını teşvik etme konusunda önemli bir husus olduğu gerçeği de ortaya çıkmıştır.

Diaspora, gezi tiplerini tercih ederken, daha ekonomik olması, kendileri uğraşmadan tüm programın belirleniyor olması, dolayısıyla rahat hissetmeleri ve gruba uyma zorunlulukları olduğundan geziyi yarıda bırakamayacaklarını bilmeleri sebepleriyle grup halindeki gezileri tercih etmektedir. Bireysel gezilerin getireceği konaklama, ulaşım, yiyecek-içecek hizmetlerini kendilerinin planlaması gerekliliği durumu, daha masraflı olması ve yalnız gezmenin grup halinde gezmeye göre daha çok zaman alıyor olması, bireysel gezilerin grup halinde yapılan gezilere göre daha az tercih ediliyor olmasının sebeplerinden olmuştur.

Gidecekleri yerlerde görececeklerinin kendilerine sürpriz olması ve gidilecek yer hakkında bilgisiz olarak oraya giderek, orada görececeklerinin kendisine daha ilginç gezeceği düşüncesiyle gezi öncesi bir ön araştırma yapma gereği duymayanlara karşılık, daha iyi öğrenerek kalıcı olacağını düşünen, ilk defa duymuş pozisyonunda bulunmak istemeyen ve geziden önce hayal ederek sonra yerinde görmek isteyerek gezilecek yerler hakkında ön araştırma yapma gereği duyan kültür turu ziyaretçileri de bulunmaktadır. Hafızayı tazeleme ve daha detaylı gezerek daha detaylı bilgi sahibi olma isteği, aynı atmosferi tekrar yaşama isteği ve sürekli özlem duygusu, anavatanını bu tür kültürel turlar ile ziyaret edenlerin aynı yerleri tekrar gezme isteklerine yol açan sebeplerdendir.

Kültür turu katılımcıları, geziden döndükten sonra aile bireyleri, arkadaşları, akrabaları veya komşularına gezi esnasında yaşadıklarını, izlenimlerini, gördükleri yerleri ve anılarını anlatmaktadırlar. Burada amaçladıkları, aynı yerleri çevrelerindekiilerin de görmesi ve Türkiye'nin tarihini ve kültürünü çevrelerinin de daha iyi öğrenmesi

durumudur. Ayrıca, güzel şeyleri paylaşma duygusu, anlatınca kendilerini mutlu hissetme durumu ve tekrardan hatırlayıp unutmamak istemeleri sebeplerinden dolayı anılarını sürekli çevreleriyle paylaşmaktadırlar. Bu durum, birçoğunun geziye katılmasında önemli bir yer tutan aile bireylerinin ve arkadaşların etkisi ve daha önce gezenlerin anlattıkları karşısında etkilenmeleri durumu bağlamında değerlendirildiğinde, ziyaretçilerin döndüklerinde geziyi çevrelerine anlatma ve anılarını paylaşmalarının, bu tür kültürel turlara katılma konusunda çevrelerine etki edebileceklerini, dolayısıyla bir sonraki kültürel turlarda bu katılımcıların çevrelerindeki diaspora mensuplarının da aynı tura katılmak isteyebileceklerini göstermektedir.

Almanya'daki Türk Diasporasının mensubu olan Türkiye Kültür Gezisi 2013'ün katılımcıları, bu kültürel tur sonucunda çeşitli sosyo-kültürel yönlerden etkilenmişlerdir. Burada öne çıkan, bu kültürel turun onlar üzerinde bıraktığı sosyo-politik, manevi ve sosyo-psikolojik yönlerden olan etkilerdir. Bu tür kültürel gezilerin, Türk Diasporası mensuplarının Türk kültürüne ve Türkiye'ye olan bağlarının güçlenmesine katkı sağladığı, Türklük aidiyetlerinin ve milliyetçilik duygularının artmasına etki ettiği, atalarına hayranlık oluşturduğu, Türk tarihine ve kültürüne merak uyandırdığı ve idealistlik duygularının geliştirerek geleceğe yönelik hedefler koymalarını sağladığı durumları, sosyo-politik etkilerden olmuştur. Dini değerlere bağlılıklarının artması ve bir takım manevi hissiyatlarının artmasının yanı sıra, kültür gezisi esnasında oluşan mutluluk, heyecan, gurur, huzur, onur duyma, hayranlık, geri dönme isteği ve son gün anavatandan ayrılırken oluşan hüznün ile gitmek istememe duygusu, sosyo-psikolojik etkilerden olmuştur. Diasporanın mensuplarının neredeyse tamamının turun son günü en çok ifade ettikleri şeyin hüznün, üzüntü ve gitmek istememe duygusu olması, anavatana olan özlem duygularını ve güçlü bağlarını göstermiştir.

Manevi ve tarihi öneme sahip yerler başta olmak üzere Türkiye'nin her yerini karış karış gezme isteği, anlatılanların uyandırdığı merak duygusu ve anlatılanlarla yetinmeyip kültürü yerinde görme isteği, Almanya'daki Türk Diasporasının Türkiye Kültür Gezisi 2013 turuna katılan mensuplarının Türkiye'de görmek istedikleri yerleri seçerken öne çıkan değerleri olmuştur. Zamanın esnek olması ve gezilecek yerlerin geniş bir zaman diliminde uzun uzun incelenmesi, gidilen her yerde yerel rehberlerin de tur içerisinde bulunması, o bölgenin yöresel yemeklerinin tercih edilmesi ve grubun gün sonlarında

gezinin o günkü ayağı konusunda fikir alışverişinde bulunup değerkendirme yapması hususlarının da bu tür kültürel gezilerde geziyi daha zengin bir hale getireceği ve ziyaretçilerin birbirleriyle yapacakları paylaşımlar sonucunda daha çok bilgi edinebileceği fikrine de ulaşılmıştır.

Bu gezinin sosyo-kültürel etkileri incelendiğinde, anavatandan göç ederek gittikleri yerlerde diasporalarını oluşturan toplumların, kendi kültürlerini deneyimleyerek görmeleri amacıyla kültürel turların düzenlenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu tür kültürel turlar, anavatan ile olan bağın güçlenmesi, kendi kültürüne ve tarihine olan ilginin artması ve aidiyetin kuvvetlenmesi ve diaspora mensuplarının yaşıadıkları yere döndüklerinde paylaşacakları anıları ve kültürel tur hakkında anlatacakları ile çevrelerini de kültürel gezilere teşvik etmeleri açısından önemlidir.

Diaspora turizmi kavramı son yıllarda gelişme gösteren bir kavramdır. Dünyada en çok güç veren ülkeler arasında Çin, Hindistan ve İsrail'in ardından Türkiye'nin dördüncü sırada bulunduğu göz önüne alınırsa, nüfus itibariyle dünyanın en büyük dördüncü diasporasının Türk Diasporası olduğu göze çarpılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti dışında çeşitli kıtalarda yaşıyan 6,5 milyonluk Türk Diasporasının, diaspora turizmi açısından önemli bir pazar haline geldiği görülmektedir. Bu sebeple, diaspora turizmi alanında Türk Diasporasının yapacağı turizm hareketlerinin de artması ve önemli hale gelmesi için özellikle yurt dışındaki Türkler tarafından kurulmuş olan sivil toplum kuruluşlarının düzenleyeceği kültürel turların artması ve ziyaretçi sayısının artması, önem arz etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin gerek yurt dışına verdiği, gerekse aldığı (Kırım, Balkanlar, Kafkasya) göçler göz önünde bulundurulduğunda, diaspora turizminin gelişmesiyle, Türkiye'nin bu turizm çeşidi kapsamında hem ziyaretçi alan hem de gönderen bir merkez durumuna gelebilecek potansiyelinin olduğu da görülmektedir.

Ek 1. Görüşme Bilgi Formu

GÖRÜŞME BİLGİ FORMU

Görüşmeyi Yapan: Emrullah TÖREN

Tarih: / / 2013

Yer:

Görüşülen Kişinin:

Adı – Soyadı:

Adresi:

Telefonu:

Doğum Yeri ve Yılı:

Yaşı:

Cinsiyeti:

Medeni Hâli:

Mesleği:

Eğitim Düzeyi: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise
☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü

Büyüdüğü Yer: ☐ Köy ☐ Kasaba ☐ Şehir ☐ Büyükşehir

Anne Adı:

Baba Adı:

Anne Doğum Yeri ve Yılı:

Baba Doğum Yeri ve Yılı:

Anne Mesleği/Çalışma Durumu:

Baba Mesleği/Çalışma Durumu:

Ek 2. Görüşme Soruları

- 1- Bu geziye neden katıldınız? Bu geziye katılmanızı teşvik edenler nelerdi?
- 2- Düzenlenen gezi sonrasında, Türkiye'ye ilk ayak bastığınız zamandan öncesine göre görüşlerinizde bir farklılık oldu mu? Olduysa ne gibi?
- 3- Bu gezi, Türklük aidiyet duygunuz üzerinde herhangi bir etkide bulundu mu? Bulunduysa ne gibi?
- 4- Bu gezi, Türk kültürüne olan aidiyet ve bağlılık duygunuzda herhangi bir değişikliğe neden oldu mu? Olduysa ne gibi?
- 5- Gezi sırasında gördükleriniz, deneyimleriniz; gezi öncesi düşündükleriniz gibi miydi? Değilse nasıl farklılıklar gördünüz?
- 6- Gezi öncesi ne gibi hazırlıklar yaptınız? (oradaki akrabalarınızla iletişime geçme, gezeceğiniz yerler konusunda ön bilgi edinme vb.) Neden bu tür hazırlıklar yapma ihtiyacı duydunuz?
- 7- Türkiye'yi ziyaret etme kararınızda kim ya da kimlerin etkili oldu? Nasıl? (Arkadaş, aile üyeleri, akrabalar ve organizasyon komitesi (Almanya Türk Federasyon) faktörlerinin hangisinin ne kadar etkisi olduğunu anlatır mısınız?)
- 8- Bu tura katılma katılmadan önce Türkiye'yi ziyaret etme isteğinizin olmasına rağmen bu kararı hiç ertelediniz mi? Ertelediyseniz lütfen nedenleri ile açıklayınız.
- 9- Gezi sonrası, Almanya'daki dost, akraba veya arkadaşlarınıza Türkiye'yi ziyaret etmelerini tavsiye ettiniz mi/eder misiniz? Lütfen nedenleri ile birlikte açıklayınız.
- 10- Türkiye'ye yaptığınız bu gezideki anılarınızı çevreniz ile paylaştınız mı? Paylaştıysanız kimlerle ve neden?
- 11- Neden Türkiye'yi ve bu şehirleri (Çanakkale-Bursa-Söğüt-Ankara-İstanbul) gezmek, görmek istediniz? Lütfen açıklayınız.
- 12- Sizce Türk kültürü ile Alman kültürü arasındaki temel farklılıklar nelerdir? Hangisini kendinize yakın buluyorsunuz?

- 13- Bu geziye katılmış olmanıza rağmen, gezdiğiniz yerlerden hala görmek istediğiniz yerler var mı? Buralar nereler ve neden gezmiş olmanıza rağmen buraları tekrar görmek istiyorsunuz?
- 14- Sizin için gezdiğiniz tarihi, turistik, kültürel veya sosyal mekânlardan hangileri öncelikliydi? Neden?
- 15- Size göre Türk Kültürü'ndeki olmazsa olmaz değerler nelerdir?
- 16- Size göre Türk Kültürü'ndeki olumsuz değerler nelerdir?
- 17- Size göre Alman Kültürü'ndeki olmazsa olmaz değerler nelerdir?
- 18- Size göre Alman Kültürü'ndeki olumsuz değerler nelerdir?
- 19- Kendinizi Türkiye'de mi daha rahat hissediyorsunuz, Almanya'da mı? Neden?
- 20- Türkiye'de yaşamamanın sizce ne tür zorlukları var?
- 21- Almanya'da yaşamamanın sizce ne tür zorlukları var?
- 22- Siz bir gezi güzergâhı belirleseydiniz, bu güzergâh nasıl olurdu? Neden?
- 23- Sizce, bu gezi nasıl daha güzel olabilirdi?
- 24- Birkaç cümle ile özetleyecek olursanız, bu gezi sizi nasıl etkiledi?

Ek 3. Veri Toplama Günlüğü

Değerli Katılımcı,

Bu “Veri Toplama Günlüğü”, Almanya Türk Federasyon’un “Türkiye Kültür Gezisi” üzerine yazılmakta olan bir “Yüksek Lisans Tezi” kapsamında hazırlanmıştır.

Sizden ricam; bu gezi kapsamında, her gün için ayrılmış olan sayfaya, o gün için neler yaptığınızı, ne hissettiğinizi ve gezinin o gün ki ayağının, sizde ne gibi değişikliklere yol açtığını kısaca not etmenizdir.

Bu bilimsel çalışmaya yapacağınız katkıdan ötürü şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

*Arş. Gör. Emrullah TÖREN
Anadolu Üniversitesi*

28 Mart 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

29 Mart 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

30 Mart 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

31 Mart 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

1 Nisan 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

2 Nisan 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

3 Nisan 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

4 Nisan 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

5 Nisan 2013

Gezinin bugün ki ayağında; neler yaptınız? Ne hissettiniz? Ve bugün sizde ne gibi değişikliklere yol açtı?

Kaynakça

- Abadan Unat, N. (2006). *Bitmeyen göç konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan Unat, N. (2007). Türk dış göçünün aşamaları: 1950’li yıllardan 2000’li yıllara. *Kökler ve Yollar-Türkiye’de Göç Süreçleri* (Ed: A. Kaya ve B. Şahin). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık, ss. 3-18.
- Adıgüzel, Y. (2010). Diasporadaki kimlik algılamalarına göç tipinin etkisi: Almanya ve İngiltere Türk toplumlarının karşılaştırılması. *Sosyoloji Dergisi*, 3 (20), 97-119.
- Agafonoff, N. (2006). Adapting ethnographic research methods to ad hoc commercial market research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 9 (2), 115-125.
- Akman, V. (2007). *Küresel göç hikâyeleri* (Çev: T. Gezer). İstanbul: Yakamoz Yayınları.
- Akyüz, J. (2008). Göç yollarında; Kafkaslardan Anadolu’ya göç hareketleri. *Bilig*, 46, 37-56.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arango, J. (2004). Theories of international migration. *International migration in the New Millennium* (Ed: D. Joly). İngiltere: Ashgate Publising Limited, ss. 15-36.
- Balcıoğlu, İ. (2007). *Sosyal ve psikolojik açıdan göç*. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Bandyopadhyay, R. (2008). Nostalgia, identity and tourism: Bollywood in the Indian diaspora. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 6 (2), 79-100.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Bilge, S. (2007). Türk dış göçünün aşamaları: 1950’li yıllardan 2000’li yıllara. *Ulus, Cemaat ve Diaspora Arasında Çokmekanlı Aidiyet İcraları: Montreal’de Bir Türk bayramı* (Ed: A. Kaya ve B. Şahin). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık, ss. 317-334.
- Boyd, M. (1989). Family and personal networks in international migration: Recent developments and new agendas. *International Migration Review*, 23 (3), 638-670.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (Çev: B. Bal ve İ. Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cohen, E. (1999). Prior community involvement and Israel experience educational tours. *Evaluation and Research*, 13 (2), 76-91.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk kültüründe göç ve toplumsal değişme. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 129-142.
- Çalışma Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun (1972). *T. C. Resmi Gazete*, 14158, 13 Nisan 1972.
- Çelebi, Ö. (2011). Kuramların sessizliği: Liberalizm, realizm ve iltica. *İltica, uluslar arası göç ve vatansızlık: Kuram, gözlem ve politika* (Ed: Ö. Çelebi, S. Özçürümez ve Ş. Türkay). Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayınları, ss. 9-26.
- Danış, A. D. (2004). Yeni göç hareketleri ve Türkiye. *Birikim*, 185, 216-224.
- Demir, N. (2011). Türkiye-Avusturya eğitim ilişkileri. *Journal of World of Turks*, 3 (3), 5-23.
- Deniz, O. (2011). Türkiye'nin doğu sınırında yasadışı geçişler. *İltica, uluslar arası göç ve vatansızlık: kuram, gözlem ve politika* (Ed: Ö. Çelebi, S. Özçürümez ve Ş. Türkay). Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayınları, ss. 176-193.
- Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara: DPT Yayınları.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, M. M. (2011). Avrupa Birliği'ndeki Türk göçmenler ve mültecilere dair algılama. *İltica, uluslararası göç ve vatansızlık: kuram, gözlem ve politika* (Ed: Ö. Çelebi, S. Özçürümez ve Ş. Türkay). Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayınları, ss. 257-268.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar* (Çev: A. Gündoğan ve C. Nacar). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Fawcett, J. T. (1989). Networks, linkages, and migration systems. *International Migration Review*, 23 (3), 671-680.

- Gençler, A. (2005). Avrupa Birliği'nin göç politikası. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49 (1), 173-196.
- Göksu, T. (2010). *İşçilikten vatandaşlığa: Almanya'daki Türkler*. Ankara: Özen Yayıncılık.
- Güllüpnar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi - politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53-86.
- Hönekopp, E. (2007). Türk dış göçünün aşamaları: 1950'li yıllardan 2000'li yıllara. *Yabancılar ve Türklerin Alman Emek Pazarına Entegrasyonu: Birçok Sorun* (Ed: A. Kaya ve B. Şahin). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık, ss. 101-134.
- Hume, Y. (2011). Diaspora tourism in the Dominican Republic: Capitalizing on circular migration. *Canadian Foreign Policy Journal*, 17 (2), 155-170.
- İlgin, C. ve Hacıhasanoğlu, O. (2006). Göç-aidiyet ilişkisinin belirlenmesi için model: Berlin/Kreuzberg örneği. *İTÜ Dergisi*, 5 (2), 59-70.
- İçduygu, A. (2010). Türkiye'de uluslararası göçün siyasal arka planı: Küreselleşen dünyada ulus-devleti inşa etmek ve korumak. *Türkiye'ye Uluslararası Göç* (Ed: B. Pusch ve T. Wilkoszewski) (Çev: M. Özbattır). İstanbul: Kitap Yayınevi, ss. 17-41.
- Kastoryano, R. (2007). Ulusaşırı Türk milliyetçiliği: Yurtdışında yaşayan Türklerin milliyetçilik tanımı. *Kökler ve Yollar-Türkiye'de Göç Süreçleri* (Ed: A. Kaya ve B. Şahin). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık, ss. 63-81.
- Kaya, İ. (2008). Avrupalı Türkler: Misafir işçilikten Avrupa vatandaşlığına. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (19), 149-166.
- Keser, U. (2010). Belçika'ya Türkiye'den göç etmiş olan Türkler ile Belçikalılar arasındaki kültürel uyum sorununa kesitsel bir bakış; anvers ve mol örnekleme. *Atılım Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Müdürlüğü Elektronik Bülten*, 5 (19), 1-18.
- Kılıçaslan, E. (2006). Almanya'daki Türklerin Türk-Alman ilişkileri açısından önemi ve Türk nüfusunun etkinliğinin artırılmasına yönelik alınabilecek tedbirler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi.
- LeCompte, M. D. ve Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52 (1), 31-60.
- Lee, H. (2004). Second generation Tongan transnationalism: Hope for the future. *Asia Pasific Viewpoint*, 45 (2), 235-254.

- Manço, A. A. (2000). Belçika’da Türklerin 40 yılı (1960-2000): Sorunlar, gelişmeler, değişimler. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1 (1), 119-133.
- Manço, A. A. (2002). Göçmen Türklerin Belçika eğitim sisteminde yeri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 61-68.
- Martin, P. ve Jonas, W. (2002). International migration: Facing the challenge. *Population Bulletin*, 57 (1), 3-40.
- Morawska, E. (2011). *A sociology of immigration*. New York: Palgrave Macmillan.
- Morgan, N. (2003). Marketing to the Welsh Diaspora: The appeal to hiraeth and homecoming. *Journal of Vacation Marketing*, 9, 69-80.
- Mortley, N. (2011). Strategic opportunities from diaspora tourism: The Jamaican perspective. *Canadian Foreign Policy Journal*, 17 (2), 171-184.
- Moufakkir, O. (2011). Diaspora tourism: Using a mixed-mode survey design to document tourism behavior and constraints of people of Turkish extraction resident in Germany. *Journal of Vacation Marketing*, 17 (3), 209-223.
- Mulhal, A. (2003). In the field: Notes on observation in qualitative research. *Journal of Advanced Nursing*, 41 (3), 306-311.
- Münz, R. (2007). Türk dış göçünün aşamaları: 1950’li yıllardan 2000’li yıllara. *Almanya’da Göç Olgusu ve Nüfus Gelişimi: Tarihçe ve Geleceğe Bakış* (Ed: A. Kaya ve B. Şahin). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık, ss. 88-100.
- Onulduran, E. ve Renselaar, H. V. (1976). Uluslararası ilişkiler, hukuksal ve siyasal boyutlar. *Göç ve Gelişme* (Ed: N. Abadan Unat vd.). Ankara: Ajans Türk Matbaacılık, ss. 28-47.
- Özgüç, N. (1998). *Turizm coğrafyası: Özellikler, bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Petrucchi, P., Miyahira, K. (2009). International collaboration and the management of linguistic resources at a diaspora festival in Okinawa. *Current Issues in Language Planning*, 10 (2), 199-220.
- Safran, W. (1991). Diasporas in modern societies: Myths of homeland and return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1 (1), 83-99.
- Samy, Y. (2011). Introduction to the CFRJ special issue on brain circulation and diasporic tourism in the Caribbean. *Canadian Foreign Policy Journal*, 17 (2), 97-100.
- Scheyvens, R. (2007). Poor cousins no more: Valuing the development potential of domestic and diaspora tourism. *Progress in Development Studies*, 7 (4), 307-325.

- Seeman, M. (1975). Alienation studies. *Annual Review of Sociology*, 1, 91-123.
- Seyidoğlu, H. (2003). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Soytürk, M. (2012). Türkiye'den Avusturya'ya işgücü göçü. *Turkish Studies*, 7 (3), 2313-2328.
- Şahin, B. (2010). *Almanya'daki Türkler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 57-67.
- Tekin, U. (2007). Avrupa'ya göç ve Türkiye. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 37, 43-56.
- Tören, E. (2012). Ata toprağı ziyaretlerinin turizm kapsamında değerlendirilmesi. *VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi* (Yayına hazırlayan: N. Kozak ve M. Yeşiltaş). Ankara: Detay Yayıncılık, ss. 550-566.
- Uslu, S. ve Cassina, G. (1999). *Türkiye'den Avrupa'ya göç*. Brüksel: AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi Yayınları.
- Ünver, O. C. (2009). Uluslararası göç ve kalkınma tartışmalarında yeni yaklaşımlar ve Türkiye. *TİSK Akademi*, 1, 82-97.
- Timmerman, C. (2006). Gender dynamics in the context of Turkish marriage migration: The case of Belgium. *Turkish Studies*, 7 (1), 125 - 143.
- Westin, C. (2003). Young people of migrant origin in Sweden. *International Migration Review*, 37 (4), 987-1010.
- Wilkoszewski, T. (2010). Dönüşmekte olan siyasi kimlikler: Türkiye'deki Doğu Türkistan-Uygur diasporası. *Türkiye'ye Uluslararası Göç* (Ed: B. Pusch ve T. Wilkoszewski) (Çev: M. Özbatır). İstanbul: Kitap Yayınevi, ss. 251-280.
- Wimmer, A. ve Schiller, N. G. (2002). Methodological nationalism and the study of migration. *European Journal of Sociology*, 43 (2), 217-240.
- Yavuzer, H. (2009). Amerika'daki Türkler ve kurmuş oldukları Türk dernekleri. *Journal of World of Turks*, 1 (1), 179-198.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, T. (2009). Sağlık çalışanları ve uluslararası göç: göç nedenleri üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 62 (3), 87-94.

İnternet Kaynakları

<http://www.turkfederasyon.com/index.php/kurumsal/turkfederasyon/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 02.08.2013)

<http://www.turkfederasyon.com/index.php/kurumsal/turkfederasyon/atf-kultur-gezisi> (Erişim Tarihi: 01.08.2013)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5264023a0a1204.44033171 (Erişim Tarihi: 03.10.2013)